

T.C
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN
ÖNEMİ: HATAY'DA BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet KARA

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yakup BULUT

HATAY- 2010

ONAY

Mehmet KARA tarafından hazırlanan “**KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİ: HATAY’DA BİR UYGULAMA**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

27/ 07/2010

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Yakup BULUT Tez Danışmanı- Başkan	
Doç. Dr. Şaban TANIYICI Üye	
Yrd. Doç. Dr. Adnan ÖZYILMAZ Üye	

Mehmet KARA tarafından hazırlanan “**Kent Güvenliği Açısından Mahallenin Önemi: Hatay’da Bir Uygulama**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Doç. Dr. Yakup BULUT

Enstitü Müdürü

T.C
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİ: HATAY'DA BİR
UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet KARA

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yakup BULUT

HATAY- 2010

KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİ: HATAY'DA BİR UYGULAMA

Mehmet KARA

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010

Danışman: Doç. Dr. Yakup BULUT

ÖZET

Birlikte yaşamın bir sonucu olarak ortaya çıkan kent ve kentsel mekânlar, tarihin her aşamasında farklı sorunları yaşamış ve bugün de bu sorunları yaşamaya devam etmektedir. Bugün, alt yapı, yeşil alan, çarpıklık, gecekondu, konut, su vs. birçok sorunu olan kentlerin, bu sorunları çözmek için gerekli yasal ve yapısal düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak bu sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm yollarının bir anlam ifade edebilmesi için kent ve mahalle güvenliğinin de sağlanması gerekmektedir. Fizyolojik ihtiyaçlardan hemen sonra gelen ve insan yaşamı için çok önemli olan “güvenlik” sorunu bugün kentlerin en önemli sorunu haline gelmiştir. Hatta kentlerde yaşayan insanlar güvenlik olgusunu sadece kendileri açısından değil aynı zamanda yaşadıkları toplum açısından da önemli görmeye başlamışlardır.

Tarihsel süreç içerisinde kent güvenliğinin sağlanmasında en önemli birim mahalle örgütleri ve mahalle yönetimleri olarak görülmüştür. Kent güvenliği için kentin çevresinin duvarlarla çevrilmesinin yanında, mahallelerin de bölünerek çevreleri duvarlarla çevrilmiştir. Kent ve mahalle düzeyinde alınan bu tedbirlerin temel amacı bir arada yaşayan insanlar arasında güven, işbirliği ve ortak kaygılarda birleşmedir.

Her dönemde olduğu gibi günümüzde de insanlar dini, ahlaki, kültürel değerlerin yanı sıra, akrabalık bağları ile de birbirine bağlıdırlar. Bu insanların, kendi aralarında sosyal kontrol mekanizmaları kurarak kent ve mahalle düzeyinde yaşam güvenliğini sağlamak için çaba göstermeleri gerekmektedir. Nitekim tarihsel süreçte mahalle bizim toplumumuz için her zaman ön planda olmuş ve güvenli bir yaşam alanı olarak algılanmıştır. Bugün yaşam merkezleri olarak mahalleler her zamankinden çok daha önemli olmuştur. Özellikle demografik, teknolojik, ekonomik ve sosyal alanda meydana gelen değişim mahalle güvenliğinin yanı sıra genel olarak

kent güvenliğini de ön plana çıkarmıştır. Özellikle kentsel mekânlarda yaşanan yabancılaşma, ön yargı, toplumsal değerlerin kaybolması gibi olumsuzlukların giderilmesi ile mahalle ve kent güvenliğinin sağlanması için bu kontrol mekanizmalarının işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, Hatay özelinde ve Hatay ili merkezindeki (Antakya) mahallelerde muhtarlık yapanlarla kent ve mahalle güvenliğinin önemi üzerine bir alan çalışması yapılmıştır. Bu çalışmayla, mahalle bilinci ve mahalle düzeyinde çeşitli açılardan güvenlik konuları araştırılmakta ve bunun kent açısından da önemini ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent Güvenliği, Mahalle, Mahalle Muhtarı.

THE ROLE OF NEIGHBORHOOD IN URBAN SAFETY AND SECURITY: THE CASE OF HATAY

Mehmet KARA

Department of Public Administration, Master's Thesis, 2010

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Yakup BULUT

ABSTRACT

Throughout history, urban places which emerged as a result of communal living, have experienced different problems. Today, public authorities undertake legal and structural reforms to provide solutions for such problems as urban infrastructure, parks, urban slums, housing, clean water etc. However, in order for these reforms to be successful, urban and neighborhood safety should also be provided. Today, the need for security apart from other physical human needs has become one of the most important urban issues. Urban residents view the problem of security as an issue for whole society rather than regarding it as an individual issue.

The basic unit for the provision of urban security have been neighborhood associations and neighborhood administrations throughout history. In addition of city walls around cities, there have been walls separating each neighborhood in a city. The purpose of these measures at the level of urban and neighborhood has been increasing trust, cooperation and sharing common concerns among people living together.

People are tied together with religious, moral, cultural as well as kinship ties. People increasingly need to establish social control mechanisms to provide safety and security at the level of city and neighborhood. In Turkish society, neighborhood has always been at the forefront of urban life and perceived as a safe urban unit. Recently, as centers of living, neighborhood has become more important. Demographic, economic and social changes have made urban and neighborhood security important issues. Particularly, alienation among urban populations,

prejudices towards others and the dissolution of social values make the establishment and functionality of these control mechanisms necessary.

In this thesis, the importance of urban and neighborhood security has been studied in the neighborhoods in the central district of Hatay province (Antakya). This study analyzes different aspects of the neighborhood consciousness and neighborhood safety in these neighborhoods. It also discusses the importance of these issues for the city.

Key Words: City, Urban Safety, Neighborhood, Neighborhood Headman.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE KENT, KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE KAVRAMLARI

1. KENT, KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE KAVRAMLARI	4
2. TARİHSEL SÜREÇTE KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE	8
2. 1. İlk Kentlerde Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle	8
2. 2. İslam Kentlerinde Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahallenin Önemi....	10
2. 3. Osmanlı İmparatorluğunda Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahallenin Önemi.....	12
2. 4. Osmanlı İmparatorluğunda Kent ve Mahalle Yönetimi.....	15
2. 5. Osmanlı Mahallesinin Kent Güvenliğinin Sağlanmasındaki Fonksiyonları..	16
2. 5. 1. Mahallede Oturanların Birbirlerine Kefil Olması; Kefalet Uygulaması	17
2. 5. 2. Mahallenin Ortak Sorumluluğu ve Kasame.....	18
2. 5. 3. Suç İşleyenlerin ve Huzuru Bozanların Mahalleden İhraç Edilmesi	20
2. 5. 4. Seyahat İzni Uygulaması: Men-i Mürur Tezkeresi.....	22
2. 5. 5. Mahallenin Kara Gün Dostu: Vakıflar	23
2. 5. 6. Sosyal Yardımda Farklı Bir Uygulama: Sadaka Taşları	25

İKİNCİ BÖLÜM

MAHALLE MUHTARLIĞININ KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN ÖNEMİ

1. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE MAHALLE MUHTARLIĞI VE KENT GÜVENLİĞİNE ETKİSİ	26
1. 1. Mahalle Muhtarlığı ve İhtiyar Heyetinin Kurulması	26
1. 2. Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Heyetinin Görevleri	30
2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MAHALLE, MAHALLE MUHTARLIĞI VE KENT GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ	32
2. 1. Cumhuriyetin İlanı Sonrasında Mahalle ve Mahalle Muhtarlığı	32
2. 2. Günümüzde Mahalle, Mahalle Muhtarlığı ve Kent Güvenliği	34
2. 3. Günümüzde Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Heyetinin Görevleri.....	36
3. GÜNÜMÜZDE KENT GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA MAHALLENİN ÖNEMİ VE YENİ YAKLAŞIMLAR.....	38
3. 1. Avrupa Kentsel Şartında Kent Güvenliği ve Mahalle	38
3. 2. Kolluğun Mahalleye Bakışı: Toplum Destekli Polislik	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY KENT MERKEZİNDEKİ MAHALLE MUHTARLARININ KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE YAKLAŞIMLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	45
2. ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO- EKONOMİK ÖZELLİKLERİ	46
3. ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	48
3. 1. Ankete Katılanların Kişisel Özellikleri.....	48
3. 1. 1. Ankete katılanların Cinsiyet, Yaş, Eğitim ve Mesleki Özellikleri.....	48
3. 1. 2. Ankete Katılanların Mesleki Bilgileri.....	49
3. 1. 3. Ankete Katılanların Mahallede İkamet ve Muhtarlık Süreleri.....	50

3. 1. 4. Ankete Katılanların Sivil Toplum Kurumlarına Üyelikleri İle İlgili Bilgiler	51
3. 2. Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Soruların Değerlendirilmesi	52
3. 2. 1. Anket Sonucu Ortaya Çıkan Güvenli Kent ve Mahalle Tanımları	52
3. 2. 2. Ankete Katılanların Kent ve Mahalle Güvenliği İle Bunların Önemi Hakkındaki Görüşleri	52
3. 2. 3. Kent ve Mahalle Güvenliği ile İlgili Çeşitli Kıyaslamaların Değerlendirilmesi	55
3. 2. 4. Mahallede Meydana Gelen Asayiş ve Güvenlik Sorunları	57
3. 2. 5. Kent ve Mahalle Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle Düzeyinde Neler Yapılmalıdır?.....	59
3. 2. 6. Kent Güvenliği Açısından Nasıl Bir Mahalle Yönetimi Olmalıdır?.....	61
3. 2. 7. Toplum Destekli Polislik Uygulaması ve Etkinliğinin Ölçülmesi	62
3. 2. 8. Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Önermeler	63
3. 2. 9. Güvenli Bir Kent ve Mahalle İle İlgili Yapılması Gerekenler	70
3. 3. Mahallenin Farklı Yönleri ve Sorunları	77
3. 3. 1. Mahalleye Yerleşmek İsteyen Mahallenin Hangi özelliğini Ön Planda Tutuyor?	77
3. 3. 2. Mahalle ve Kent Düzeyinde Önemli Görülen Sorunlar	78
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	81
KAYNAKÇA	91
EKLER: Anket Formu	101

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ankete katılanların Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Düzeyleri.....	48
Tablo 2: Ankete Katılanların Mesleki Bilgileri	49
Tablo 3: Ankete Katılanların Mahallede İkamet ve Muhtarlık Süreleri	50
Tablo 4: Herhangi Bir Sivil Toplum Kurumuna (Dernek, Vakıf, Kulüp v.s.) Üyemisiniz?.....	51
Tablo 5: Yaşadığımız Kent ve Mahalle, Güvenli Bir Kent ve Mahalle mi?.....	53
Tablo 6: Mahallenizin Güvenli Bir Yer Olması Yaşadığımız Kentin de Güvenli Olmasını Sağlar mı?.....	53
Tablo 7: Güvenli Bir Kent İçin Mahallelerin Güvenli Olması Sizce Ne Kadar Önemli?.....	54
Tablo 8: Mahallenizin Güvenliği İçin Aşağıdakilerden Hangisi Söylenbilir?.....	54
Tablo 9: Mahallenizin Şimdiki Durumu İle Geçmişteki Durumu Kıyaslandığında Aşağıdakilerden Hangisi Söylenbilir?.....	55
Tablo 10: Sizce Gelecekte Mahallenizin Güvenliği Hakkında Aşağıdakilerden Hangisi Söylenbilir?	56
Tablo 11: Oturduğunuz Mahalleye Kıyasladığınızda Başka Bir Mahallede Oturmanız Sizce Güvenliğinizi Nasıl Etkiler?.....	57
Tablo 12: Mahallenizde Ne Kadar Sıklıkta Asayiş ve Güvenlik Sorunları Yaşanıyor?	58
Tablo 13: Mahallenizde Güvenlik Sorunları Olması Durumunda, Bunu Kentin Ortak Bir Sorunu Olarak Görüyormusunuz?	58
Tablo 14: Sizce Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle Düzeyinde Öncelikle Neler Yapılmalıdır?.....	59
Tablo 15: Sizce Güvenli Bir Mahalle İçin Neler Gereklidir?	60
Tablo 16: Kent Güvenliği Açısında Sizce Nasıl Bir Mahalle Yönetimi Olmalıdır?..	61
Tablo 17: Toplum Destekli Polislik Uygulaması Hakkında Bilgi Düzeyinin Ölçülmesi.	62
Tablo 18: Toplum Destekli Polislik Uygulamasının Etkinliğinin Ölçülmesi	63
Tablo 19: Kentin Güvenli Olması İçin Mahallelerin Güvenli Olması Gerekir.....	64
Tablo 20: Mahallenin Güvenli Olması Kentin Güvenli Olmasına Bağlıdır.	64

Tablo 21: Sadece Mahallemin Güvenli Olması Benim İçin Yeterlidir.....	65
Tablo 22: Mahallenin Güvenli Olması İçin Mahalleye Gelen Gidenin Muhtarlar Tarafından Denetlenmesi Gerekir.....	65
Tablo 23: Mahallede Emniyet Mensuplarının Oturması Mahallenin Güvenli Olmasına Katkı Sağlar.....	66
Tablo 24: İyi Komşuluk İlişkileri Mahalle Güvenliğinde Önemlidir.....	66
Tablo 25: Kent Güvenliğinden Sadece Emniyet Birimleri Değil, Halk ve Diğer Kamu Kurumları da Sorumlu Olmalıdır.....	67
Tablo 26: Kent ve Mahalle Güvenliği Sağlanırken Emniyet Birimleri Yerel Sorunlara ve Halkın Önceliklerine Göre Tedbirler Almalı.....	68
Tablo 27: Kent ve Mahalle Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Halka ve Yerel Örgütlenmelere Danışılmalı.....	68
Tablo 28: Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Önermelerin Birlikte Değerlendirilmesi.....	68
Tablo 29: Toplumsal Bilinci Geliştirecek Semt ve Mahalle Toplantılarının Düzenlenmesi.....	70
Tablo 30: Emniyet Güçlerinin Mahalle Muhtarlarıyla Sürekli İletişim İçinde Olması.....	71
Tablo 31: Mahalle Giriş Çıkışlarına Kamera Yerleştirilmesi.....	71
Tablo 32: Mahallede Mahalle Bekçisi veya Özel Güvenlik Birimlerinin Bulundurulması.....	72
Tablo 33: Mahallede Sürekli Bir Polis Ekibinin Görev Yapması.....	72
Tablo 34: Toplum Destekli Polis Uygulamasının Etkinleştirilmesi.....	73
Tablo 35: İnsanların Adres Bilgilerinin ve Değişikliklerinin Kayıt Altına Alınması.....	74
Tablo 36: Mahalle Tespiti Sırasında Toplumsal ve Sosyal Farklılıklar Göz Önünde Bulundurulmalı.....	74
Tablo 37: Mahalle Güvenliği İçin Oturanlara Aktif Görevler Verilmeli.....	75
Tablo 38: Güvenli Bir Kent ve Mahalle İle İlgili Yapılması Gerekenlerin Birlikte Değerlendirilmesi.....	76
Tablo 39: Mahallenize Yerleşmek İsteyenler, Sizce Hangi Unsuru Daha Çok Ön Planda Tutuyorlar?.....	78
Tablo 40: Sizce Mahallenizdeki En Önemli Sorunlar Nelerdir?.....	78
Tablo 41: Sizce Kentinizdeki En Önemli Sorunlar Nelerdir?.....	79

GİRİŞ

Günümüzde hemen her ortamda kentsel mekânlarda işlenen suçlardan ve insanların bu konudaki duyarsızlıklarından bahsedildiğini hepimiz duymuşuzdur. İnsanlar geçmişte olduğu gibi bugünde kentte ve kentsel mekânlarda herhangi bir suça veya tehlikeye maruz kalmadan güven içerisinde yaşamak istemektedirler. Nitekim geçmişte kent, çevresindeki suru ve güçlü kalesinin koruma kapasitesinden dolayı, güvenli yer anlamına gelirken, bugün her türlü karmaşıklığı, hukuksuzluğu ve potansiyel tehlikeleri içinde barındıran yer olarak görülmektedir. Bireysel güvenlik gerekleriyle kurulan kent günümüzde bireysel güvenliği tehdit eder hale gelmiştir.

İnsanın en temel ihtiyaçlarından¹ birisi olan ve aynı zamanda öncelikli sorunları arasında yer alan güvenlik, toplumsal hayattaki önemini hemen her dönemde korumuştur. Tarihsel süreç içerisinde insanlar güvenliklerinin ve özellikle kent güvenliğinin sağlanması için çeşitli tedbirler almışlardır. Güvenlik ihtiyaçları ve alınan tedbirler dönem dönem değişse de, bu tedbirlerin uygulama alanı olan mahallenin kent güvenliğindeki yeri hiç değişmemiştir. Kimi zaman mahallelerin etrafına duvarlar yapılarak ve giriş- çıkışlar kontrol altına alınarak, kimi zamanda mahalle düzeyinde toplumsal örgütlenmeler ve sosyal kontrol mekanizmaları işletilerek kent güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontroller bazı toplumlarda tek başına mahalle ve kent güvenliğini sağlayacak kadar güçlü mekanizmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Osmanlı mahallesi ve mahalle düzeyinde uygulanan kefalet sistemi, kolektif sorumluluk-kasame, men-i mürur tezkeresi vs sosyal kontrol mekanizmalarının konumuz açısından dikkate değer bir yeri bulunmaktadır. Nitekim günümüz mahallesinde de izlerine rastladığımız bu uygulamalar geçmişte sıkı sıkıya uygulanarak çok önemli fonksiyonlar yerine getirmişlerdir.

Osmanlı mahallesinin dikkate değer bir özelliği de mahalle yöneticilerinin mahalle ve kent güvenliğini sağlama konusunda görevli olmalarıdır. Mahalle

¹ Maslow insan ihtiyaçlarını bir sıralamaya tabi tutmuş ve bir piramit oluşturmuştur. Bu ihtiyaçlar piramidi fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme olarak beş basamaktan oluşmaktadır (Adair, 2003: 30- 43; Baş ve Ardiç, 2002: 73; Özkalp ve Kirel, 2007: 31; Peker ve Aytürk, 2002: 62- 65; Toker, 2007: 96).

yöneticisi olarak ister imam olsun ister 19. yüzyıldan sonra mahalle yönetimine atanan muhtar olsun en önemli görevleri, kent güvenliğinin sağlanması sürecinde mahalle düzeyinde sosyal kontrol mekanizmalarını işletmek ve alınan tedbirleri uygulamaktır. Varlığını günümüzde de devam ettiren mahalle muhtarlığının her ne kadar bugün güvenlikle ilgili çok sınırlı görevleri kalsa da geçmişte çok önemli işler yapmışlardır.

Bu çalışmanın amacı da aslında; geçmişten günümüze mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontrol mekanizmalarını ve mahalleyi çeşitli yönleriyle araştırarak, kent güvenliğinin sağlanması sürecinde mahallenin ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktır. Burada göz önünde bulundurulması gereken bir hususta, kent güvenliği ve bu süreçte mahallenin önemi işlenirken konuya sosyolojik açıdan yaklaşıldığıdır. Bu yüzden kolluk birimlerinin çalışma sistemleri, istatistikî veriler ile suç ve suçlu analizlerine yer verilmemiştir. Konuya özellikle bu açıdan yaklaşmıştır çünkü modern kolluk birimlerinin kurulmasıyla birlikte kent güvenliği genel olarak kolluk birimlerinin çalışması açısından ve teknik veriler ön planda tutularak değerlendirilmiştir. Bu dönemde sosyal kontrol mekanizmalarının uygulamalarına son verilmiş ve toplumsal dinamikler göz ardı edilmiştir. Bu çalışma kent güvenliğinin sağlanması aşamasında kolluk birimlerinin yanında etkili olan unsurları açığa çıkarması bakımından da önemli bir çalışmadır.

Nitekim kolluk birimlerindeki bu anlayış son yıllarda değişirken kent güvenliğinin sağlanması sürecinde polisiye tedbirlerin yanında mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontrol, güvenlik konusunda toplumsal duyarlılık ve halkın bu süreçte inisiyatif alması gerektiği görüşü yeniden ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu görüşten yola çıkılarak Toplum Destekli Polislik gibi mahalleyi temel alan birçok güvenlik projeleri uygulanmaya çalışılmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında hazırlanan çalışmaya kent, güvenlik ve mahalle kavramları çeşitli yönleriyle incelenerek başlanacaktır. Birbirinden çok farklı görülen bu kavramların birbirleriyle bağlarına vurgu yapılacaktır ve ilk kentlerden itibaren günümüze kadar tarihsel süreçte kent güvenliğinin sağlanması için mahalle düzeyinde alınan tedbirler ortaya konmaya çalışılacaktır. İncelemeye ilk kentlerden başlanmıştır çünkü kent güvenliğinin sağlanması için alınan tedbirlerin örneklerine yine ilk kentlerde rastlanılmıştır.

İkinci bölümde, mahalle muhtarlığı ile ilgili bilgiler verilecektir. Bu kapsamda mahalle muhtarlığının kurulması, görevleri ve geçirdiği evreler ile son dönemde yaşanan gelişmeler inceleme konusu yapılmıştır. Bu bölümde ayrıca günümüzde uluslararası belgelerde ve kolluk birimleri nezdinde kent güvenliğinin ve mahallenin nasıl görüldüğü üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma kapsamında; Hatay kent merkezindeki (Hatay ili kent merkezi yani merkez ilçesi Antakya olarak adlandırılmaktadır) mahalle muhtarları ile kent ve mahalle güvenliğinin önemi üzerine bir alan araştırması yapılmıştır. Heterojen toplumsal yapısı ve birbirinden farklı özelliklere sahip mahallelerinin aynı kentsel mekânda huzur ve güven içerisinde varlıklarını sürdürmeleri, Antakya'nın araştırma alanı olarak seçilmesine sebep olmuştur. Antakya'nın küçük bir kent olmasına rağmen bu ve benzer özellikleri göz önüne alındığında burada alınacak sonuçlar başka kentlere de örnek olacak niteliktedir. Bu araştırmayla elde edilen veriler çalışmanın Üçüncü bölümünde değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme bölümünde ise; çalışmanın teorik ve uygulama kısmı dikkate alınarak genel bir değerlendirme yapılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE KENT, KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE KAVRAMLARI

1. KENT, KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE KAVRAMLARI

Kent, mahalle ve güvenlik kavramları her ne kadar ayrı anlamlar ifade etse de, bu üç kavram kent ölçeğinde değerlendirildiğinde aralarında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir. Genel olarak kent kavramı, içinde güvenlik ve mahalleyi de barındırmaktadır. Çünkü kent, kendi içinde mahalle gibi alt birimlerden oluşmakta ve bu birimlerin sağlıklı ve güvenilir bir yapılanma içinde olması kentin de güvenilir ve yaşanılabilir olması anlamını taşımaktadır. Bu açıdan kent, mahalle ve güvenlik kavramları açıklanırken asıl olarak kent güvenliğinin sağlanmasında mahallenin önemi özellikle dikkate sunulmaktadır.

Kent, değişik bilim dallarıyla çeşitli yönlerden ilgili olduğu için disiplinler arası özelliğe sahiptir. Nitekim kent, kamu yönetimi, ekonomi, coğrafya, mimarlık, mühendislik, sosyoloji, sosyal psikoloji, tarih, sanat tarihi, kriminoloji ile yakından ilgilidir. Bu özelliğinden dolayı literatürde üzerinde mutabakata varılmış bir kent tanımı bulunmaması doğal karşılanmaktadır. Her bilim dalı kenti farklı yönleriyle değerlendirerek çok çeşitli kent tanımları yapmışlar veya kent- kırsal arasındaki farkları ön plana çıkarmışlardır (İsbir, 1991: 3).

Bununla beraber kenti tam olarak ifade edebilmek için kentlerin, siyasi, fiziki ve fonksiyonel boyutlarını incelemek gerekmektedir. Bundan dolayı kentler, siyasi açıdan; belirli hudutlar içerisinde görev yapan yönetimler, fiziki açıdan; değişik amaçlar için kullanılan çok sayıda binalar ile ulaşımı sağlayan yollar, fonksiyonellik açısından ise; ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yapıldıkları yerler olarak değerlendirilmelidir (İsbir, 1991: 5).

Bu bağlam da kenti; sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin

karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi olarak tanımlayabiliriz (Keleş, 1998: 75).

Belli bir tanımlama yapmanın yanında günümüzde bir yerleşim yerinin kent olabilmesi için, “belli bir sayının üstünde insan barındırması” gerekmektedir. Fakat her kalabalık nüfusa sahip yerleri kent olarak kabul etmemizde yanlış olacaktır. Çünkü organize olamamış ve aralarında iş bölümü yapılmamış kalabalıklar kent adına bir şey ifade etmemektedir. Nüfusu çok kalabalık olmasa bile “yerleşikleri iş bölümüne tabi olarak tarım dışı mal ve hizmet üreten ve bunları yakın çevresi ya da daha geniş bir alan için pazarlayan yerleşim yerleri” de kent olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca bir yerleşim yerinin kent olarak adlandırılabilmesi için nüfusun heterojen yapıda olması yani “toplumsal bakımdan ayrı cinsten bireylerden” oluşması gerekirken geçmişte kent olmanın kriterleri daha farklı unsurların varlığına bağlanmıştır. Mesela Osmanlı’da, Cuma camisi, pazar yeri, sancak beyi veya Kadı’sı atanmış ve belli sayıda (en az 400 kişi) vergi mükellefi olan yerler kent sayılmaktaydı. İslam ülkelerinde kent daha kolay belirlenmektedir, Cuma camisi, pazar yeri ve hamam olan yerler kent olarak görülmektedir (Abu-Lughod, 1987, 156; Al, 2008: 45- 46; Bal, 2006: 27- 30; Ergenç, 1981: 1265; Faroqhi, 2000: 12; İsbir, 1991: 5- 8; Kaya ve Diğerleri, 2008: 9- 14; Keleş, 2002: 105- 109; Kurt, 2003: 11- 17; Özer, 2004: 2- 4).

Aslında kent, insanın hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli, en büyük fiziki ürünü ve insan hayatını yönelten, çerçeveleyen bir yapı olarak ifade edilebilir. İnsanların amacı bir kent kurmaktan ziyade güven içinde yaşamak ve varlığını sürdürmek olduğu için kent bu amacın kendisi değil, tersine amacın gerçekleştirilmesine yarayan bir araçtır (Cansever, 1997: 109; Laborit, 1990: 21). Kente bu açıdan bakan Weber (2003: 105) bir yerleşim yerinin kent sayılabilmesi için en başta güvenli bir yer olması gerektiğini öne sürmektedir. Ona göre, insan güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamak istediği gibi insanlar arası ticari, sosyal ve siyasi hayat da güvenli bir ortamda gelişmektedir. Güvenliğin sağlanması için en başta fiziksel olarak bir tahkimata, bir kaleye veya kent çevresinde bir duvara (sur) ihtiyaç vardır. Bundan sonra toplumda güvenlik ve huzurun temini için, hukuk kuralları ve bu kuralları uygulayacak kurumlar gerekir. Kentte yaşayan insanların

kent güvenliği için yerel düzeyde uyguladıkları sosyal kontrol mekanizmaları ve iyi uygulanan bir hukuk sistemiyle birlikte güvenlik ve huzurun devamı teminat altına alınmış olacaktır.

Weber'in, kenti tanımlamada suru temel bir unsur olarak gördüğü bu yaklaşıma karşı çıkan bazı yazarlarda vardır. Bunlardan birisi olan Mumford, *Tarih Boyunca Kent* adlı eserinde (2007: 84), bu fikirlerinden dolayı Weber'i dar görüşlülükle suçlamasına rağmen dünyanın farklı yerlerinde yaşamış, eski İngilizler, Sümerler (Huot ve Diğerleri, 2000: 87) ve eski Türklere göre de (Alada, 1989: 2) sur kentin temel unsurlarından birisidir ve kent, etrafı surlarla çevrili yer anlamına gelmektedir (Weber, 2003: 98; Pirenne, 2006: 48; Rich, 1999: 161). Burada önemli olan surun kendisinden ziyade koruma kapasitesidir çünkü ilk kentler güvenlik ihtiyacının giderilmesi ve tehlikelerden korunmak için kurulduğundan, kentler insanların sığındığı güvenli yerler olarak görülmüşlerdir (Aslanoğlu, 1998: 48).

Kentleri insan hayatında önemli kılan güvenlik ihtiyacı; insanın canına, ırzına ve malına gelebilecek tehlike ve tehditlerin yokluğunu veya tehlikeden uzak bulunma, emin olma durumunu; insanların saldırıya, zorlamaya, itilip kakılmaya, kazaya ve engellemeye uğramadan yaşamalarını, can ve malları için endişe duymamalarını ifade etmektedir (Ayverdi, 2006: 1122; Şeker, 2005: 70).

Güvenlik ihtiyacı yere, zamana ve şartlara göre değişiklik gösteren bir olgudur. Kent hayatında bireysel güvenlik ihtiyacı kolektif bir kimlik kazanmıştır. İnsan için bireysel güvenliğinin yanı sıra birlikte yaşadığı insanların ve kentin güvenliği de önemli hale geldiği gibi kişisel güvenlik ile kent güvenliğinin birlikte değerlendirilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kent güvenliği en başta kentin ve kentlilerin, kent dışından gelecek yabancı hayvan saldırıları da dâhil her türlü saldırıdan, istiladan ve tehlikeden korunmasını ifade etmektedir. Bu yönüyle kent güvenliği fiziksel tedbirlerle sağlanacak niteliktedir. Bu fiziki tedbirler, kent ve kenti oluşturan bölümlerin (mahallelerin) çevrelerine duvarlar ve hendekler yapılması, giriş- çıkışların belli kapılardan yapılarak kontrol altında tutulması vs uygulamalardır. Kenti oluşturan bu coğrafik bölümler, insanların ortak ihtiyaç ve amaçlarından dolayı ortaya çıkmış ve hemen her dönemde kent güvenliğinin sağlanması için fiziksel, toplumsal, sosyal vs birçok güvenlik tedbirinin uygulama alanı olmuşlardır. Bu bölümlere Türkçede "mahalle", İngilizcede

“Neighbo(u)rhood”, Almandaca “Quartal” ve Arapçada “rabaa” denildiği gibi Arapça dili konuşan Suriye ve Mısır’da “hara”, Kuzey Afrika’da bazı ülkelerde ise “hawma” olarak adlandırılmışlardır (Khoury, 2004: 459).

Kentle birlikte ortaya çıkan mahalle, yönetsel anlamda, büyük bir yerleşim yerinin içinde yaşayan insanları da kapsayacak şekilde mekânsal birimlere ayrılmasıyla ortaya çıkan en küçük yerleşim birimini ifade etmektedir. Başka bir tanımla mahalle; dar bir mekânda yer alan daha çok yüz yüze ve kişisel ilişkilerin olduğu, burada yaşayanların yürüme uzaklığı içindeki ilkökul, oyun yeri, gezilik, bakkal ve manav gibi ortak kent kolaylıklarından günlük çekmeden yararlanabildiği küçük yerleşim birimidir. 5393 sayılı *Belediye Kanununun* da geçen tanımla mahalle; belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimdir (Keleş, 1998: 88- 97; www.mevzuat.gov.tr, 2010).

Mahalleyi; birbirini tanıyan, bir ölçüde birbirlerinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan kişilerden oluşmuş bir topluluğun yaşadığı yer veya aynı mescitte ibadet eden cemaatin aileleriyle birlikte yerleştikleri kent bölümü olarak tanımlamakta mümkündür (Ergenç, 1984: 69;).

Mahalle kentin fiziksel ve mekânsal bir parçası olsa da onu sadece bu yönüyle değerlendirmekten ziyade, sakinlerinin birincil kültürel ortamını (aile yaşamını, dini topluluğunu) belirleyen ekonomik ve sosyal bir birim ve toplumsal güvenliğin sağlanmasında önemli bir yapı taşı olarak görmek gerekir. Nitekim Osmanlı kentlerinde gündelik hayatı her yönüyle kapsayıcı, zengin bir anlam bütünlüğü, kolektif bir kimliği ve toplumsal emniyeti ifade ettiğinden mahalle kent hayatına birçok yönden katkı sağlamıştır. Dolayısıyla mahalleyi “sadece birbirine yakın olarak yaşayan insanların doğal birliği” veya sadece “topluluk” olarak değerlendirmek yerine mahallenin taşıdığı değerlere, politik, idari, tarihi ve aidiyet temeline dayalı toplumsal özellikler arz eden misyonuna ve çok yönlülüğüne bakmak gerekir (Abel, 2002: 1; Alada, 1989: 79; Alada, 1995: 95; Alada, 2000: 149; Behar, 2003: 6; Bulut ve Diğerleri, 2000: 178; Mumford, 2007: 380).

Kent güvenliğinde fiziksel tedbirlerin önemini yitirdiği dönemde kent güvenliği ise; insanların kentsel mekânlarda tehlike ve tehditlerden emin olması, suçta

maruz kalmadan yaşamlarını devam ettirmeleri olarak anlam kazanmaktadır. Bu dönemde mahalle yine ön plandadır ama duvarları ve kapıları ile değil, oturanların her türlü ihtiyacını giderme konusunda insanlara uygun şartlar hazırlaması ve oluşturduğu güvenli ve huzurlu ortam ile ön plandadır. Mahalle hayatında hâkim olan toplumsal değerler ve sosyal kontrol mekanizmaları ile mahalle, kent güvenliğinin sağlanması sürecinde yine önemli fonksiyonlar yerine getirmiştir. Mahalle ve kent düzeyinde uygulanan sosyal kontrol bir anlamda kişinin davranışlarını sınırlandırması ve bu sınırlandırma yoluyla toplumsal değerleri benimsemesinin sağlanması demektir. Bu kontrol nüfus ölçeği arttıkça azalmaktadır. Özellikle komşuluk, akrabalık ilişkilerinin neredeyse bittiği günümüz kentinde bu kontrol de o derecede azaldığı gibi kentsel mekânlarda suça elverişli bir ortamın oluşması da bu yüzdendir (Kaya, 2008: 19).

Kent güvenliğinin sağlanması kentlilerin ekonomik, sosyal, siyasi vs faaliyetlerini dilediği gibi yürütebilmesi açısından da son derece önemlidir. Başka bir deyişle kentteki her türlü faaliyetin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi temelde güven ortamının sağlanmış olmasına bağlıdır. Bu bağlamda kent güvenliği herkesin sorumluluk üstlendiği ortak bir olgu olarak kabul edilmeli ve güvenliğin sağlanmasında hem bireylerin, ailelerin, mahallelerin ve sivil toplum örgütlerinin, hem de kolluk birimlerinin birlikte çalışmaları gerekmektedir.

2. TARİHSEL SÜREÇTE KENT GÜVENLİĞİ VE MAHALLE

Burada tarihsel süreç içerisinde kent, mahalle ve kent güvenliğinin sağlanmasında mahallenin nasıl bir süreç geçirdiği anlatılacaktır. Bu bağlamda ilk kentlerden başlayarak günümüze kadar kent güvenliği ve mahallenin önemi ile sosyal kontrol mekanizmaları üzerinde durulmuştur.

2. 1. İlk Kentlerde Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle

İnsan ilişkilerinin ilk ve en alt düzeydeki biçimi, bireysel güvenlik ihtiyacıdır. Kendisini tehlikelere karşı korumaya çalışan insan, bir sonraki aşamada ise kendini korumak için bir başkası ile beraber hareket etmek istemiştir. Bu birlikteliğin en organize şekli olarak günümüzden yaklaşık olarak 5 bin yıl kadar önce Nil Vadisinde ve Mezopotamya'da kent ortaya çıkmıştır. O günkü şartlar değerlendirildiğinde

güvenlik sorunu, yabani hayvan saldırıları, yerleşim yerlerinin istila ve yağma edilmesi, kentler arası saldırılar gibi daha çok kent dışından gelen tehlikeler olduğundan, kent güvenliği için en önemli şey fiziki tedbirlerdir. Bu tedbirler, kentin ve mahallelerin çevresindeki duvarlar, kale, hendek vs yapılarıdır. (Cansever, 1997: 109; Childe, 1990: 22- 53).

Bu çalışma kapsamında ilk kentlerden itibaren günümüze kent güvenliği araştırma konusu yapılırken, kentler ortaya çıkmadan önce bazı yerleşim yerlerinde de benzer uygulamaların izlerini görmekteyiz. Mesela dünyanın ilk yerleşim yerlerinden sayılan ve günümüzden 10 bin yıl önce var olan Eriha'nın çevresi taş duvarla çevrilmiştir ve kentin çevresini gözetlemek için yüksekçe bir gözetleme kulesi vardır. Benzer biçimde Çatalhöyük'e (M.Ö. 6. bin yıl) baktığımızda; bu yerleşim yerinde kapı, duvar yerine tavan da açılmış ve birbirine yaslanmış olarak inşa edilmiş evlerin, yerleşim yerini çepeçevre kuşatarak nasıl bir ortak cephe oluşturdukları yapılan kazılarda karşımıza çıkmaktadır (Benevolo, 1995: 19; Huot ve Diğerleri, 2000: 13- 28).

Kentler güvenliğin sağlanmasındaki kolaylıklarından dolayı genellikle sarp kayalıklar veya ulaşımı zor olan yerlere kurulmuştur. Sarp kayalıklar üzerine inşa edilmiş bir kentin insanlara sağladığı güven ortamının ovalarda kurulan kentlerde de sağlanabilmesi için kent çevresinde yüksek ve sağlam bir duvar veya hiç değilse (Polonya'da ki gibi) ahşap siper kazıkları inşa ederek sağlanmaya çalışılmıştır. Kent çevresinde yükselen surlar kırsal alanla kent arasında kesin bir ayırım oluştururken, vahşi hayvanların, göçebe hırsızların ve işgal ordularının saldırılarına karşı kente üstünlük sağlamıştır. Dışarıdan gelebilecek tehlikeler düşünüldüğünde kentte emniyet ve huzur içinde yaşamak kentin özellikle çevresindeki surlara, hendeklere ve kulelere sıkı bir biçimde bağlıdır. Akşam olup kapılar kapanınca, insanlar kötülükten uzak, kentte güven ve huzur içindedirler. Öyle ki ani hücumlara karşı sur herhangi bir askeri cesareten çok daha yararlıdır (Bumin, 1998: 30- 71; Owens, 2000: 153; Mumford, 2007: 87- 313).

Sur ve kale sadece güvenlik açısından yararlı bir şey değil aynı zaman da kentin bağımsızlığının ve ayrıcalığının bir simgesidir. Dünyanın birçok kentinde var olan ve geçmişte kentlerin ortak özellikleri arasında yer alan kale; daire veya dört köşe biçimli, etrafı duvar veya ağaç kütüklerle çevrili, duvarın dışında hendek olan

ve içeriye kapılardan girilen kapalı bir alandır. Güçlü bir kaleye sahip kentler, barındırdığı nüfus ve koruma kapasitesi sayesinde başta gezgin tüccarlar olmak üzere birçok insanı kente çekmişlerdir. Bugün olduğu gibi geçmişte de ticari hayatın devamı için kent güvenliğinin sağlanmış olması gerektiğinden tüccarlar güçlü kale kentlerinde iş yapmaktadır. Bugünkü kentlerin büyük bir bölümü bu üstünlüklerini iyi kullanabildiklerinden dolayı günümüze kadar gelebilmişlerdir (Mumford, 2007: 318- 373; Pirenne, 2006: 48; Rich, 1999: 161; Weber, 2003: 103).

İlk kentlerle birlikte ortaya çıkan ve her dönemde kent güvenliği açısından birçok tedbirlerin uygulama alanı olan mahallelerin çevresi yüksek duvarlarla çevrilmiş ve giriş- çıkışlar belli kapılardan yapılarak kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. İlk olarak Sümer kenti Harfece'de görülen bu uygulamalar İslam kentlerinin tipik özelliği olsa da Bizans ve Orta Asya'daki Türk kentlerinde de görülmüştür. Bu fiziki tedbirlerin yanında kentten belli ölçüde soyut olan bu sınırlı mahallelerde aynı kabile, aile, dini inanış veya meslek gurubuna sahip insanlar birlikte yerleşmişlerdir. Başka bir ifadeyle kenti oluşturan her farklı unsur kendi mahallesinde homojen bir toplumsal yapı oluşturarak iç güvenliklerini de sağlamaya çalışmışlardır. Bir anlamda toplumsal ayrışım ilkesine dayalı olarak mekânda parçalanma yoluyla oluşturulan bu tür mahalleler, günümüzde özel amaçla oluşturulmuş yerleşim alanlarının ilk örnekleridir (Alada, 1989: 6- 79; Alada, 2000: 151; Doğru, 1995: 18; Huot ve Diğerleri, 2000: 85- 90; Mumford, 2007: 140).

2. 2. İslam Kentlerinde Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahallenin Önemi

Sosyal örgütlenme alanı olarak kent hayatını savunan İslam medeniyetinin kentleri, başlangıçta İslam dini, Arap kültürü ve diğer mahalli unsurların karışımının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Ortak yapıları “Cuma camisi, pazar yeri ve hamam” olan İslam kentleri mahallelere, mahalleler de zukâk (sokak) adı verilen alt birimlere taksim edilmiştir. Her mahalle, kendi binaları, bahçe kapıları, gece bekçisi, su kaynakları ve çarşısı ile idarî ünitenin bir çeşidini oluşturmaktadır. İslâm kenti bir sosyal bütün değil, mahallelerden meydana gelen bir bileşim görüntüsü çizmektedir. Özellikle Bağdat, Şam ve Halep örneklerinde olduğu gibi kapılarla birbirinden ayrılan mahalleler minyatür bir kent görünümüne girmiştir ve kent, her biri birbirinden bağımsız özerk küçük hücrelerin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Mahalleler

toplumsal, dini, kültürel, kan bağı, kabile ve moral değerler çerçevesinde ayrı ayrı örgütlenmiş içyapıları ile kent organizasyonunun temel birimlerini oluşturmuşlardır. İslâm kentlerini klâsik batı kentlerinden ayıran en önemli yapısal özellik; içsel örgütlenme gösteren farklı kentsel toplulukların birbirlerinden ayrı ve bağımsız mahallelerde iskân edilmekte oluşudur (Alada, 1989: 11- 83; 1995: 97; Çakar, 2003: 386; Gül, 2001: 84).

İslam kentlerinin temel özellikleri arasında İslam dininin kentin oluşumunu ve kentin tüm kurumlarını etkilemesi sonucunda mahallelerde ortaya çıkan güçlü sosyal kontrol mekanizmalarını gösterebiliriz. Daha sonra İslam kentlerinde dışa kapalı ve homojen toplumsal yapısıyla mahalle tam bir güvenlik ve savunma birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak fiziki mekânda güvenlik ve korunma ihtiyacıyla birbirlerinden duvarlarla ayrılan ve geceleri kapıları kapanan İslâm mahalleleri, toplumsal ve sosyal açıdan da farklı bir tablo çizmemektedir. Mahalle kendi örgüt, iç dayanışma ve komşuluk bilinci yönüyle ele alındığında küçük bir toplumsal birimdir (Abu-Lughod, 1987, 171; Alada, 1989: 11; Aslanoğlu, 1998: 48; Bal, 2006: 285- 293).

İslâm kentlerinde Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanların kendi mahalleleri olduğu gibi, Müslümanlar arasında da Araplar, Kürtler ve Türkmenler gibi farklı etnik gruplar birbirinden ayrı olarak kendi mahallelerinde yaşamaktadırlar. Mahalleler, yalnız sosyal türdeşlerden ibaret olmayıp, aynı zamanda yönetim gayesi için bir araya getirilmiş insan topluluklarını da ifade etmektedir. Mahalle; mescidi, camisi ve saygın imamı ile önemli bir prestije sahiptir. *Hara arifi* de denilen imam (önder, şeyh), mahallenin önde gelen sözcüsü ve idarecisi olup, halk ile devlet arasında kilit bir konumda bulunmaktadır. Özellikle merkezi yönetime mahalle hakkında bilgiler onun aracılığıyla gider, vergi salma ve toplanması, genel ahlâk ve davranışlarla ilgili zabıta işleri, güvenlik, savunma, pazar ve sağlık kurallarının uygulanmasında, imar ve bakım işlerinde şeyh sorumlu olduğu gibi mahallede yaşayan halkta kolektif olarak bu işlerde sorumluluğu paylaşmaktadır (Abu- Lughod, 1987, 171; Alada, 1989: 82- 83; Çakar, 2003: 386- 387).

2. 3. Osmanlı İmparatorluğunda Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahallenin Önemi

Osmanlı kenti Türk- İslam kentinin genel özelliklerini taşımaktadır. Ortadoğu kentlerine benzer biçimde kent; kenti çevreleyen sur, bir kale ve kalenin dışında kalan *kale altı* denen bir kısımdan oluşmaktadır. Kalenin içinde, iç kale ya da hisar denilen yerde yöneticiler oturur, kale ile sur arasında ki kısımda ise, kentin ileri gelenleri oturduğu gibi ticaret ve zanaat faaliyetleri de burada yürütülmektedir. Kentin merkezinde Cuma Camisi ve pazar yeri bulunmaktadır. Kentlere aşırı göçlerin yaşanması ile artan nüfus ve buna paralel olarak kentlerde yaşanan yapılaşma, ticari faaliyetlerin artması ve yeni pazaryeri kurulması ihtiyacıyla birlikte kentler surun dışına taşarak orada büyümüştür (Ergenç, 1981: 1265; Faroqhi, 2000: 12; Kaygalak, 2005: 28).

Osmanlı kentlerinin fiziksel yapılarında meydana gelen değişim ve ülke genelinde iç güvenliğin tam olarak sağlanmış olması, uzunca bir dönem, kentlerde sur ve kalenin işlevsiz kalmasına sebep olmuştur. Ama iç karışıklık dönemlerinde, özellikle 16. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak yüz yıla yakın süre devam eden Celali İsyanları² sırasında eşkıyalık, yol kesme, yağma, hırsızlık ve cinayet olayları artmış ve artık kentlerde güvenliğin sağlanması güçleşmiştir. İşte bu dönemlerde kent güvenliğinin sağlanması için kentlerin çevresinde sur yapımına tekrar devam edilmiştir. Örnek olarak Ankara kalesi tehlike anında ahaliyi içinde barındırmayacak kadar küçük olduğundan, Ankaralıları kentin tamamını çevreleyen yeni bir duvar yaptırmışlardır. Aynı şekilde bu dönemde güvenlik sorunu yaşayan köy ve kasabaların çevresine de hendekler açılmış ya da toprak duvarlar yapılmıştır. *Palanka* denen bu yerleşim yerlerinde yaşayanlarda bu şekilde isyancıların ve eşkıyaların verecekleri zararlardan korunmaya çalışmışlardır (Bal, 2006: 276; Coşkun, 2004: 73; Çadırcı, 1980: 45; Faroqhi, 2000: 335).

Osmanlı kenti, mahalle temelinde örgütlenmiştir ve bugünkü manada yerel yönetimler Osmanlı devletinin son dönemlerinde ortaya çıktığından birçok kamusal

² Celali İsyanları: 1550- 1610 yılları arasında baş gösteren, ekonomik ve sosyal hayattaki bozulmalar, devlet otoritesinin zayıflamış olması, tımarları ellerinden alınan sipahilerin hoşnutsuzlukları v.b sebeplerle ortaya çıkan, harpten kaçan askerlerin ve öğrencilerin etraflarına topladıkları işsiz- güçsüz kimselerle çıkardığı isyanların tamamına verilen ad. Bu isyanlar döneminde eşkıyalık, soygunculuk, yağma, hırsızlık, cinayet vs olaylar artış göstermiştir (Ceylanlı, 2010; Çadırcı, 1980: 45).

hizmet mahalle bazında sunulmaktadır. Mahalle mülkî, beledi ve adli teşkilâtın ilk basamağını oluşturmaktadır. Osmanlı kentinde mahalle her açıdan bir bütündür; mektebi, medresesi, mescidi, meydanı, çeşmesi, kahvehanesi, pazarı, binaları, ahşap evleri, dükkânları, mezarlıkları, hamamı, tulumbası, gece bekçisi, ahlak zabıtası ve küçük işleri halleden sulh hâkimi ile sakinlerinin günlük hayatını bütünüyle kuşatan bir müessesedir. Kendisi bütünü oluşturan parçalardan biri olduğu kadar aynı zamanda o bütünü tek başına ifade edebilecek özelliklere de haizdir (Abel, 2002: 1; Baskıcı, 2002: 177; Ergin, 1936: 103; Geray, 1995: 35; Ortaylı, 2006: 114).

Osmanlı kent ve mahalle yapısı temelde İslam ve Bizans'ın kent ve mahalle yapısından etkilenmesine rağmen birçok açıdan onlardan farklılıklar göstermektedir. En başta fiziksel olarak bir kıyaslama yapıldığında, Bizans mahallelerinde bazı örneklerine rastlansa da özellikle İslâm mahallelerinde çok sık karşılaşılan mahalle etrafında yüksek duvarlar ve geceleri kapanan kapılara pek rastlanılmamaktadır³. Yöneticiler özellikle siyasi sorunların yaşandığı dönemlerde mahalle halkının mahalleye duvar ve kapı inşa etmeleri için emirler çıkarmıştır. Fakat bu emirler, ya hiç uygulanmamış ya da gelişi güzel uygulanmıştır (Alada, 1989: 97- 110; Behar, 2003: 9; Erdoğan, 2005: 255).

Osmanlı mahallesinin ikinci farkı ise mahallenin toplumsal ve sosyal yapısıyla ilgilidir. Osmanlı mahallesi farklı sınıf ve statüden, farklı gelir ve meslek gruplarından insanların birlikte yaşadığı heterojen bir toplumsal yapıya sahiptir. Mahalleli arasında farklılıklara rağmen birbirine güven ve mahalle güvenliği alanında işbirliği vardır. Osmanlı mahallesinin katı ayırımlardan uzak, esnek ve işlevsel bir sosyal bütünlüğü olmasına karşılık, İslam mahallesinin homojen bir toplumsal yapısı vardır ve mahalle savunma amaçlı olarak, kabile ve dini inanışlara göre belirlenmiştir. Bizans mahallesinde de durum benzer şekildedir. Mahalleler sınıf ve dini inanışlara göre belirlenirken azınlıklar toplumdan tamamen yalıtılmıştır (Alada, 1989: 97- 110; Erdoğan, 2005: 255; Kaygalak, 2005: 29; Ortaylı, 2000: 107).

Osmanlı mahallesinde fiziki sınırlar çok önemli değildir. Çünkü mahalle de ön planda insanlar arasındaki iyi ilişkiler ve işbirliği vardır. Bugünkü mahalle anlayışının aksine, mahallede oturanlar birbirlerini tanımaktadır ve güvenmektedir. Mahalleye kimsenin tanımadığı, güvenilir olduğu kanıtlanmamış insanların

3 Osmanlı mahallesinde de bazı örneklerin olduğuna dair Bkz. (Ergenç, 1984: 72).

yerleşmesine izin verilmemiştir. Mahalle, komşularıyla yalnızca yan yana oturmanın ötesinde dostlar olarak, birbiriyle yardımlaşmak, iyi ilişkiler kurmak ve birbirlerini koruma olanağını sağlamaktadır (Geray, 1995: 28).

Mahalleye, toplumsal davranışların belirleyicisi ya da bir toplumsal okul kalıbı olarak yaklaşılarda vardır. Özellikle mahalle düzeyinde işleyen sosyal kontrol sakinlerin birbirlerinin davranışlarını belli bir düzeyde denetime tabi tutmalarını sağlamıştır. Sakinler mahallede hâkim olan sosyal yapının bilincinde ve komşularının hassasiyetlerine göre davranışlarını belirlediğinden, birçok açıdan, mahalle daha yaşanabilir bir yer haline gelmiştir. Toplum bilimcilerde Osmanlı mahallesini bu açıdan değerlendirerek, onun bir toplum örgütlenmesi biçimi olarak değerlendirmişler ve mahallenin toplumsal denetim işlevi üzerinde durmuşlardır (Geray, 1995: 34)

Mahalleli birbirini yakından tanıdığı için herhangi bir olayda bir kişinin durumu hakkında komşularının ve mahalle imamının tanıklığının büyük önemi vardır. Bu yüzden çoğu kez mahkemede kanıtlar ve görgü tanıklarının sözleri değerlendirilirken, bir de sanığın mahallesinde nasıl tanındığı araştırılmaktadır. Mahalle halkının şahitliği mahkeme nezdinde çok önemli olduğu gibi işlenen suçlara verilecek cezaların artmasında veya azalmasında da etkili olmuştur (Düzbakar, 2003: 102–105; Ergenç, 1984: 74).

Mahalle sadece ikamet edilen bir mekân değil insanların kimliği ve kim olduklarının önemli göstergelerinden birisidir. Vergi defterlerinde ve Kadı sicillerindeki belgelerde ismi geçen kişilerin kimlik tespitinde ad ve baba adlarının yanı sıra, sakin oldukları mahalle adı da yer almaktadır. Bu yönüyle bireyin aidiyeti, sakin olduğu mahalleyle bir anlam kazanmakta ve bir değer ifade etmektedir (Çakar, 2003: 387; Tok, 2005: 158).

Mahallenin en önemli yapıları ibadethaneleri ve yanında bulunan meydanı, kahvehanesi, hamamı ve pazar yeridir. Kahvehane bir çeşit meclis gibi tüm meselelerinin görüşüldüğü ve ortak kararların alındığı yerdir. Mahallenin erkekleri mahallenin bütün işlerini namaz saatlerini beklerken kahvehanede konuşturlardı. Hanımlar ise zaten bütün gün beraberlerdi hatta bir takım işleri de birlikte yaparlardı. Düğün yapılacak evde işler sadece ev halkı tarafından değil, komşularla birlikte

tamamlanırdı. Cenaze çıkan evde iki üç gün yemek pişmez, mahalleli eve yemek taşırdı. Bir insanın içtimai durumunda bir çöküntü meydana geldiği vakit, çoluk çocuğun beslenmesine yardım etmek mahallelinin bir nevi ortak endişesiydi. Bu yönüyle mahalle din ve geleneksel kültür bağlarının, dayanışmacı bir ruh anlayışı içinde bir araya getirdiği insanların yaşadığı gündelik yaşamı ifade eder. Bu yaşam, bir dizi kurumsallaşmış ilişkiyi gerektirmekte ve bunlarda dinî ve örfî emirlere dayalı olarak biçimlenmektedir (Alada, 1989: 110- 111; Ortaylı, 2006: 108).

Osmanlı dönemi mahallesi, kendi kendine yeten iktisadi birimler üzerine kurulu, kendi iç örgütlenmesini oluşturabilmiş, nüfus olgusunda beklenmedik sürprizlere yer olmaması ve sosyal mobilizasyonun görece düşük olması sayesinde hızlı değişikliklere gerek duymadan mevcut yapısını devam ettirebilme özelliğine sahiptir. Devletin, mahalle yönetiminin iç işleyişine karışmayan fakat yönetsel sistemin denge noktalarını kontrol edebilme yetisine sahip yönetsel örgütü içinde sosyal kontrolü sağlama ve devlete ödenecek vergiyi toplama işlevlerini yerine getirerek yönetsel sistemle eklemlenen iktisadi, sosyal ve yönetsel bir bütündür (Arıkboğa, 1998: 91).

2. 4. Osmanlı İmparatorluğunda Kent ve Mahalle Yönetimi

Kent yönetiminin başında merkezden atanan Kadı bulunmaktadır. Kadı idari, adli ve beledi yetkilerin hemen tümüne sahip bir devlet memurudur. Kadı mahkeme yargıcı olduğu gibi aynı zamanda bir noter, kentteki vakıfların müfettişi ve tabii ki belediye reisidir. Kent güvenliğinden de Kadı sorumludur ve bu iş için emrinde çalışan bazı memurları⁴ vardır ve bunlar içerisinde en önemlileri halka en yakın ve halkın içinde bulunan mahalle imamlardır (Kaya, 2006: 102; Ortaylı, 2008: 127).

Mahalle muhtarlığının kurulmasına kadar üst yöneticilere karşı mahallenin sorumlu yöneticisi imam, haham veya papazdı. Gayrimüslim insanların oturdukları mahallenin yönetimi, kendi aralarındaki dini görevlilere kocabaşılara ve papazlara bırakılmıştı. İmam, padişah beratı ile tayin edilecek kadar önemli bir şahsiyettir. İmam Kadı'nın temsilcisi olan memur olması ve mahalle yönetimi o günün şartlarında yerel yönetim birimi olmamasına rağmen çağdaş belediyelerden daha fazla işlevi olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar arasında asayiş ve güvenliğin sağlanması,

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. (Alyot, 2008: 52- 66).

nüfus işleri, çevre temizliği, gıda kontrolü ve belirli düzeyde eğitim faaliyetleri sayılabilir (Al, 2008: 51; Çadırcı, 1991: 40; Eryılmaz, 1988: 466; Ortaylı, 2000: 107).

İmamın başında bulunduğu mahalle yönetimi topluluğun sözü dinlenir ileri gelenleriyle oluşturulan ve idari bir kurula benzeyen mahalle mütevellisinden oluşmaktadır. Bu yönetim yapısı mahallelilerin fiili ve maddi katkılarıyla örgütledikleri iş bölümü ile tamamlanmaktadır. İmamlar görevlerini sürdürürken halkın olurluğuna sahiptir. Bu nedenle halkın yönetimle iletişim kurmasına ve onları denetlemesine olanak sağlayabilen bir yönetim sistemi söz konusudur (Alada, 2000: 159; Geray, 1995: 35).

İmamlar mahalle camisi veya mescidinde beş vakit namaz kıldırır, mahalledeki doğum, ölüm, evlenme, boşanma gibi nüfus hareketlerini takip eder, medeni hal kayıtlarını, sicillerini tutar ve ölü gömme izinnamesi verirlerdi. Ayrıca zabıta işine de karışırldı ki mahallenin güvenliği, huzurun sağlanması ve mahalle içinde olup bitenlerden mesul tutulur, hele ahlak zabıtasına çok önem verirlerdi. İmamların yetki ve görevleri bir belgede, *“mahallenin ırzını korumak ve mahalleye zarar verecek durumları ortadan kaldırmak, mahalle halkının emniyet ve rahatlarını temine dikkat etmek”* olarak belirtilmiştir. Mahalle halkı arasındaki ufak tefek olayları çözme işi de imamlara verildiğinden İmamlar mahallelerinde âdeta bir sulh hâkimi rolü oynamaktadırlar. Bu görevleri yerine getirirken imamlara yardımcı olan mahalle mütevellisi, esnaf kethüdası, yiğitbaşı, bekçi, saka gibi mahalli görevliler dışında, mahalle sakinleri de başta güvenlik olmak üzere bazı yerel ihtiyaçların karşılanması için görevler almaktadır (Alada, 1995: 100; Çadırcı, 1991: 40; Ergenç, 1981: 1271- 1274; Ergin, 1944: 89; Özsoy, 1998: 3; Tok, 2005: 168).

2. 5. Osmanlı Mahallesinin Kent Güvenliğinin Sağlanmasındaki Fonksiyonları

Güvenlik tarihin her döneminde ve insanların yaşadığı her yerde önemli sorunlar arasında görülmüştür. Özellikle karışıklık dönemlerinde ve merkezi güvenlik kurumlarının henüz kurulmadığı dönemler de güvenlik dolaylı ve informel tedbirlerle sağlanmaya çalışılmıştır. Osmanlı döneminin hemen hemen genelinde de durum böyledir. Kent güvenliğini sağlamak üzere mahalle düzeyinde çeşitli sosyal

kontrol mekanizmaları işletilerek halkın da güvenlik konusunda inisiyatif alması sağlanmıştır. Burada özellikle bu konudaki en etkili kontrol sistemleri anlatılarak konu daha iyi açıklanmaya çalışılmıştır.

2. 5. 1. Mahallede Oturanların Birbirlerine Kefil Olması; Kefalet Uygulaması

Konu anlatılmaya başlanmadan önce kefaletin ve kefilin ne anlama geldiği üzerinde durmakta yarar vardır. Kefalet; birinin vereceği bir meblağı veya edeceği bir işi velhasıl bir taahhüdü ifa etmediği takdirde onun yerine ifa etmeyi deruhte eylemek muamele-i kanunisidir. Kefalette bir iş veya borcun sorumluluğu kefile de yüklenerek hakkın güvenceye alınması amaçlanmaktadır. Birisinin yerine herhangi bir konuda taahhüt de bulunan kişiye de kefil denmektedir (Uysal, 2007: 3- 4).

Osmanlı mahallesinde oturan herkes birbirine kefil, mahalle yöneticisi imam, kocabaşı, papaz veya haham da tüm mahallelinin kefilidir. Osmanlı mahallesinde kefalet uygulaması Osmanlı tarihi boyunca devam etmiştir. Kefalet işlemleri Kadı huzurunda ciddi bir şekilde gerçekleştirilmekte ve çok önem verilmektedir. Kadı bu kefile bağlama işlemini dikkatle şer'i ye sicillerine kaydettirmektedir (Saydam, 1997: 6).

Mahalleye yerleşmek isteyen bir kişiye mahalle sakinlerinden birisinin kefil olması ve bu yerleşmeye mahallelinin rıza göstermesi gerekmektedir. Kefil gösteremeyenler mahalleye kabul edilmezlerdi. Özellikle İstanbul'da beş seneden az oturmuş olanlar, gerektiğinde memleketlerine geri gönderiliyorlardı. Nitekim farklı zamanlarda yapılan kontrollerde kefilsiz ve tezkeresiz, sabıkalı ve serseri takımından kabul edilen kişilerin toplanıp sürgün edildikleri olmuştur. Bu işlemlerin kontrolü mahallelerde imamlarda olduğundan aksatmamaları hususunda çok sıkı tembihler yapılırdı (Şahin, 2004: 45).

Ayrıca mahalleye yerleşmekle bir kişi hemen mahalleli olarak görülmezdi. Kişinin henüz geldiği yeni mekânda tam bir kimlik kazanması ya da en azından eski sakinlerce kabul görmesi, belirli bir süreye bağlanmıştır. Bu süre içerisinde kişinin, aile yapısı, yardımlaşma ve dayanışmaya dayalı komşuluğu, güvenilirliği ve kimseye zararı dokunmayacağı konularında mahallelilere kendini kabul ettirmesi gerekmektedir. Kişi zaman içinde bu kimliğin kabul görmesiyle birey olarak

varlığının belirsizliğinden ve yalnızlığından sıyrılarak mahalleli kimliği kazanmaktadır. Mahalle ancak aidiyet tanımakla kişilik kazandırdığı sakinlerine üstlenmeleri gerekli yükümlülükler göstermektedir. Bunlar da yaşanabilir ve güvenli bir ortamın sağlanması için toplum tarafından benimsenen değerlerdir (Alada, 1989: 110- 111).

Kefalet uygulamasının en önemli yararı olarak Osmanlı kent hayatının temel noktası olan mahallede sakinlerin kolektif bir şuur içerisinde kent güvenliğinin mahalle düzeyinden başlayarak ve yine mahalle sakinleri tarafından kendiliğinden sağlanmasına olan katkıları gösterilebilir. Mahalleli arasında iyi uygulanan kefillik müessesesi sayesinde suçlular, kanun kaçakları ve gayri ahlaki davranışlar sergileyenlerin istedikleri mahalleye yerleşmeleri önlenmiştir. Suç işleme niyetinde olan kişiler kefilleri sayesinde bir nebze de olsa suç işlemekten uzaklaştırılmıştır. Bu sayede mahalle güvenliğine ve dolayısıyla kent güvenliğine önemli katkılar sağlanmış olmaktadır (Alada, 1989: 111; Özsoy, 1998: 3; Tok, 2005: 156; Uysal, 2007: 14).

Mahalle düzeyinde sakinlerin birbirine kefil olmasının başka yararları da bulunmaktadır; kefalet sistemi sayesinde ilk planda güvenilir olup olmadığı tam olarak bilinmeyen kişiler güvenilir biri vasıtasıyla iyi vatandaş haline getirilmektedir. Ayrıca vergi mükelleflerinin hakkıyla tespiti ve vergilerin eksiksiz toplanmasının sağlanması ile mekân ve insan ilişkisine kesin ve açık bir sınır kazandırması sayesinde nüfus hareketlerinin kontrol altında tutulması sağlanmıştır (Abel, 2002: 2; Alada, 1989: 111; Çakar, 2003: 387; Saydam, 1997: 4).

Günümüzde bile aynı mahallede yaşayanların birbirlerinden herhangi bir konuda zarar görmeyeceğinden emin olmak istemesi en doğal hak olarak görülmektedir. Batı dünyasında ve Amerika'da mahalleye yeni gelen kişinin o mahalle çevresinde vazgeçilmez bir yeri olacağından ilk önce şüpheyle yaklaşıldığı ve sosyal statüsü ve kişiliği dikkate alınarak ev satıldığına rastlanılmaktadır (Kaya, 2006: 107; Ortaylı, 2006: 107).

2. 5. 2. Mahallenin Ortak Sorumluluğu ve Kasame

Herkesin birbirine kefil olduğu bir mahallede güvenliğin sağlanması ve işlenen suçların sorumluluğu da bir nevi ortaklık kazanmaktadır. Mahallede

meydana gelebilecek faili meçhul bir olaydan ve olayın aydınlatılmasından mahalle halkı kolektif olarak sorumlu tutulmuştur. Mahallede meydana gelen olaylar herkesin ortak sorunu olarak görülmektedir. Mahalle sınırları içerisinde suç işlendiği durumlarda önce olayın işlendiği yerde bulunan halk suçluları bulup adalete ya da kolluk görevlilerine teslim etmekle yükümlü tutulmuştur. Eğer suç işleyen tespit edilmiş ama halk onu yakalayamamış ise ona kefil olan veya yakınları o kişiyi bulup teslim etmekle mükelleftir (Arık, 1997: 58; Uysal, 2007: 15).

Osmanlı mahallesindeki güvenliğin sağlanmasında ortak sorumluluk uygulaması bazı Kanunnamelere de yansiyarak resmi boyut kazanmıştır. Buna örnek vermemiz gerekirse;

“Eğer mahalle veya köy içinde adam ölse veya gariban (yabancı) basılıp hasarat olsa ve bir köy arasında uğruluk veya haramilik olsa, elbet de teftiş edip edeni bulduralar ve eğer bulunmazsa müttehim (suç altında olan) var mıdır göreler, onlara tazmin ettireler ve eğer müttehim bulunmaz ise, ehl-i mahalleye veya köy halkına tazmin ettireler.” hükmünü taşıyan kanunname maddesini göstermek mümkündür (Alyot, 2008: 22).

Bu kanunnameden de anlaşılacağı üzere bir suç işlendiğinde suçlunun bulunması, eğer bulunamazsa suçtan mağdur olanın zararının mahalle halkı tarafından tazmin edilmesi emredilmiştir. Özellikle cinayet olaylarında katilin bulunamadığı veya katilin parasının olmadığı hallerde, dem-ü diyet⁵ ödemekten tüm mahalle halkı toplu olarak sorumlu tutulmaktadır. Bu da halkın güvenliğin sağlanması konusunda bir nevi zorlamaya tabi tutulmakta olduğunu göstermektedir. Bu şekilde halk çevresinde olan olaylara kayıtsız kalmayacak ve kendisi suç işlemese bile başkalarının işlemesine de göz yummayacaktır (Abel, 2002: 2; Şahin, 2004: 40-42).

Mahallede meydana gelen bir olayda suç işleyen bulunması daha sonra zararın tazmini söz konusudur. Suç işleyen belli olmadığı durumlarda suçluyu tespit etmek bulunması veya tespiti mümkün olmadığı hallerde zararın tazminini sağlamak için Kasame (yemin) uygulamasına başvurulmaktadır. Kasame bugün modern hukuk sistemlerinde uygulaması olmayan ancak geçmişte yaşamış çeşitli toplumlarda kabul görmüş bir uygulamadır. Bu uygulamaya eski Yunan’da, Yahudi

⁵ Dem-ü diyet: Cinayete tekabül eden ve maktulün akrabalarına ödenmesi gereken kan bedeli (Abel, 2002: 2).

toplumunda, cahiliye çağı Araplarında, İslam hukukunda ve hatta ortaçağ İngiltere'sinde bile rastlamaktayız (Pamir, 2005: 343).

Özellikle faili meçhul bir ceset bulunması durumunda başvuru kasame, söz konusu cesedin bulunduğu mahallenin erkeklerine “vallahı biz onu öldürmedik, katilini de bilmiyoruz” şeklinde yemin ettirilmesi esasına dayanır. Yeminin edilmesiyle birlikte o mahalle sakinlerinin bu olaya karışmadıkları sonucuna varılır. Ama katil bulunamadığından öldürülen kişinin diyeti o mahalle sakinleri arasında bölüştürülerek ödettirilir (Akbulut, 2003: 173; Pamir, 2005: 343- 344; Uysal, 2007: 14).

Kasameye davet edilenlerin yeminden kaçmaları diye bir durum söz konusu değildir. Yeminden kaçınma durumunda, kaçınan kimse yemin edene veya fiili ikrar edene kadar hapisle cezalandırılır ve maktulün yakınlarına ödenmesi gereken diyet ona ödettirilirdi (Pamir, 2005: 355).

Böylelikle faili bilinmeyen olayların sayısında bir düşme sağlandığı gibi daha sonra ceza ödememek amacı ile mahalle halkının karanlıkta kalma ihtimali olan pek çok olayı yetkililere kaydettirdikleri görülmektedir. Bursa'nın Kara Şeyh mahallesinde yaşanan bir olay buna örnek olarak gösterilebilir. Bu mahallede oturan bir kadının evinin duvarının çökmesinden dolayı yaralandığı komşuları tarafından Kadı'ya bildirilmiş ve Kadı'dan durumun keşfi ve kadının muayene edilmesi talebinde bulunmuşlardır. Kadı tarafından görevlendirilen bir kişi olayı araştırmış; olayın doğruluğu ve kadının “kimse ile davam ve nizâm yoktur” şeklindeki ifadesiyle bu yaralanmadan dolayı ölümü halinde mahalle halkının sorumluluğunun olmayacağı sonucuna varılmıştır (Düzbakar, 2003: 100- 101).

2. 5. 3. Suç İşleyenlerin ve Huzuru Bozanların Mahalleden İhraç Edilmesi

Osmanlı hukuku ve toplumsal yapısında uygulanan kefalet, ortak sorumluluk ve kasame uygulamalarının bir sonucu olarak mahalleli suç işlediğine dair itham ve kovuşturmayaya uğramamak, işlenen suçun maddi külfetini çekmemek ve adlarının kötüye çıkmasını önlemek sebebiyle durumlarından rahatsız oldukları kişilerin mahalleden ihraç edilerek, mahalleden uzaklaştırılmasını isteyebilmektedir. Mahalleden ihracı istenen kişiler genel olarak suç işleyen kişilerdir. Bunun yanında

mahalle düzenini ve huzurunu bozarak mahalle sakinlerini rahatsız eden, mahalleli tarafından iyi ve dürüst olarak tanınmayan kişilerde mahalleden ihraç edilmek istenmiştir⁶ (Alada, 1989: 114; Ergenç, 1984: 75; Tok, 2005: 162).

Bunların yanında mahalleden çıkarma kararları fuhuş yaptığı iddia veya tespit edilen kadınlar için de uygulanmıştır. Bu türden kadınlar mahalleden çıkarıldıkları gibi mallarına da el konulmaktadır. Bu tür olaylar görülür ve müdahale edilmezse, hukuken mahalle İmamı ve sakinleri sorumlu olacaklardır (Düzbakar, 2003: 101).

Bir kimsenin mahalleden ihracının istenmesi durumunda aşağıdaki kanunnameye belirtilen yollar izlenerek karar verilmektedir. Bu kanunname;

“Ve dahi bir kimesne hırsızdır veya kahpedir diye mahallesi veya karyesi cemaati şikâyet edip, bize gerekmez diye dayatsalar, vakıa evvel kimsenin beynennâs (insanlar arasında) maruf olsa (bilinse), mahallesinden veya karyesinden nef'i edip süreler ve eğer vardığı dahi kabul etmeseler, şehirden süreler amma, birkaç gün tevkif edeler, ta ki, ol yaramazlığa tövbe edip, salah üzerine olursa hoş, evvela olmazsa, andan dahi süreler, böylelikle şehirden çıka gide” şeklindedir (Alyot, 2008: 28).

Buna göre mahalle halkı tarafından yapılan şikâyetler tetkik ettirilerek suçlanan kişi veya kişilerin o doğrultuda mahalleli arasında nasıl bilindiğinin araştırılması gerekmektedir. Şikâyet konusunun doğruluğu durumunda, bahse konu mahalleden başka mahalleye sürgün edilmesi kanunnamelerin ilgili maddesinin hükmü doğrultusunda icra edilmektedir. İhraç edilen kişi yeni mahallesinde de durumu araştırılarak düzelip düzelmediğine bakılır, düzelmiş olması durumunda hüküm yok kabul edilirdi. Düzelmemiş olması halinde ise bu sefer kentten çıkarılarak başka yere sürgün gönderilirdi (Şahin, 2004: 41).

Görüldüğü gibi mahalle esas alınmak suretiyle oluşturulan bu sistem sayesinde herhangi bir şekilde mahalleye yerleşmiş ve suç işleyen, sürekli çevrenin huzurunu bozan ve mahalle güvenliğini tehdit eden, kötü şöhretli ve ahlaksız kişilerin ve kadınların mahallelerde barınması zorlaştırılmaktadır. Bu uygulamanın olumlu veya olumsuz yönleri tartışılabilir ama o dönemde mahallede sağlanan güven ortamının devamı adına önemli katkıları olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca bu durum mahalle sakinlerinin kendi kaderi istikametinde söz söyleyebilme, gerektiğinde olayların seyrine müdahale edebilme ve inisiyatif kullanma hakkına sahip olduğunu göstermektedir (Düzbakar, 2003: 107; Şahin, 2004: 41).

⁶ Mahalleden ihraç karar örnekleri ve ayrıntılı bilgi için Bkz. (Alada, 1989; Düzbakar, 2003; Kaya, 2006; Özsoy, 1998).

2. 5. 4. Seyahat İzni Uygulaması: Men-i Mürur Tezkeresi

Osmanlı kent güvenliğinin korunması için başvurulan önlemden bir tanesi de bir kentten diğerine veya köylerden kentlere gereksiz göçü önlemek için girişilen çabalardır. Bunun için ülke genelinde nüfus hareketleri ve vatandaşın seyahat etmeleri çok sıkı kurallara bağlanarak denetim altında tutulmak istenmiştir. *Men-i mürur*⁷ denilen bu uygulamayla bir yerden bir yere gitmek isteyen Osmanlı vatandaşları pasaport benzeri bir tezkere ile seyahat etmek zorundadır. Tabii ki bu uygulama da güvenliğin sağlandığı merkez olan mahallede başlamakta ve mahallede bitmektedir. Öncelikle oturduğu mahallenin İmamına nereye ve ne amaçla gittiğini beyan ederek bir pusula alan kişi, bu pusulayı Kadı'ya ibraz ettikten sonra ancak mürur tezkeresi alabilmektedir (Çadırcı, 1980: 53- 56; 1991: 68- 69; Sezer, 2003: 106; Şahin, 2004: 48; Uysal, 2007: 17).

Men-i mürur uygulamasının en önemli takipçisi mahalle imamıdır. Bir kişi mahallesinden ayrılmak istediği veya bir yere gidip geleceği zaman İmam durumu değerlendirir ve kişi İmama vergi veya benzeri görevlerini aksatmayacağını taahhüt eder, kendisi yokken de vergisinin ödeneceğine ve geri döneceğine dair mahallesinden veya gideceği yerden kefil gösterdikten sonra ancak mürur tezkeresi için gerekli pusulayı alabilirdi. Aynı şekilde bir kişi mahalleye yerleşmek için geldiğinde İmam önce mürur tezkeresini kontrol eder ve daha sonra kişi o mahalleden kefil bulursa veya İmam o kişiye kefil olursa mahalleye yerleşmesine izin verilirdi (Saydam, 1997: 5; Uysal, 2007: 20).

Tezkeresiz seyahate kalkışanlar daha kendi kentlerinin sınırlarında zabıta tarafından durdurularak geri döndürülüyorlardı. Bir yolunu bularak bir başka kente gidilmesi durumunda da bu defa geri dönmek kolay olmuyordu. Mürur tezkeresi taşımadığı veyahut da vizesiz tezkereyle seyahat ettiği tespit edilenler para cezasıyla cezalandırılıyorlardı ve bu şahıslardan itibar edilir bir kefil gösterenlere tezkere verilmesine karşılık gösteremeyenlere tezkere verilmiyordu (Alyot, 2008: 213; Şahin, 2004: 48).

Mahalleler zabıta tarafından denetlenerek iyi hallerini kanıtlamaya hazır kefil bulamayan göçmenler aranırdı. İnsanların başıboş dolaşmalarına kesinlikle izin

7 Men-i mürur: Geçişin engellenmesi.

verilmez ve bunlardan uygunsuz hareketleri tespit edilenler kentten çıkarılarak memleketlerine gönderilirlerdi. Böyle bir kontrolün varlığından haberdar olanların, koyulan kuralların mutlaka uygulanacağına inanmaları veya inandırılmaları durumunda getirilen nizam ve intizama uymaktan gayri yapacak başka bir davranışları kalmıyordu. Uygulanan bu sosyal kontrol ülke içinde engel teşkil edecek kontrolsüz göç hareketlerinin önlenmesinin en önemli unsurunu oluşturuyordu (Faroqhi, 2000: 328).

Bu uygulama biçimi suç ve suçluluğun etkin bir biçimde kontrol edilmesinin yanında, hükümlü ve sanıkların yakalanması için de önemli bir uygulama yöntemi durumundadır. Herhangi bir suçu işleyerek bulunduğu yerden bir başka yere gidip izini kaybettirmeyi düşünen şahısların, bu durumda başka bir yere gitmeleri kabil olamayacağından dolayı yakalanmaları kolay oluyordu. Böylelikle toplumun uyguladığı sosyal kontrolün sayesinde, suç ve suçluluğun önlenmesi de o derecede sağlanmış oluyordu (Şahin, 2004: 49).

Kent güvenliğinin sağlanması için mahalle düzeyinde uygulanan men-i mürur tezkeresi uygulaması ile iç ve dış göç hareketleri kısmen de olsa kontrol altına almıştır. Ama bu uygulama 1908 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyet ile uygulamadan kaldırılmıştır (Şahin, 2004: 49).

2. 5. 5. Mahallenin Kara Gün Dostu: Vakıflar

Osmanlı kent ve mahallesinde vakıflar ve vakıflar yoluyla vücuda getirilen birer hayır müessesesi olarak imaretler, toplumsal, iktisadi, sıhhi ve sosyal yardım hizmeti veren merkezlerdir. İmaretler, vakıflar yoluyla ferdi teşebbüsten kaynak bulmuş olmalarına rağmen etkin ve çok yönlü kamusal hizmet işlevleriyle ferdi aşan bir kolektif kimlik kazanmışlardır. Günümüze ulaşan örneklerinde gördüğümüz gibi toplum yararına birçok hastane, okul, bakım evi, kütüphane, ibadethane, aşevi vs kurumlar işleten imaretler aynı zamanda fakirlere yiyecek, giyecek ve nakdi yardım yaparak toplumsal hayatta çok önemli olan sosyal adaleti sağlamaya çalışmaktadırlar. Toplumdaki ihtiyaç sahiplerinin ve muhtaçların bu şekilde korunmasıyla birlikte, açlıktan, sefaletten ve fakirlikten dolayı mala karşı (hırsızlık, yankesicilik vs) işlenen suçların önüne geçilmektedir (Al, 2008: 51; Alada, 1995: 97).

Osmanlı mahallesinde sosyal yardım faaliyetleri yürüten birçok vakıf ve imaret bulunmasına rağmen güvenlik açısından üzerinde durulması gereken en dikkate değer olanı avarız akçası vakfidir. Bu kurum, aslında devletin farklı zamanlarda halktan topladığı avarız vergilerinin karşılanması için mahalle sakinleri katılımı ve zenginlerin hâyır için yada gerektiği zaman kendisinden ve çocuklarından avarız akçası istenmemesi için nakit veya taşınır- taşınmaz mallarını bağışlamasıyla oluşturulmuştur. Bir fon niteliğinde olmasına rağmen yardıma muhtaçlara yardım ederek bir hayır kurumuna dönüşmüştür (Alada, 1989: 132; Çiftçi, 2006: 51; Ergenç, 1981: 1271).

Avarız akçası vakfı değişik zamanlarda istenen verginin karşılanması yanında mahalle düzeyinde yerel hizmetlerin görülmesi için kaynak sağlamaktadır. Mahallelerde bulunan cami, mescit, mektep, su yolu, çeşme ve benzeri yapıların tamiri, kamusal binaların ısıtma ve aydınlatılma giderleri ve buralarda çalışan görevlilerin ücretleri bu vakıf tarafından karşılanmaktadır (Alada, 1989: 132- 133; Çiftçi, 2006: 51; Geray, 1995: 35).

Bu vakfın önemi Mahalle sakinlerinden vergi yükümlülüğünü yerine getirmede zorlanan veya herhangi bir şekilde ekonomik güçlüğü düşen insanlara sahip çıkıp desteklemesiyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca vakıfta biriken paradan ihtiyaç sahiplerine borç verilmesiyle bir ölçüde sosyal yardımlaşma kurumu, mahalle sandığı veya bir kredi kurumu özelliği göstermektedir. Bu vakıf sayesinde birbirinin sıkıntısını gideren mahalleli arasında şahsi mal güvenliği ve insanların maddi sebeplerden gayri meşru işler yapmaları engellenmektedir (Doğru, 1995: 107; Ergenç, 1984: 75- 76; Özsoy, 1998: 4).

Mahalledeki yerel topluluk olgusunda çözülmeye yol açan en önemli etkenlerden biri bu vakıf paralarına 1877- 1878 yılları arasındaki Osmanlı- Rus savaşı sırasında devletçe el konularak avarız akçası vakfının kaldırılmasıdır. Bu vakfın kaldırılmasıyla ortak sıkıntıları birlikte giderme düşüncesinden uzaklaşarak daha bireysel bir mahalle hayatına geçiş başlamıştır. Ayrıca bu vakıfların kaldırılması mahallenin kendi kendisini yönetme istencinin büyük ölçüde sınırlanması sonucunu doğurmuştur. Böylece kişiyi mahalleye bağlayan ve onunla bütünleştiren önemli bir unsur mahallelinin elinde alınmıştır (Arikboğa, 1998: 108; Geray, 1995: 36).

2. 5. 6. Sosyal Yardımda Farklı Bir Uygulama: Sadaka Taşları

Mahalle camisi veya mescidi yanında sadaka taşı denen, üzeri çukur, yüksek, bir mermer sütun bulunmaktadır. Hali vakti yerinde olan veya sadaka vermek isteyen kişi kimse görmeden bağışlamak istediği parayı bu içi oyuk taşa bırakır, fakir ve ihtiyaç sahibi kimselerde geceleyin ihtiyacı kadar parayı oradan alır, fazlasını bırakırdı. Bu şekilde ne alan vereni ne de veren alanı görürdü (Alada, 1989: 118-119; Ayverdi, 2006: 113; Özemre, 2007, 106- 107).

Dini bir vecibenin farklı bir uygulaması olarak görünen bu uygulama hem zenginin fakiri düşünmesini hem de fakir, muhtaç ve yolda kalmışlar kimden geldiğini bilmediği yardımlardan dolayı tüm mahalle halkına bu yardımları yapan gözüyle bakmasına sebep olmaktadır. Sosyal yardımlaşmanın farklı bir uygulaması olarak bakabileceğimiz bu uygulama sayesinde mahalle de zenginden fakire bir gelir akması yaşandığından, fakir- zengin ayrımı bir nebze de olsa ortadan kalkmaktadır. Ayrıca insanların açlıktan veya zor durumda kalmalarından dolayı suç işlemlerinin önüne geçilmiş olmaktadır. Günümüzde bazı insanların ihtiyaçtan dolayı ekmek veya baklava çalmaları neticesinde cezalandırılmaları sadaka taşlarının önemini ortaya çıkarmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHALLE MUHTARLIĞININ KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN ÖNEMİ

1. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE MAHALLE MUHTARLIĞI VE KENT GÜVENLİĞİNE ETKİSİ

Burada kent güvenliği açısından önemli bir uygulama olarak kurulan mahalle muhtarlığının, kurulmasının sebepleri ve Osmanlı imparatorluğu döneminde geçirdiği değişimler ile mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetinin görevleri üzerinde durulacaktır.

1. 1. Mahalle Muhtarlığı ve İhtiyar Heyetinin Kurulması

Osmanlı imparatorluğunda 16. yüzyıldan itibaren uzun süren savaşlar, genel iktisadi durumun kötüye gitmesi, işsizliğin artması, kentlere işsiz ve serserilerin akın etmesi vs sebeplerle çıkan isyan hareketlerinden dolayı kent ve mahallelerde güven ve huzur ortamı kalmamıştır. Özellikle isyanlarda güvenliği sağlamakla görevli askerlerin yer alması durumu daha da kötüleşmiştir. Nitekim kent güvenliğinin önünde engel olarak duran ve isyan hareketlerine katılan Yeniçeri Ocağı, padişah II. Mahmut tarafından 1826 yılında kapatılmış ve yerine yeni ordu kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca o dönemde yeni ordu kurma çalışmalarıyla birlikte kent güvenliğini sağlayacak silahlı bir birim olarak önce Zaptiye birlikleri atanmış, sonra da 1845 yılında günümüzde de varlığını devam ettiren Emniyet Teşkilatı kurulmuştur. Bu bağlamda gösterilen çabalar aslında ülkede kaybolan güvenliğin tekrar tesisıyla birlikte merkezi devletin güçlendirilerek, kamusal ve toplumsal alanda yapısal reformların hayata geçirilme çabalarıdır (Alyot, 2008; 69- 75; Çadırcı, 1980: 46- 49; Kaya, 2006: 240; Sönmez, 2005: 261- 262).

Ülke genelinde devam eden karışıklık dönemlerinde mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontrol mekanizmaları ya işlemez yada işlese bile etkinliği olmayan uygulamalar haline gelmiştir. Bunların başında gelen kefalet ve men-i

mürur tezkeresi uygulamalarının etkin şekilde uygulanmamasından dolayı ortaya çıkan sonuçlar dikkate değerdir. Mahalle düzeyinde bu uygulamaların denetlenmesinde kilit rol oynayan imamların gelen gidenlerin kontrollerinde gösterdikleri ihmal ve yolsuzlukları sonucunda, elinde tezkeresi veya kefilî olmayan, işsiz-güçsüz, serseri ve sabıkâlılar kentlere ve mahallelere yerleşme imkânı bulmuşlardır. Zabıta zaman zaman mahalleleri denetleyerek tezkeresiz ve kefilîsiz kişileri memleketlerine geri göndermiştir ama göçmenlerin sayısının çok artması, imamların ve zabıta görevi yapanların görevlerini tam olarak yapmaması kent güvenliğinin tamamen bozulmasına sebep olmuştur. Ayrıca imamların halka karşı kötü davranmaları ve haksızlık yapmaları mahalle yönetimi düzeyinde köklü değişiklikler yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır (Ergin, 1936: 121; Faroqhi, 2000: 328; Ortaylı, 2000: 108).

Mahalledeki bu durum karşısında kaybolan asayiş ve güven ortamının tekrar sağlanması ve merkezi idareyle koordineli çalışacak bir yönetim anlayışının tesis edilmesi için padişah II. Mahmut tarafından 1829 yılında, ilk olarak Bilad-ı Selase (İstanbul, Üsküdar ve Eyüp) mahallelerinde uygulanmak üzere, mahalle imamının yerine yönetici olarak eşraftan, sözü dinlenir ve muteber kişiler arasından muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sanî olmak üzere iki muhtar tayin edilerek mahalle muhtarlığı kurulmuştur. Bu bir rastlantı veya basit bir reform denemesi değildir. Mahalle muhtarlığının kurulması merkezi devlet oluşumunun anlamlı bir parçası olarak günümüze kadar Osmanlı- Türk idari sistemine girmiştir. Mahalle muhtarlığının kurulması bir bakıma merkezi devletin oluşumu sürecinde yerel düzeydeki geleneksel yönetim birimlerinin geçirdiği değişiklikleri gösterme konusunda iyi bir örnektir (Arıkboğa, 1998: 95- 96; Çadırcı, 1970: 409- 415; Çadırcı, 1993: 5; Ortaylı, 2000: 108).

Muhtarlık teşkilatı İstanbul'un dışında ilk defa 1833 yılında Kastamonu sancağında kurulmuştur⁸. Kastamonu'ya bağlı Taşköprü âyanının kaza halkına zulmetmesinden dolayı âyandan memnun olmayan Taşköprü halkı, Kastamonu Mütesellimine şikâyette bulunmuştur. Mütesellim halkı âyanın zulmünden zor kullanarak kurtarmış ve bu olaydan sonra yeni bir âyan seçme yoluna gitmemiş, onun yerine İstanbul mahallelerinde kurulan mahalle muhtarlığı teşkilatını kurmuştur. Her

8 Çadırcı, bu bilgiyi Takvim-i Vekayi'nin 1833 tarihli ve 73. sayısında yayınladığı habere dayanarak bildirmiştir (1970: 410).

mahallede halkın takdirini kazanmış, iş beceren ve söz söyleyebilen kimselerden seçim yolu ile muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani adı ile iki muhtar seçtirmiştir. Ayrıca başkent İstanbul'da mahalle muhtarları atama yoluyla görevlendirilirken taşradakiler seçimle işbaşına gelmektedir. Kastamonu'da mahalle muhtarlığının kurulmasını uygun bulan dönemin padişahı II. Mahmut' un emriyle tüm ülke genelinde mahalle muhtarlığı teşkilatı kurulmaya başlanmıştır (Çadırcı, 1970: 410- 412; Çadırcı, 1991: 38; Toraman, 2003: 276).

Müslüman mahallelerinde mahalle muhtarlığı kurulurken gayri Müslimlerin mahallelerinde muhtarlık teşkilatı kurulmamıştır. İmamlara nispeten görevlerini daha iyi yapan kocabaşlar mevkilerini 1864 yılına kadar olduğu gibi korumuşlardır (Çadırcı, 1970: 411; Çitci,1989: 49; Mert, 2003: 142).

Aynı şekilde mahalle muhtarlığının kurulması ilk etapta Osmanlı mahallesinin sosyal ve toplumsal hayatında herhangi bir değişikliğe sebep olmamıştır. Çünkü değişen tek şey, dini görevli olan İmam asli görevine dönerken onun yerine mahalle yönetimine muhtarın atanmasıdır. Kent ve mahalle güvenliğinin korunması amacı ile mahallede eskiden beri uygulanan sosyal kontrol uygulamaları muhtarlık kurulduktan sonrada devam etmiştir. Özellikle kefalet uygulamasında önceden bütün mahalleye imam kefil olurken yeni düzenlemeyle muhtar kefil edilmekte muhtarlara ise imamlar kefil edilerek yine tüm mahallenin kefilliği imamda toplanmaktadır. Yeni durumda imam yine ön plandadır ama bu sefer yönetici olarak değil din adamı olarak ön plandadır. Aslında mahalle muhtarlığının kurulması imamların mahalle üzerindeki etkisini ve itibarını zedelememiş bilakis itibarını daha da arttırmıştır (Çadırcı, 1970: 411; Çadırcı, 1980: 57).

Ayrıca mahalle muhtarlığı imamlar gibi Kadı'ya bağlanmamış, merkezi idarenin bir gereği olarak, sancaklarda kurulan Defter Nazırlarına, onlarda İstanbul'da kurulan Ceride Nezaretine bağlanmıştır. Muhtarlar Defter Nezaretine bağlı olmalarına rağmen denetimleri ise Mütessesimlere bırakılmıştır (Çadırcı, 1970: 414- 414).

Mahalle muhtarlığı 1829 tarihinde kurulmuş olmasına rağmen o tarihte yapılmış, muhtarlık kurumunun teşkilatı, çalışması ve görevleriyle ilgili günümüze ulaşan yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Mahalle muhtarlığından ilk olarak

1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesinde* bahsedildiğini görmekteyiz. Bunun sebebi olarak; mahalle muhtarlığı kurulurken mahalle düzeyinde derinlemesine bir değişiklik yapmaktan ziyade sadece imam yerine yönetime muhtar atanarak yüzeysel bir değişiklik yapılması gösterilebilir. Bu nizamnamede mahalle muhtarlığından bahsedilen tek madde vardır ve bu maddede; “*Kasaba ve şehirlerde en az elli hane bir mahalle itibar olunup, her bir mahalle bir köy hükmündedir*” denilmektedir. Bu maddeye göre hem mahallenin fiziki niteliği belirlenmiş hem de mahalle köye kıyas edilerek mahalle muhtarlığı, günümüzdeki durumun aksine, yerel yönetim birimi haline getirilmiştir (Arıkboğa, 1998: 102- 103; Çitci, 1989: 50; Taylan, 1992: 55; Yalçındağ, 1998: 46).

Mahalle yönetiminde muhtarla birlikte çalışacak ve muhtara yardımcı olacak ihtiyar heyetinin kurulması da yine 1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesi* ile olmuştur. Bu nizamnameye göre ihtiyar heyeti muhtarla birlikte bir yıllığına halk tarafından seçilecek ve 3 ile 12 arasında değişen sayıda üyeden oluşacaktır. Müslüman halkın imamaları ile gayri Müslimlerin reis-i ruhanileri ihtiyar heyetinin doğal üyeleri olarak belirlenmiştir. İhtiyar heyetinin kurulmasıyla birlikte müstakil bir yerel yönetim birimi haline getirilen mahalle muhtarlığı ile zamanla yerel yönetim alanında esas yetkili olacak belediye arasında ilişki kurulmayarak hem mahalle muhtarlığı yalnız bırakılmış hem de halkın belediyeye ulaşmasında önemli bir basamak oluşturabilme potansiyeline sahip mahalle muhtarlığından yararlanılmamıştır (Arıkboğa, 1998: 104; Çadırcı, 1970: 411; Çitci, 1989: 49- 50; Ortaylı, 2000: 109).

1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesinde* mahalle muhtarı ve ihtiyar heyeti üyelerinin nasıl seçileceği de yasal zemine oturtulmuştur. Bu düzenlemede; mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetini seçmek için, 18 yaşını tamamlamak ve yılda en az 50 kuruş vergi vermiş olmak, muhtar veya ihtiyar heyetine seçilmek için ise 30 yaşından büyük ve 100 kuruş vergi vermek şartı konulmuştur. Seçme ve seçilme hakkının önüne belli bir miktar “*vergi verme*” şartının konması hem seçimlere geniş katılım ve temsili engellemiştir hem de fakir- zengin bütünlüğünün ve dayanışmasının olduğu mahalleliler arasında servet farklılığını adeta insanların yüzlerine çarparcasına açığa vurmuştur (Arıkboğa, 1999: 112; Çitci, 1989: 50).

Yeni düzenlemelerle birlikte geleneksel mahallenin sınıf ve statü farkına dayanmayan bütüncül ve aynı zamanda heterojen toplumsal yapısı değişime uğramıştır. Bu değişim mahalle halkını bir arada tutan ve birbirine bağlayan toplumsal bağlarda çözülme ile statü, zenginlik vs farklılıklara göre biçimlenen kesin sınıfsal farklılaşmaya doğru yönelimi başlatmıştır. Mahallede oturanlar arasında meydana gelen bu toplumsal ve sosyal farklılaşma mahalledeki sosyal kontrolü olumsuz derecede etkileyecek niteliktedir. Artık fakir komşusunu tanımak zorunda kalmayacak olan zengin kişi hem sosyal boyutuyla hem de mekânsal boyutuyla onlardan uzaklaşmaya başlamıştır (Alada, 1989: 150; Arıkboğa, 1999; 112).

Mahalle ve kent güvenliğinin sağlanması sürecinde önemli işler yapması için kurulan mahalle muhtarlığı açısından 1908 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyetin ayrı bir yeri vardır. 2. Meşrutiyet ile men-i mürur uygulamasının kaldırılması sonucunda muhtarın asayiş ve güvenliğin sağlanması için yaptığı görevler elinden alınmış olmaktadır. Bu gelişme mahalle muhtarlığının eski önemi kaybetmesine sebep olmuştur. 1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesi*yle tam bir yerel yönetim haline getirilen mahalle muhtarlığı 1908 yılındaki değişiklik sonrasında, 1913 yılında çıkarılan *İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanununu* ile hukuki olarak kaldırılmıştır. Fakat bu kanun ile mahalle muhtarlığı yerine yeni bir yönetim birimi kurulmayınca merkezi idareyle ilgili bazı işleri mahalle düzeyinde yerine getirecek kimse kalmamıştır. Bu sebepten dolayı mahalle muhtarlığı hükümetlerin izniyle eski görevlerini yapmaya devam etmişlerdir. Osmanlı döneminde yasal dayanağını kaybeden mahalle muhtarlığının cumhuriyetin ilanından sonra bile 1934 yılına kadar varlığını devam ettirmesi ayrıca dikkate değerdir⁹ (Arıkboğa, 1999; 114; Eryılmaz, 1988: 474).

1. 2. Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Heyetinin Görevleri

Mahalle muhtarı imamların dini görevleri haricindeki görevlerini yapmaya aynen devam etmiştir. Özellikle mahalle ve kent güvenliğinin bozulduğu bir dönemde mahalle yönetimine atanan muhtarın en önemli görevi mahalle düzeyinde kaybolan asayiş ve güvenliğin tekrar tesis edilmesi için kontrol mekanizmalarını işletmektir. Muhtar başka yerlerden mahalleye gelenlerin mürur tezkeresini kontrol

⁹ Mahalle muhtarlığı yasal dayanağı olmadan 10 yıl Meşrutiyet 10 yıl da Cumhuriyet döneminde varlığını devam ettirmiştir.

eder, tezkeresiz, sahte veya yanlış doldurulmuş tezkere ile geleni geri gönderirdi. Gelen kişinin ne amaçla geldiğini, ne kadar kalacağını öğrenir ve yerleşmek isteyenlere mahalle halkından kefil bulur yoksa kendisi o kişiye kefil olarak mahalleye yerleşmesini sağlardı. Mahalleye yeni yerleşenin ismini hem kendi defterine kaydeder hem de Defter Nazırına bildirirdi (Alada, 2000:159; Çadircı, 1970: 414; Çadircı, 1991: 39; Çadircı, 1993: 6; Ortaylı, 2000: 109).

Bu kapsamda muhtarın diğer önemli görevi de, önceden imamın verdiği, mahalleden taşınmak veya kısa süreli seyahat etmek isteyenlere mürur tezkeresi almaları için gerekli olan Mühürlü Pusulasını vermektir. Muhtar bu belgeyi verirken belgeyi isteyen şahsın durumunu ve belgeyi isteme sebeplerini inceler uygun görürse belgeyi verirdi. Nitekim suç işlemiş olanlara ve sürgünde olanlara bu pusula verilmemektedir (Çadircı, 1970: 414; Çadircı, 1980: 53; Sezer, 2003: 114). Men-i mürur tezkeresi uygulaması kaldırılınca muhtarın kent ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında önemli yeri olan bu görev ve yetkileri sona ermiştir. Artık muhtarın asayiş ve güvenliğin sağlanması için yapacağı işler; asayiş olaylarını ve suçlu olarak arananları zabıtaya bildirmekten ibaret hale gelmiştir.

Mahalle muhtarının ayrıca mahalledeki nüfus hareketlerini takip ederek değişiklikleri günü gününe Defter Nazırına bildirmek, mahallenin gelir gider defterini tutmak, mahalleye düşen vergiyi halka paylaştırıp toplanmasına yardımcı olmak ve mahalle halkı haksızlığa uğramışsa mahalle adına gerekli yerlere başvurarak mahalleyi hükümet nezdinde temsil etmek gibi çeşitli görevleri de vardır (Çadircı, 1970: 414; Toraman, 2003: 276 Arslan, 2007: 240).

1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesinin* yürürlüğe girmesiyle yasal düzenlemeye kavuşan mahalle muhtarının görevleri de bu nizamname de tek tek belirtilmiştir. “Muhtarların vezaifi” (60. Madde) başlığı altında düzenlenen bu görevler, kendisine tebliğ olunan hükümet emirlerini ilan etmek, vergi toplamak, çağırı pusulası hazırlamak, kefil istemek, ilmühaber düzenlemek, doğum, ölüm kayıtlarını tutmak, asayiş olaylarını haberdar etmek, ortak mal ve araziye korumak, yapı kontrolünü sağlamak ve mahalle görevlilerine nezaret etmek şeklinde sıralanmıştır (Alada, 1995: 103; Arıkboğa, 1998: 104; Çadircı, 1993: 10).

İhtiyar heyetlerinin görevleri ise; muhtara işlerinde yardımcı olmak, vergilerin adil şekilde halka dağıtılmasını sağlamak, mahallenin temizlik, bakım,

onarım gibi yerel işlerinde yapılacakları görüşüp kararlaştırmak ve mahalle halkı arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları sulhen çözmektir (Alada, 1995: 103; Alada, 2000:159; Çadırcı, 1993: 9; Yalçındağ, 1998: 46).

2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MAHALLE, MAHALLE MUHTARLIĞI VE KENT GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ

Burada Osmanlı imparatorluğu döneminde kurulan mahalle muhtarlığı konusunda Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar yaşanan gelişmeler ile cumhuriyetin ilanından sonra mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyetinin görevleri anlatılacaktır.

2. 1. Cumhuriyetin İlanı Sonrasında Mahalle ve Mahalle Muhtarlığı

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde kent ve mahalle güvenliği iyice bozulmuştur. Bununla beraber mahalle düzeyinde güvenliğin sağlanmasında çok önemli yeri olan sosyal kontrol uygulamaları işlemez hale gelmiş, avarız akçası vakfi 1877- 1878 yılları arasındaki Osmanlı- Rus savaşı sırasında ve men-i mürur uygulaması da 1908 yılında 2. Meşrutiyetin ilanı ile kaldırılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı mahallesinin geleneksel yapısı onarılmaz şekilde bozulmuştur. Mahallenin toplumsal ve sosyal hayatında sınıfsal ayrışmalar yaşandığı gibi mahalle sakinleri arasında artık mekânsal ve sosyal olarak birbirinden uzaklaşma başlamıştır.

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan yeni devletin inşası sırasında ilk etapta kaldırılan veya bazı değişiklikler yapıldıktan sonra işlemeye devam eden kurumlar olduğu gibi belli bir süre değişiklik yapılmadan eskisi gibi çalışan kurumlarda vardır. İşte mahalle muhtarlığı da Osmanlıdan olduğu gibi devir alınıp bir süre yeni bir düzenleme yapılmadan eskisi gibi varlığını sürdüren bir kurumdur. Hatırlanacağı gibi mahalle muhtarlığı 1913 tarihli *İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu* ile hukuki olarak kaldırılmış fakat muhtarlığın yaptığı işleri kimin yapacağı ile ilgili yeni bir düzenleme getirilmediği için muhtarlıklar hükümetlerin izni ile varlığını devam ettirmiştir. Yerel yönetimlerin tam anlamıyla işlevsel hale gelmemesinden kaynaklanan bu boşluğun mahallelerden aldıkları destekle muhtarlıklarca dolduruluyor olması bir süre için merkezi yönetimin işine gelmiştir (Arıkboğa, 1999; 112).

Devlet belediyelerin oluşumunu tamamladığını düşündüğü gün yasal dayanağı olmayan mahalle muhtarlıklarını 1 Ocak 1934 tarihi itibarıyla fiili olarak da kaldırmış ve muhtarlıklarının yaptığı işler belediye ve merkezi idareler arasında paylaştırılmıştır. Ancak on yıllık bir denemeden sonra hizmetlerin işlevsel olarak bu idareler eliyle yürütülemediği tespit edilince mahalle muhtarlığı 1944 tarihli 4541 sayılı *Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun* ile yeniden kurulmuştur (Alada, 1995: 104; Arıkboğa, 1999; 112; Arıkboğa, 2000: 167; Eryılmaz, 1988: 474).

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte 1924 yılında çıkarılan *Köy Kanunu* ile köy ve 1930 yılında çıkarılan *Belediye Kanunu* ile belediye yerel yönetim birimi ve kamu tüzel kişiliği olarak belirlenirken, 1944 yılında çıkarılan 4541 sayılı *Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanununun* ile mahalle muhtarlığı yerel yönetim birimi ve kamu tüzel kişiliği olarak belirlenmemiştir. Nitekim bu kanunun 1. maddesinde; “mahallelerde bir muhtar ve muhtarın başkanlığında bir ihtiyar heyeti bulunur” ibaresi mahalle muhtarlığının yönetsel bir birim olmamasına ve Türk kamu yönetim sistemi içerisinde belirsiz bir konumda yer almasına sebep olmuştur. Mahalle muhtarlığının durumu yerel yönetim birimlerini anayasal kurumlar haline getiren *1961 Anayasasında* da değiştirilmemiştir (Çitci, 1989: 60; www.mevzuat.gov.tr, 2010).

Aynı kanunun 2. maddesine göre mahalle muhtarlığı muhtar ve ihtiyar heyetinden oluşmaktadır. Bu heyet bir muhtar ile dört azadan teşekkül edecektir ve dört yedek azası olacaktır. İhtiyar heyeti, bir karar organı değildir. Bu heyet sadece tasdik, bildirim, ihbar gibi işlemlerin müşterek imza/işlem gerektirdiği durumlarda, muhtarın yanında bir nevi denetim işlevi gören bir fonksiyona sahiptir (Arıkboğa, 2000: 170).

Mahalle muhtarlığının kamu yönetimi sistemi içerisinde belirsiz bir yeri vardır. Tüzel kişiliği olmadığı gibi özerkliği, bütçesi ve personeli de yoktur. Muhtarlık, üstlendiği misyon ve yasal sorumluluk bakımından mülki makamlara bağlıdır ve hiyerarşik denetime tabidir fakat mülki idare sistemine dahil değildir. Muhtarlık organları halkın oylarıyla seçilmesine rağmen bir yerel yönetim birimi değildir. Hatta gerçekte bir yönetim birimi bile değildir. Mahalle muhtarlığını bir yönüyle merkezi idarenin yardımcı birimi olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü

mahalle muhtarlığı merkezi yönetime ait kimi görevlerin daha iyi yapılabilmesi amacıyla mahallelerde merkezi yönetimin mümessili gibi çalışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında muhtar yerel yönetici olmanın çok ötesinde merkezi yönetime yardımcı bir personel, ihtiyar heyeti de bir karar organı değil, bazı belgelerde imzaları aranan kimselerdir (Arıkboğa, 2000: 118- 169; Bulut, 2001: 47; Eryılmaz, 1988: 474; Geray, 1995: 36; Koçberber, 2005; 105; Palabıyık ve Atak, 2000b: 200; Taylan, 1992: 54).

2. 2. Günümüzde Mahalle, Mahalle Muhtarlığı ve Kent Güvenliği

Osmanlı mahallesinin kent yaşamında canlı ve oturanların tüm gündelik hayatlarını kapsayan toplumsal bir birim olma niteliği olmasına rağmen bu niteliği günümüzde mahallenin en zayıf yönü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugünkü mahalle yapısında Osmanlı döneminde başlayan toplumsal yapıda tabakalaşma ile mekânsal ve sosyal alanda kişilerin birbirinden uzaklaşmasının etkilerini görmekteyiz. Mahalle düzeyinde kişilerin sosyal statülerine, gelir ve mesleki durumlarına göre ayrışmalar bugün kendisini tüm ağırlığıyla hissettirmektedir. İnsanlar mekânsal yakınlığı veya uzaklığı hesaba katmadan kendi sosyal grubu içerisindeki kişiler ile ilişki kurarak farklı sosyal kimliğe sahip kişilerin mekânsal yakınlığına rağmen ilişki kurmaktan kaçındığı günümüz mahallesinde göze çarpan bir durumdur (Bulut ve Diğerleri, 2000: 190; Yalçındağ, 1998: 51).

Günümüz mahallesinde komşuluk sadece bitişik kapı komşu uzaklığına kadar inmiştir. Hatta kalabalık apartmanlarda bunun bile yaşanmadığı söylenebilir. Özellikle hızlı ve çarpık kentleşmenin, yoğun göç ve nüfus artışının etkisiyle bazı mahallelerin gereğinden büyük olması, mahalle sakinlerinin birbirlerinden habersiz kalmasına ve birbirlerini hiç görmeden uzun yıllar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak da sosyal kontrol azalmış ve insanlar kentsel mekânlarda dilediği gibi davranmaya başlamıştır.

Kentleşme ve toplumsal gelişmelerle birlikte özellikle büyük yerleşim alanlarında, mahalle ve komşulukla ilgili önemli değişimler yaşanmıştır. Komşuluk, kentlilik, katılım ve sorumluluk gibi kavramların yerini yabancılaşma, kenar mahalle, soyutlama- dışlanma ve önemsememe kavramları almıştır. Yönetimsel ve kurumsal eksikliklerin temel mevzuatla da desteklenmesi, kentlerimizde kent yönetimiyle bağlantısı bulunmayan ya da çok zayıf olan mahallelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Palabıyık ve Atak, 2000b: 193).

Günümüzde kent ve mahalle güvenliğini sağlama da güvenlik birimleri tek başına sorumlu olması ve mahalle düzeyinde sosyal kontrolün olmaması mahalle sakinlerinin güvenlik konusunda dayanışmacı bir tutum sergilemeleri yerine duyarsız ve çıkarıcı bir anlayış göstermelerine sebep olmaktadır. Mahallede olan herhangi bir olaydan sorumlu olmayan, başkası suç işlediğinde veya komşusunun başına bir şey geldiğinde kendisi bundan hiç etkilenmeyen bir mahalleli, meydana gelen bir olaydan rahatsızlık bile duymayacaktır. Bunun çözümü sorumlulukların karşılıklı paylaşılması ve sürekliliğin sağlanmasıdır. Bu sürekliliğin sağlanabilmesi için, bizlerin de çeşitli görev ve sorumluluklar almaya hazır olmamız gerekmektedir (Bulut ve Diğerleri, 2000: 190).

Bugün mahalle muhtarlığını boşluk doldurucu ve merkezle yerel arasında bir köprü, yönetilenle- yönetenler arasında ilişkiyi sağlayan bir ara kurum gibi görmemiz yanlış olmayacaktır. Nitekim kendisi herhangi bir iş yapma kabiliyeti olmayan mahalle muhtarı, kurumlardan gelen istekleri mahalle sakinlerine, mahalle sakinlerinden gelen istekleri de kurumlara aktaran bir birimdir. Bununla birlikte mahalle muhtarlığının tüzel kişiliğinin bulunmadığı ve 2005 yılında çıkarılan *Belediye kanununa* kadar muhtarın halkı temsil etme yetkisinin olmadığını unutmamak gerekir (Arıkboğa, 2000: 167; Bulut, 2001: 33- 34; Bulut ve Diğerleri, 2000: 179).

Cumhuriyet döneminde mahalle muhtarlığının yeniden kurulduğu 1944 yılından 2005 yılına kadar muhtarlığın hukuki durumunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ama 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı *Belediye Kanununun* da mahalle ve mahalle muhtarlığıyla ilgili bazı yeniliklerin yapıldığı görülmektedir. Nitekim bu kanunun 9. maddesi;

“Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.”

Şeklinde düzenlenerek hem belediyenin mahalleyle daha çok ilgilenmesi sağlanmış hem de belediye ile mahalle muhtarlığı belli oranda ilişkilendirilmiştir. Aynı kanunun 24. ve 76. maddelerine göre de; mahalle muhtarına mahalleyi temsilen, oy hakkı olmaksızın mahalleyi ilgilendiren konuların görüşüldüğü belediye

meclisinin ihtisas komisyonları toplantılarına ve kent konseylerine katılma hakkı verilmiştir (www.mevzuat.gov.tr, 2010).

Bu açıdan bakılınca 5393 sayılı kanunda yapılan düzenlemeleri mahalle muhtarlığını güçlendirmek adına olumlu yönde atılmış adımlar olarak değerlendirmek gerekir. Ancak bu gelişme tek başına yeterli değildir; belediye kanununa paralel olarak, 4541 sayılı *Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanunun* da günümüz şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Koçberber, 2005; 112).

2. 3. Günümüzde Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Heyetinin Görevleri

Mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetinin görevlerini¹⁰ 4541 sayılı yasa tek tek belirtmiştir. Bu görevleri şu başlıklar altında gruplandırılabiliriz¹¹:

- Nüfus ve vatandaşlık hizmetleri ile ilgili görevler,
- Askerlik hizmeti ile ilgili görevler,
- Sivil savunma ile ilgili görevler,
- Güvenlik hizmetleri ile ilgili görevler,
- Adalet ve yargı hizmetleri ile ilgili görevler,
- Seçimlerle ilgili görevler,
- Milli eğitim hizmetleri ile ilgili görevler,
- Sağlık hizmetleri ile ilgili görevler,
- Tarım ve hayvancılık hizmetleri ile ilgili görevler,
- Tebligat Kanunu ile ilgili görevler,
- Vergiler ile ilgili görevler,
- Tapu işlemleri ile ilgili görevler,
- Sosyal güvenlik ile ilgili görevler,
- Diğer yasalarla verilmiş olan görevler.

Mahalle muhtarlığının sayı ve kapsam bakımından çok geniş olan görevlerine birde çeşitli kanun, tüzük, yönetmelik, kararname ve genelgelerle verilen görevler eklendiğinde sayınının 143'e ulaştığı tespit edilmiştir¹² (Taylan, 1992: 55).

10 Muhtarın görevleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için; bkz. (Demirel, 1987: 150- 162; Aytaç, 1995: 45-106; Taylan, 1999: 16- 24; Palabıyık ve Atak, 2002: 357- 364).

11 4541 sayılı yasada belirtilen ve sayı olarak çok fazla olan görevlerin tek tek sıralanması yerine bu görevleri başlıklar halinde gruplandırmak daha uygun olacaktır.

Mahalle muhtarının mahalle güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili görevleri ise; mahalleye giren şüphelileri ve mahallede olan olayları kolluğa bildirmek, kaçakçılığı ihbar etmek ve bazı hallerde men ve takip etmek, kolluk tarafından yapılacak aramalarda hazır bulunmak, iyi hal kâğıdı vermek, kimlik bildirme belgelerini dağıtmak, toplamak ve onamak, ikametgâh kâğıdı vermek, kolluktan gelen evrakları sakinlere ulaştırmak ve kolluğun mahalle sakinleriyle ilgili sorduğu sorulara cevap vermektir. Aslında bu görevler kent güvenliğinin sağlanmasında yararlı olacak çok önemli işlerdir (Şeker, 2005: 76).

Muhtarların görevleriyle ilgili yapılan bir çalışmada¹³, muhtarların yetki ve görev istedikleri alanlar olarak (% 92,8) ihtiyaçların resmi kurumlardan talep edilmesinde mahalle halkına yardımcı olmak, (% 91,3) mahalle güvenliği, (% 89,7) çevre sağlığı konularında kurumlara yardımcı olmak, (% 89,1) seçimle ilgili görevler ve (% 79,5) nüfus kayıtları ile ilgili görevleri yerine getirmek şeklinde ortaya çıkmıştır (Palabıyık ve Atak, 2000a: 87).

Mahalle muhtarlığının bu kadar çok görevi varken buna paralel yetkisi bulunmamaktadır. Görevleri incelendiğinde daha çok kamu kuruluşlarından gelen tebligatları vatandaşlara tebliğ etmek ve vatandaşların kimlikleri ve kimi durumları hakkında gereken bilgi ve belgeleri onamakla sınırlı kalmaktadır. Bununla beraber teknolojik gelişmelere paralel, internet üzerinden veri tabanlarına ulaşım ve 2007 yılından itibaren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin işlemeye başlaması ve nüfus dairelerinin de vatandaşa muhtardan istenecek belgeleri vermeye başlaması muhtarın tebligat ve belgeleri onama görevi de minimum seviyeye inmiştir (Demirel, 1987: 145; Türk, 2008: 14).

Ülkemizde yoğun göç alan kentlerin kamu öncülüğünden ve denetimden bağımsız olarak büyümesi kentin etrafında gecekondu tipi mahallelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu mahallelerde gerek kamu kurumlarının yetersizliği gerekse gelenlerin genelde köy kökenli olması, mahalle muhtarlarını köy muhtarı gibi görmelerinden ve ulaşabildikleri en yakın birim olduğundan, muhtarlığın çalışma

12 Taylan, bu bilgiyi 1967- 1971 yılları arasında İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmaya dayanarak vermektedir.

13 1998- 2000 yılları arasında İzmir Yerel Gündem 21 koordinasyonunda yürütülen “21. yy. Girerken Mahalle Yönetimi” adlı çalışma.

sistemi üzerinde baskı oluşturmakta ve işleyişini farklılaştırmaktadır (Arıkboğa, 1999; 120).

Günümüzde mahallelilerin sosyo-ekonomik durumu, hızlı kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar, merkezi yönetimin ağırlığının mahalle düzeyine kadar inmesi gibi etkenler ile merkezi ve yerel hizmet birimlerinin uzmanlaşarak işlerini iyi yapmaları mahalle muhtarlarını etkisiz bırakmıştır. Aynı mahallede oturanlar arasında daha üst ve yetkili birimlerle ilişkiye girebilenler muhtarlığa gerek duymadan onu atlayarak taleplerine cevap bulmaya çalışırken, bu imkândan yoksun olanlar muhtarlığa giderek muhtarın sorunlarına çözüm bulmasını istemektedir (Arıkboğa, 2000: 174; Bulut ve Diğerleri, 2000: 190).

Mahalle muhtarı için yaptığımız değerlendirmeler ihtiyar heyeti içinde geçerlidir. Nitekim ihtiyar heyetinin kanunen haftada en az iki kez, bunun dışında da muhtar tarafından çağırıldıkça toplanması gerekmesine rağmen uygulamada ihtiyar heyeti toplantıları yapılmadığı ve işlerin yalnız muhtar tarafından yapıldığı fark edilmektedir. İhtiyar heyeti üyelerinin yapması gereken bir iş veya imzalatılması gereken evrak olduğunda, evraklar iş sahipleri tarafından heyet üyelerine teker teker götürülerek imzalatıldığı görülmektedir (Demirel, 1987: 150).

3. GÜNÜMÜZDE KENT GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA MAHALLENİN ÖNEMİ VE YENİ YAKLAŞIMLAR

Bu başlık altında günümüzde kent güvenliği ve mahallenin uluslararası düzeyde ve güvenlik politikaları açısından nasıl görüldüğü üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda Avrupa Kentsel Şartı ve mahalle düzeyinde uygulanan Toplum Destekli Polislik uygulaması incelenecektir.

3. 1. Avrupa Kentsel Şartında Kent Güvenliği ve Mahalle

Avrupa Kentsel Şartı 1992 yılında Avrupa Konseyine taraf devletlerce imzalanmıştır. Bu Şart kentlilerin haklarını sayarken ilk önce güvenlikten bahseder ve mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kentte yaşama hakkını belirtir. Ayrıca kent güvenliği ve suçların önlenmesi konusunda kentlerde yaşanan güvenlik problemlerine vurgu yaparak güvenliğin sağlanmasında toplumsal ve sosyal politikalarıyla yerel yönetimlere

dikkat çeker. Bununla birlikte güvenliğin herkesin kaygısı olduğu, kent güvenliği sağlanmadıkça ve güvenlik endişesi giderilmedikçe kent haklarından söz edilemeyeceğini de belirtir (Esen, 2008: 71; Kaya, 2008: 19; Şeker, 2005: 71).

Avrupa Kentsel Şartının kent güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili ortaya koyduğu 8 temel ilke şunlardır;

1. Yerel düzeyde tutarlı ve net bir güvenlik ve suç önleme politikası geliştirilmeli ve bu politikaların hukuki dayanağının yanında kolluk, halk, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının müştereken desteğinin sağlanması gerekir.
2. Kent güvenliğinin sağlanması sürecinde yerel düzeyde suç analizleri ve istatistikleri veri tabanı oluşturulması ve güvenlik politikaları bu veri tabanındaki bilgilere dayanmalıdır.
3. Kent güvenliğinin sağlanması sürecine yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.
4. Kent güvenliğini sağlamak amacıyla hazırlanacak kentsel güvenlik planlarının başarısı ancak halkın yardımına bağlıdır. Bu yardımın sağlanması için projeler üretilmelidir.
5. Uyuşturucu ile mücadele konusunda yerel politikalar belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
6. Uyuşturucu alışkanlığının nüksetmesinin önlenmesine ve ceza verilmesi dışında seçeneklerin geliştirilmesine yönelik programlar zorunludur.
7. Uyuşturucu kurbanlarının desteklenmesi hazırlanacak yerel güvenlik politikasının temel ögesidir.
8. Suçların önlenmesine öncelik verilmeli ve bu konuya ayrılan kaynaklar arttırılmalıdır (Esen, 2008: 72; Kaya, 2008: 19- 21; Şeker, 2005: 71- 72).

3. 2. Kolluğun Mahalleye Bakışı: Toplum Destekli Polislik

Çağdaş kolluk birimleri kurulmadan önce kent güvenliğinden büyük oranda halkın kendisi sorumlu olduğundan, mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontroller

ile güvenlik sağlanmaya çalışılmıştır. Kentlere doğru olan göçler neticesinde kentsel nüfus artmış, kentler aşırı büyümüştür. Nitekim kalabalık kentsel mekânlarda insanların birbirlerine yabancılaşması, sosyal kontrolün azalmasına ve insanların güvenlik konusunda duyarsızlaşmasına yol açmıştır. Geleneksel kent hayatında meydana gelen bu değişim günümüzde de etkisini sürdürmektedir.

Bozulan kent güvenliği 19. yüzyıldan itibaren çağdaş kolluk birimlerinin kurulmasına sebep olmuştur. Kolluk birimlerinin kent güvenliğinin sağlanmasında tek yetkili ve görevli olmasıyla birlikte meydana gelen güvenlik problemlerini kendi anlayış ve güvenlik politikalarına göre çözerek bir dönem başarı sağlamışlardır. Bu anlayışa göre; kolluk, problem olduğunda ortaya çıkar, mağdurun hakkını korur, suçluyu yakalar ve adalet önüne çıkarır. Problem çözülmüştür ve güvenlik ortamı yeniden sağlanmıştır. Kolluğun olayları ortaya çıkmadan önleme anlayışı olmadığından, olayların sosyal ve toplumsal nedenleri araştırılmamakta, vatandaşın yardım istenmemekte ve görüşleri alınmamaktadır. Vatandaşın istenen tek şey bir olay gördüğünde kolluğa bilgi vermesidir. Bu güvenlik politikalarını *halka rağmen halkın güvenliğini sağlamak* şeklinde nitelendirebiliriz (Erdem, 2007: 28; Harput, 2004: 9; İçli, 2004: 127).

20. yüzyılla birlikte kentsel nüfus artışı, işsizlik ve ekonomik sorunlar, insani ilişkilerin zayıflaması, sosyal kontrol ve toplumsal duyarlılığın azalması, yeni suç türlerinin çıkması kent güvenliğini ciddi oranda tehlikeye sokmuştur. Bu durum karşısında kolluk birimlerinin uyguladıkları güvenlik politikaları ve kentsel mekânlarda yaşanan asayiş ve güvenlik problemleri dikkate alındığında, sadece polise tedbirlerle kolluk birimlerinin kent güvenliğinin sağlanması konusunda yetersiz kaldığı düşüncesi ortaya çıkmıştır (Alaç, 2004: 24; Apan, 2004: 13; Aydın, 2004: 11; Gökkaya ve Doğan, 2009: 39; Rodrisuez, 2004: 289).

Bu dönemde kent güvenliğinin sağlanması sürecinin, sadece güvenlik problemi ortaya çıktıktan sonra müdahale edilerek, suçluların yakalanması ve adli mercilere teslimi ile sınırlı olmadığı, bunun yanında suçun ortaya çıkmasına sebep olan sosyal ve toplumsal sorunların araştırılarak çözülmesi gerektiği anlaşılmıştır. Zira yapılan bilimsel araştırmalar, kent güvenliğinin sağlanması için harcanan mesainin (% 20-30)'unun gerçekten suç delillerini toplamak ve suçluları yakalamakla geçtiği, geriye kalan (% 70-80)'lik bölümün ise sosyal ve toplumsal

konulara harcandığını belirlenmiştir. Bu araştırmalarında gösterdiği gibi kent güvenliği sağlamanın toplumsal bir görev olduğu bilinci içerisinde, halkın ve tüm devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının güvenlik konusunda duyarlılığı ve yardımı gerekmektedir (Aksu, 2004: 7; Alaç, 2004: 25; Apan, 2004: 13; Aydın, 2004: 11; Erdem, 2007: 27; Harput, 2004: 9; İçli, 2004: 127).

Tüm bu yaşananlar kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontrolü ve toplumsal değerleri yeniden gündeme getirmiştir. Nitekim son yıllarda kent güvenliğinin sağlanması sürecinde mahalle temelinde bazı politikalar ve uygulamalar geliştirilmeye çalışılmıştır. Genel olarak Toplum Destekli Polislik diyebileceğimiz bu çeşit politikaların Toplum Polisliği, Sorun Odaklı Polislik vs isimler altında uygulandığını da görmekteyiz.

Toplum Destekli Polisliğin temelinde kent güvenliğinin mahalle düzeyinde örgütlenecek vatandaşla birlikte hatta vatandaşın sayesinde sağlanacağı felsefesi vardır. Bu sebepten dolayı ilk etapta mahalle sakinlerinin güvenlik konusunda bilinçlendirilmesi ve mahalle düzeyinde sosyal kontrolün yeniden işler hale getirilmesi için çaba sarf edilmektedir. Bu sayede birey güvenliğinin komşusunun güvenliğine hatta top yekûn kent güvenliğine bağlı olduğu konusunda bilgilendirilerek, kent güvenliğinin sağlanması sürecinde sorumlu davranması sağlanacaktır (Gökkaya ve Doğan, 2009: 42; İçli, 2004: 124).

Nitekim Abu-Lughod'un Newman'dan yaptığı görece uzun alıntıya göre Newman; Amerikan kentlerinde artan düzensizlik ve suç oranlarının önlenmesi için İslami veya Arap kentlerinde görülen mahalleye benzer bir kent bölümlenmesi önermektedir. Bu bölümlerin orada yaşayanlara kendilerini savunma olanak ve sorumluluklarını verecek şekilde dizayn edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Abu-Lughod, 1987: 170).

Toplum Destekli Polislik uygulamalarıyla halkın desteğini ve yardımlarını alan kolluk birimleri en küçük güvenlik problemleri ve düzensizliklerini bile sosyal ve toplumsal nedenlerine de inerek, tüm kurumlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte önlemeye ve düzeltmeye çalışmaktadır. Çünkü toplumun küçük problemlere ve düzensizliklere kayıtsız kalması, hem bunların tekrarı hem de daha büyük

problemlerin doğması ihtimalini arttırmaktadır¹⁴. Problemlerin ortaya çıkmadan önlenmesi sayesinde hem bireysel zararlar önlenecek hem de insanlar da problem olacak endişesi oluşmadan güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamaları sağlanacaktır (Aksu, 2004: 7; Aksu, 2008: 4; Aydın, 2004: 11; Erdem, 2007: 27; Gökaya ve Doğan, 2009: 42; İçli, 2004: 125; Şimşek, 2004: 79).

Toplum Destekli Polislik uygulamaları kapsamında halkın, kolluğun karar ve politikalarına katılması, taraftar olması ve kolluğa yardım etmesi büyük önem taşımaktadır. Nitekim İngiltere’de yapılan bir araştırmada; polisin meydana gelen olayların (% 90) gibi çok büyük bir kısmını halkın, mağdur, şahit vs sıfatla verdiği bilgiler ve yardımlar ile çözdüğü, kendi imkânları ile ancak (% 1)’lik kısmını çözebildiği, (% 4)’ünde suçüstü yaptığı ve kalan (% 4)’ünü ise başka yollarla çözüldüğü tespit edilmiştir (Aydın, 2004: 11; Darcan, 2004: 40; Weitekamp and Others, 2003: 2; Zeki, 2006: 60- 61).

Toplum Destekli Polislik kent güvenliğinin her alanda sağlanabilmesi için toplumun her kesimine hitap eden projeler üretmektedir. Bu projeler ile hem güvenlik problemi çıkacak her alanın kontrol altında tutulması hem de toplumun güvenlik konusunda bilinçli hale getirilmesine çalışılmaktadır. Örnek olarak gençlerin illegal örgütler ve uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi konularında eğitimi, suça karışmış çocukların ve uyuşturucu madde bağımlılarının topluma tekrar kazandırılması çalışmaları, mahalle toplantıları, mahalle gözetlenmesi, hırsızlıklara karşı ev hanımlarının eğitimi vs uygulamaları verebiliriz (İçli, 2004: 124).

Her milletin her kentin hatta her mahallenin bile adetleri, gelenekleri ve toplumsal kabulleri farklılık gösterdiği gibi; yöresel problemleri de farklılık göstermektedir. Toplum Destekli Polislik uygulaması kapsamında her mahallenin lokal problemleri iyi gözlemlenerek tespit edilmekte ve sonrasında bu sorunlara sadece genel prensiplerle yaklaşmak yerine, mümkün olduğunca yerel çözümler bulunmaya çalışılmaktadır. Bu anlayış sorunların çözümü adına çoğu zaman daha etkin ve verimli olmaktadır (Apan, 2004: 13; Erdem, 2007: 28).

14 Bu anlayış Profesör James Q. Wilson ve Profesör George L. Kelling tarafından 1970’li yıllarda geliştirilen Kırık Pencere Teorisidir. Bu teoriye göre; “tamir edilmeyen kırık bir pencere ihmalin göstergesidir. Eğer bir binanın bir penceresi kırılmışsa ve tamir edilmeden bırakılırsa geri kalan bütün pencereler de kısa bir zaman sonra kırılacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Aksu, 2008: 8; Beşe, 2006: 7-9; Wilson and Kelling, 2010: 2-3).

İngiltere, Kanada, Avustralya ve Amerika Bileşik Devletlerinde 1980’li yıllardan beri uygulanan Toplum Destekli Polislik uygulamaları 15 Haziran 2006 tarihinden itibaren ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda Toplum Destekli Polis birimleri kurulmuş ve her mahalle veya bölge bu birimler arasında taksim edilmiştir. Her birim kendi sorumlu olduğu mahallede, mahalle muhtarı, mahalle sakinleri, esnaf veya işyeri sahipleriyle diyalog ve işbirliğini geliştirmeye çalışmaktadır (Aksu, 2008: 14- 36; Alaç, 2004: 24).

Bu birimler uyguladıkları sosyal projeler, mahalle toplantıları ve mahalle sakinleriyle rutin görüşmeler esnasında, mahalle düzeyinde toplumsal bilinç ve sosyal kontrolün sağlanması için uğraşmaktadırlar. Bu çerçevede komşu kollama, esnaf kollama, komşu polis, güvenli okul vs projeler üretilerek toplumun her kesimine ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Toplum Destekli Polislik uygulamalarının başka ülkelerdeki durumu hakkında örnek vermemiz gerekirse;

Japonya’daki güvenli ve huzurlu toplumsal yaşam Toplum Destekli Polis uygulamasına birçok yönlerden benzeyen *Koban Sistemi* ile sağlanmaktadır. Vatandaşlar güvenliklerini büyük oranda onların mevcudiyetine bağlı hissettiklerinden, polis noktalarını (Koban) ve polis kulübelerini (Chuzaiho) güvenlik güçlerine ait diğer birimlerden daha sık ziyaret etmektedirler. Koban sistemine dahil polisler sürekli olarak sokak ve caddelerde görüldüğünden, toplumun fertleri onlara sık sık danışmakta kendilerini özgür hissederler. Toplumsal ilişkiler konusunda eğitim almış bu polisler, vatandaşlardan gelen taleplere büyük bir itina ve saygıyla cevap verirler (Kurtuluş, 2004: 274).

Koban ve Chuzaiho’larda görevlendirilen polis memurları, rutin olarak bölgelerindeki evleri ve iş yerlerini ziyaret ederler. Bu ziyaretler esnasında suçla mücadele ve kazaları önleme konularında tavsiyelerde bulunurlar, sakinlerin kaygılarını, sıkıntılarını ve polisiye hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik tekliflerini dinlerler. Ayrıca o ailenin yapısı hakkında bilgi edinip acil bir durum karşısında o ikametle nasıl irtibat kuracaklarını öğrenirler (Kurtuluş, 2004: 274).

İngiltere’deki Toplum Destekli Polislik uygulaması, merkezde Toplum Polisi veya Daimi Bölge Memuru adı verilen polis memurlarının mntıklarındaki halkla

kurduğu iyi ilişkiler üzerine kurulmuştur. Bu uygulamada ağırlıklı olarak suç analizleri kullanılmaktadır. Suç analizleri temelinde geliştirilen Neighbourhood Watch (mahalle gözetleme) sisteminde mahalleler güvenlik risklerine göre derecelendirilerek halk bu konuda bilinçlendirilir ve herkesin kendi komşusunu gözetlemesi ve kollaması sağlanarak meydana gelecek olaylar önlenmeye çalışılmaktadır (Seyhan, 2004: 96; Laycock and Tilly, 1995: 11- 18).

Amerika Birleşik Devletlerinde Toplum Destekli Polislik ilk defa Illinois eyaleti Chicago kentinde uygulanmıştır. Bu uygulamada temel prensipler, farklı kurumlar ile işbirliği oluşturularak organizasyonlar hayata geçirilmesi, toplumda sosyal kontrol ve denetim mekanizmaları ortaya çıkarmak ve suçu önlemek için vatandaşla birlikte çalışmaktır. Bu kapsamda mahallelerdeki olaylar tek tek ele alınarak çözülmeye çalışılırken sorunların toplumsal ve sosyal nedenleri araştırılmaktadır. Ayrıca bu uygulama kapsamında vatandaşla toplantılar yapılarak güvenliğin sağlanması yönünde onların görüşleri alınmaktadır (Rodrisuez, 2004: 289- 291).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY KENT MERKEZİNDEKİ MAHALLE MUHTARLARININ KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE YAKLAŞIMLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu alan araştırması çalışma içerisinde anlatılan kent, kent güvenliği ve mahalle kavramlarıyla, kent güvenliğinin sağlanmasında mahallenin ne derece önemli olduğu hakkında mahalle muhtarlarının görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bununla beraber hem geçmişte kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde uygulanan sosyal kontrol sistemlerinin günümüzde ne derece uygulandığı hem de kent güvenliğinin sağlanmasında kolluk birimlerinin yanında önemli olan diğer unsurlar da araştırılmaktadır.

Bu araştırma Antakya kent merkezi ve merkeze entegre olmuş beldelere bağlı mahalleleri kapsamaktadır. Merkez mahalle muhtarları yanında merkeze entegre olmuş mahallelerin muhtarlarının araştırma kapsamına alınmıştır. Çünkü bu mahalleler mekânsal olarak merkezden ayrı düşünölemeyeceği gibi farklı sosyal, kültürel ve etnik yapılarıyla araştırmaya zenginlik katacakları düşünölmüştür. Alan araştırmasının zorlukları bizleri sadece mahallenin yöneticisi olan ve mahalleyle ilgili yeterince bilgi sahibi olduğunu düşünödüğümüz muhtarlarla görüşmeye doğru yönlendirmiştir.

Araştırmada yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bu sayede anket sorularının cevaplandırılmasının yanında muhtarların konuyla ilgili yorum ve değerlendirmelerini alma imkânı olmuştur. Antakya merkezin de ve merkeze entegre olmuş ama belde belediyeleri sorumluluk bölgesinde bulunan toplam 76 mahalle muhtarıyla görüşölürken bunların 44 tanesi merkez, 32 tanesi de merkeze entegre olmuş mahallenin muhtarıdır. Merkez mahalle muhtarlarından birisinin rahatsızlığından dolayı görüşölememiştir.

2. ARAŞTIRMA ALANININ SOSYO- EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

Burada araştırma alanı olarak seçilen Hatay kentinin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleriyle, kentin tarihi hakkında bilgiler verilmektedir.

Türkiye'nin güney ucunda bir sınır ili olan Hatay, 35 derece 52 dakika ve 37 derece 4 dakika kuzey enlemleriyle, 35 derece 40 dakika ve 36 derece 60 dakika doğu boylamları arasında yer almaktadır (Açıcı, 2008: 19).

Antakya Asi nehrinin aşağı ucundaki ovanın kenarında, Habibü'n- neccar Dağı'nın eteklerinde, Fırat havzasından Akdeniz'e, Akdeniz ve Suriye'den Anadolu'ya giden yolların kavşak noktasında kurulmuş, Türk- İslam karakterli bir yerleşim merkezidir (Kara, 2005: 2)

Yüzölçümü 5.403 km olan Hatay ili doğu ve güneyde Suriye, kuzeydoğuda Gaziantep, kuzey ve kuzeybatıda Adana ve Osmaniye illeri, batıda da İskenderun körfezi ile çevrilidir (Açıcı, 2008; 19; <http://www.hatay.gov.tr>, 2010).

Hatay ilinin toplam nüfusu 1.413.287 kişi olup, Türkiye'nin nüfus bakımından en büyük 13. ilidir. Merkez dâhil 12 ilçe, 76 belediye ve 362 köye sahiptir (<http://www.hatay.gov.tr>, 2010).

İl sınırları içerisinde Amanos Dağları, Amik ovası ve bu ovayı sulayan Asi nehri bulunmaktadır.

Hatay'ın ekonomisi yurt dışında çalışma (özellikle Suudi Arabistan), tarım, sanayi ve ticarete dayanır. Sanayi olarak; İskenderun Demir ve Çelik işletmesi ve Türkiye'deki ilk filtre üretim tesisi bulunmaktadır. Tarım sektörü olarak; turunçgiller, zeytin ve zeytinyağı, pamuk ve yaş sebze üretimi yapılmaktadır. Hatay'da ağaç işleri (mobilya) ve ayakkabıcılık sektörleri de önemli geçim kaynakları arasındadır. Ayrıca Reyhanlı ve Yayladağı ilçelerinde Suriye'ye açılan iki gümrük kapısı bulunması ticaretin gelişmesini sağlamıştır.

İl Gayri Safi Yurt İçi Hâsılasının 81 il içerisindeki yerine bakıldığında, 2001 yılı itibariyle cari fiyatlarla 2.638.048.564 Türk Lirası olduğu ve Türkiye genelinde 12., Akdeniz Bölgesi illeri içinde ise 4. sırada yer almaktadır (Açıcı, 2008: 54).

2001 yılı itibariyle Hatay ili kişi başı Gayri Safi Yurt İçi Hâsılası 2.128 Türk Lirasıdır. Bu değer 2.600 Türk Lirası olan Türkiye kişi başına Gayri Safi Yurt İçi Hâsılasının oldukça altındadır. Hatay bütün iller arasında 2001 yılı itibari ile kişi başına düşen Gayri Safi Yurt İçi Hâsılasında 1.757 \$ ile 35. sırada yer almaktadır (Açıcı, 2008: 57- 58).

Bir arada yaşamayı öğrenmiş etnik kökenleri ve farklı dini inanışlara sahip birçok topluluğa ev sahipliği yapan Hatay ili UNESCO barış kenti seçilmiştir. Çok kültürlü yapısını tarih boyunca korumuş olan ilde aynı ulusa mensup birden fazla dini cemaat bulunmaktadır. En büyük nüfusa sahip Sünni Türkler ve Nusayrilerin (Alevi Araplar) yanında, Sünni Araplar, Kürtler, Süryaniler, Hıristiyan Ortodoks Araplar, Protestan Araplar ve az sayıdaki Katolik Marunî Araplar ile Ermeniler Hatay'ın çok kültürlü yapısının dinamiklerini oluştururlar (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay>, 2010).

Antakya M.S. birinci yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Hıristiyanlığın Kudüs'ten sonra ikinci yayılma yeridir. Bu durum Antakya'yı inanç merkezi haline getirmiştir (Açıcı, 2008: 19).

Hatay Türkiye'nin en önemli ve eski yerleşim yerlerinden biridir. Yapılan arkeolojik araştırmalarda milattan önce 100.000 ile 40.000 yılları arasına tarihlenen bulgulara ulaşılmıştır. Antakya'nın ismi ve kuruluşu hakkında değişik rivayetler bulunmaktadır. Antakya'yı Büyük İskender'in meliklerinden olan Selevkos'un, M.Ö. 301 tarihinde, babası Antiyohsan adına inşa ettiğine inanılmaktadır.

Hatay sırasıyla Müslüman, Bizans, Selçuklu, Haçlı, Mısır Memlukluları ve Osmanlı imparatorluğu egemenliği altında bulunmuştur. 1918'de önce İngilizlerin daha sonra da Fransızların işgaline uğramış, 1921'de imzalanan Ankara Anlaşması gereğince idarî muhtariyeti ve 1937'de ise "Hatay Devleti" adı altında bağımsızlığını kazanmıştır. Son olarak 1939'da ise Türkiye'ye katılmıştır (Kara, 2005: 2; <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay>, 2010).

3. ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Burada önce ankete katılanların kişisel özellikleri incelenecek daha sonra da anket çalışması kapsamında ankete katılanlara yöneltilen sorulara alınan cevaplar değerlendirilecektir.

3. 1. Ankete Katılanların Kişisel Özellikleri

Burada ankete katılan mahalle muhtarlarının; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyleri, mesleki bilgileri ve muhtarlıktan başka bir işle uğraşıp uğraşmadıklarına dair bilgileri ile muhtarlık yaptıkları mahallede kaç yıldan beri oturdukları, kaç dönemdir muhtarlık yaptıkları ve sivil toplum kurumlarına üye olup olmadıkları gibi kişisel özelliklerine ilişkin veriler değerlendirilecektir.

3. 1. 1. Ankete katılanların Cinsiyet, Yaş, Eğitim ve Mesleki Özellikleri

Araştırma kapsamında görüşülen mahalle muhtarlarının yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyleri ile ilgili veriler Tablo 1 yardımıyla incelenecektir.

Tablo 1: Ankete katılanların Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Düzeyleri

CİNSİYET			YAŞ			EĞİTİM DURUMU		
Cinsiyet	Sayı	(%)	Yaş Aralığı	Sayı	(%)	Eğitim	Sayı	(%)
Erkek	76	100	25- 35	3	3,9	Okur-yazar	----	----
Kadın	---	---	36- 45	13	17,1	İlkokul	53	69,7
			46- 55	27	35,5	Ortaokul	11	14,5
			56- 64	18	23,7	Lise	10	13,2
			65 ve üstü	15	19,7	Üniversite	2	2,6
Toplam	76	100	Toplam	76	100	Toplam	76	100

Tablo 1 incelendiğinde ankete katılan mahalle muhtarlarının, tamamının erkek olduğu görülmektedir. Adana'da muhtarlar ile yapılan bir anket çalışmasında

112 muhtardan sadece bir, İzmir’de 2000 yılında 323 muhtarla yapılan ankette 28, 2009 yılında 140 muhtarla yapılan başka bir anket çalışmasında da 16 kadın muhtar olduğu belirtilmiştir (Yıldırım, 2008: 3; Palabıyık ve Atak, 2000: 65; TMMOB, 2009: 488). Bu durum bölgesel farklılıklar olsa da Türk toplumunun ataerkil yapısının devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca her ne kadar yerel düzeyde siyasetin çok daha canlı olduğu söylene de kadınların siyasete ilgi duymadığı yada yabancılaştığı söylenebilir.

Muhtarların daha çok 46- 55 yaş aralığında (% 35,5), 56- 64 yaş aralığında (% 23,7) ve 65 yaş ve üzeri (% 19,7) oranında olduğu saptanmıştır. Genel olarak mahalle muhtarlarının 46 ve üzeri yaşlarda (% 78,9) oldukları görülmektedir. İzmir’de 2000 yılında yapılan bir anket çalışmasında 46 ve üzeri yaşlardaki muhtarların oranı (% 80) çıkarken, 2009 da yapılan başka bir ankette oran (% 84,3) çıkmıştır (Palabıyık ve Atak, 2000: 65; TMMOB, 2009: 491). Muhtarların genel olarak 46 ve üzeri yaşlarda olmaları, muhtarlığın maddi getirisinin insanları tatmin etmemesi ve çok vakit isteyen bir iş olduğundan, aktif çalışma yaşında olan insanların muhtarlıkla pek ilgilenmedikleri ve muhtarların daha çok emeklilik çağındaki insanlar olduğu söylenebilir.

Muhtarların eğitim düzeylerine bakıldığında, kanunen muhtar seçilmede yeterli görülen okur- yazarlık eğitim seviyesinde kimsenin olmadığı ama muhtarların genel olarak ilkokul mezunu (% 69,7) olduğu görülmektedir. Adana’daki ankette ilkokul mezunlarının oranı (% 38,39), İzmir’de 2000 yılında (% 53,37), 2009 yılında ise (% 35)’dir (Yıldırım, 2008: 3; Palabıyık ve Atak, 2000: 66; TMMOB, 2009: 489).

3. 1. 2. Ankete Katılanların Mesleki Bilgileri

Tablo 2 incelendiğinde, ankete katılan muhtarların daha çok esnaf (% 51,4) ve emekli (% 33,8) oldukları görülmektedir. Bu sonuç muhtarların genel olarak muhtarlıktan başka gelir kaynaklarının olduğunu ve aynı zamanda maddi olarak başkasına bağımlı olmadıklarını göstermiştir.

Ayrıca muhtarların yarısından fazlasının (% 53,9) muhtarlığın yanında başka işle uğraştığı ve muhtarlığın yeterli maddi getirisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 2: Ankete Katılanların Mesleki Bilgileri

MESLEK			MUHTARLIKTAN BAŞKA BİR İŞLE UĞRAŞIYORMUSUNUZ?		
Meslek	Sayı	%	Cevaplar	Sayı	(%)
Esnaf	38	51,4	Hayır	35	46,1
S. Meslek	10	13,5	Evet	41	53,9
Çiftçi	1	1,4			
Emekli	25	33,8			
Toplam*	74	100	Toplam	76	100

*Bu soru 2 muhtar tarafından cevaplandırılmamıştır.

3. 1. 3. Ankete Katılanların Mahallede İkamet ve Muhtarlık Süreleri

Tablo 3 incelendiğinde, ankete katılan muhtarların çoğunluğunun çocukluktan beri (% 75) aynı mahallede ikamet ettikleri gibi 11 yıldan aşağı (1- 10 yıl) bir sürede mahallede oturan hiç muhtarının olmadığı görülmektedir.

Ayrıca mahalle muhtarlarının muhtarlık yaptıkları dönemler incelendiğinde 2. dönem (% 27,6), 1. dönem (% 22,4) ve 3. dönem (% 21,1) muhtarlık yapanların oranları birbirlerine yakın olsa da 2. dönem muhtarlık yapanların oranının nispeten diğerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Adana'daki ankette de benzer şekilde, muhtarlık dönemi oranları; 2. dönem (% 37,5), 1. dönem (% 35,71) ve 3. dönem (% 15,18) oranında çıkmıştır (Yıldırım, 2008: 3). Dikkat edilirse dönemler arasında oranlar farklı olsa da sıralama aynıdır. Bunun yanında 4. dönem ve daha fazla muhtarlık yapanların oranının yarı yarıya azaldığı görülmektedir. Tablo 1'de açıklandığı gibi muhtarların çoğunluğunun orta yaşın üzerinde insanlar olmalarından ve muhtarlık dönem süresinin 5 yıl olması, doğal olarak muhtarların daha fazla muhtarlık yapmalarını engellemektedir.

Bunun yanında özellikle diğerlerine nispeten küçük ve eskiden kurulmuş mahallelerin muhtarlarının sürelerinin büyük mahallelerin muhtarlarına göre daha uzun olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3: Ankete Katılanların Mahallede İkamet ve Muhtarlık Süreleri

KAÇ YILDAN BERİ BU MAHALLEDE OTURUYORSUNUZ?			KAÇ DÖNEMDİR MUHTARLIK YAPIYORSUNUZ?		
Dönemler	Sayı	(%)	Dönemler	Sayı	(%)
1- 10	---	---	1	17	22,4
11- 20	3	3,9	2	21	27,6
21- 30	16	21,1	3	16	21,1
Çocukluktan beri	57	75,0	4	9	11,8
			5	6	7,9
			6 ve üstü	7	9,2
Toplam	76	100	Toplam	76	100

3. 1. 4. Ankete Katılanların Sivil Toplum Kurumlarına Üyelikleri İle İlgili Bilgiler

Burada ankete katılan mahalle muhtarlarının Sivil Toplum Kurumlarına üye olup olmadıklarıyla ilgili bilgiler verilecektir.

Tablo 4: Herhangi Bir Sivil Toplum Kurumuna (Dernek, Vakıf, Kulüp v.s.) Üyemisiniz?

Cevaplar	Sayı	(%)
Evet	40	53,3
Hayır	35	46,7
Toplam	75	100

Tablo 4'e göre, ankete katılan muhtarların yarısı (% 53,3) bir sivil toplum kurumuna (dernek, vakıf, kulüp v.s.) üye iken diğer yarısı (% 46,7) üye değildir. Bu sonuç ülkemizde bu tip yerel örgütlenmelere bakış açısına, bazı muhtarların yeni seçilmelerine ve bazı mahallelerin kente entegre olmasına rağmen kentle fazla irtibatlarının olmamasına bağlanabilir.

3. 2. Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Soruların Değerlendirilmesi

Burada ankete katılan mahalle muhtarlarına kentin ve mahallenin güvenliğiyle ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar değerlendirilecektir.

3. 2. 1. Anket Sonucu Ortaya Çıkan Güvenli Kent ve Mahalle Tanımları

Anket çalışması çerçevesinde muhtarlardan güvenli bir mahalleyi ve kenti tarif etmeleri istenmiştir. Alınan tarifler belli bir düzen içerisinde aşağıya çıkarılmıştır.

Güvenli Bir Mahalle: eğitim seviyesi yüksek, güvenlik konusunda duyarlı ve üzerine düşeni yapan, birbirini tanıyan, birbirine saygı ve güven duyan, birbiriyle yardımlaşan insanların, güvenlik problemi veya korkusu olmadan huzur içerisinde yaşadığı ve gece gündüz herkesin rahatça gezildiği kentsel bir mekândır.

Güvenli Bir Kent: eğitim düzeyi yüksek ve güvenlik konusunda duyarlı, birbirlerini tanıyan ve güvenen insanların oturduğu, yöneten- halk işbirliğinin olduğu, güvenlik problemi veya korkusu yaşanmayan, insanların can, mal v.b. değerlerinin korunduğu, kolluk birimlerinin iyi çalıştığı, rahatça gezilebilen ve giriş-çıkışları kontrol altında olan büyük yerleşim yerleridir.

3. 2. 2. Ankete Katılanların Kent ve Mahalle Güvenliği İle Bunların Önemi Hakkındaki Görüşleri

Burada ankete katılan mahalle muhtarlarına sorulan, yaşadıkları kentin ve mahallenin güvenlik durumları ve kent güvenliği açısından mahallenin önemine ilişkin sorulan sorulara verilen cevapların değerlendirmesi yapılacaktır.

Tablo 5: Yaşadığınız Kent ve Mahalle, Güvenli Bir Kent ve Mahalle mi?

Sizce Yaşadığınız Kent Güvenli Bir Kent mi?			Sizce Yaşadığınız Mahalle Güvenli Bir Mahalle mi?		
Cevaplar	Sayı	(%)	Cevaplar	Sayı	(%)
Evet	65	85,5	Evet	68	89,5
Hayır	3	3,9	Hayır	4	5,3
Kısmen	8	10,5	Kısmen	4	5,3
Toplam	76	100	Toplam	76	100

Tablo 5 incelendiğinde, muhtarların tamamına yakını (% 85,5) oranında kenti ve buna paralel olarak (% 89,5) oranında mahallelerini güvenli görmektedir. Bu sonuçlara göre; kent ve mahalle güvenliğinin birbirinden ayrı olmadığı ve birlikte değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca bu sonuçlar, Antakya gibi farklı dine, mezhebe veya etnik kökene mensup insanların birlikte güven içerisinde yaşamaları, kent veya mahalle düzeyinde heterojen toplumsal yapının güvenlik açısından bir sorun oluşturmadığını da göstermektedir.

Tablo 6: Mahallenizin Güvenli Bir Yer Olması Yaşadığınız Kentin de Güvenli Olmasını Sağlar mı?

Cevaplar	Sayı	(%)
Evet	61	80,3
Hayır	5	6,6
Kısmen	10	13,2
Toplam	76	100

Tablo 6 incelendiğinde, muhtarların (% 80,3) oranında *Evet* cevabı vermesi mahallenin kent güvenliği açısından önemini ortaya koymaktadır. Tablo 5’de yapılan değerlendirmeler ışığında, kent güvenliği ve mahallenin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği gibi kent güvenliğinin sağlanmasının temelde mahalle

güvenliğine bağlı olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca (% 13,2) oranında *Kısmen* ve (% 6,6) oranında *Hayır* cevabının verilmesi ise diğerlerine göre kente nispeten daha uzak mahallelere bağlanabilir. Nitekim bazı muhtarlar mahallelerinin kente uzak olduğundan dolayı aralarında güvenlik açısından bir bağ olmayacağı yorumunu yapmışlardır.

Tablo 7: Güvenli Bir Kent İçin Mahallelerin Güvenli Olması Sizce Ne Kadar Önemli?

Cevaplar	Sayı	(%)
Çok önemli	71	93,4
Kısmen önemli	4	5,3
Önemsiz	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo 7 incelendiğinde, muhtarların (% 93,4) oranında *çok önemli* cevabı vermiş olduğu görülmektedir. Burada muhtarların tamamına yakınının kent güvenliği açısından mahalleyi çok önemli gördüğü söylenebilir.

Tablo 8: Mahallenizin Güvenliği İçin Aşağıdakilerden Hangisi Söylenebilir?

Cevaplar	Sayı	(%)
Tam güvenli	44	57,9
Orta derecede güvenli	30	39,5
Az güvenli	1	1,3
Güvensiz	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo 8 incelendiğinde, muhtarların mahallerini (% 57,9) oranında *tam güvenli* ve (% 39,5) oranında *orta derecede güvenli* gördüğü anlaşılmaktadır. Bunun yanında bir muhtar mahallesini, mahallede oturan ve suç işlemeyi alışkanlık haline

getirmiş, belli bir etnik temele dayalı insanların oturmasından dolayı *az güvenli*, bir muhtar da mahalleye uyuşturucu madde kullanan ve serseri denilen işsiz gençlerin çok sık gelmesinden dolayı *güvensiz* olarak nitelemişlerdir.

Aslında bu sonuç insanoğlunun güvende yaşama ihtiyacının bir tezahürüdür. İnsan güven ortamını ilk önce evinde, sokağında, mahallesinde ve en yakın çevresinde yaşamak istediği gibi bazen başkaları için güvensiz görülebilecek ortamları kendisi için güvenli olarak görebilmektedir.

Ayrıca Tablo 5' de ortaya çıkan sonuçlarla buradaki sonuçlar arasında bir farklılık varmış gibi bir algı meydana gelebilir ama bu soru sorma şekli kaynaklanan bir durumdur. Tablo 5'de muhtarlar (% 89,5) oranında mahallelerini güvenli görürken, burada muhtarlardan mahallenin güvenlik durumunu derecelendirmeleri istenmiştir. Bu derecelendirme sonucunda ortaya çıkan (% 57,9) oranında *tam güvenli* ve (% 39,5) oranında *orta derecede güvenli* cevabı birlikte değerlendirilmelidir.

3. 2. 3. Kent ve Mahalle Güvenliği ile İlgili Çeşitli Kıyaslamaların Değerlendirilmesi

Burada ankete katılan muhtarlara yaşadıkları mahallenin şu anki durumuyla geçmişteki durumu, mahalle güvenliğinin gelecekte nasıl bir değişime uğrayacağı ve başka bir mahallede oturması halinde güvenlik açısından nasıl düşüneceği ile ilgili sorulan sorular ve alınan cevapların değerlendirilmesi yapılacaktır.

Muhtarlardan mahallenin şimdiki güvenliği ile geçmişteki durumun kıyaslanması istenmiş ve ortaya çıkan veriler aşağıda verilmiş olan Tablo 9 yardımıyla incelenmiştir. Bu tabloya göre; (% 21,1) oranında geçmişte mahalle *çok daha güvenliydi* cevabının çıkması, genel olarak kente entegre olan mahalle muhtarlarının ve kentin eski ve nüfusu az olan küçük mahalle muhtarlarının görüşleri olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim bu mahallelerde akrabalık bağlarının yoğun olduğu, nüfusları az olduğundan (bazı mahallelerde sadece 600 seçmen olduğu beyan edilmiştir) insanların birbirlerini tanıdığından belli düzeyde sosyal kontrol olduğu, nüfusun artmasıyla birlikte bunun kaybolmaya başladığı ve kentin büyümesiyle birlikte nispeten az da olsa güvenlik problemlerinin arttığı dile getirilmiştir.

Tablo 9: Mahallenizin Şimdiki Durumu İle Geçmişteki Durumu Kıyaslandığında Aşağıdakilerden Hangisi Söylenbilir?

Cevaplar	Sayı	(%)
Çok daha güvenliydi	16	21,1
Güvenliydi	35	46,1
Daha az güvenliydi	19	25
Çok daha güvensizdi	6	7,9
Toplam	76	100

Bunun yanında (% 46,1) oranında *güvenliydi* cevabının çıkması, mahallelerin yarısına yakınında herhangi bir değişikliğin olmadığı, (% 25) oranında *daha az güvenliydi* cevabının çıkması ise diğerlerine göre nispeten yeni kurulmuş ve geçmişte kenar mahalle sayılabilecek durumda iken kentin büyümesi ile merkezi bir konuma gelen mahallelerin yeni durumdan olumlu etkilendikleri söylenebilir.

Tablo 10: Sizce Gelecekte Mahallenizin Güvenliği Hakkında Aşağıdakilerden Hangisi Söylenbilir?

Cevaplar	Sayı	(%)
Bu günden daha güvenli olacaktır	42	55,3
Bugün kadar güvenli olacaktır	26	34,2
Güvenliğin azalacağı söylenebilir	7	9,2
Daha fazla güvensizlik olacaktır	1	1,3
Toplam	76	100

Gelecekte mahallenizin güvenliği nasıl olur? şeklindeki kıyaslama sorusuna muhtarlar (% 55,3) oranında *bu günden daha güvenli olacaktır* ve (% 34,2) oranında *bugün kadar güvenli olacaktır* cevabı vermişlerdir. Bu sonuca göre; muhtarların bugün mahalleyi güvenli gördükleri ve gelecekte de bu durumun değişmeyeceği,

değişse bile olumlu yönde değişeceği düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

Bunun yanında bazı muhtarlar, mahalleye göçün fazla olmasından dolayı insanların birbirini tanımadıkları, bundan dolayı endişelerinin olduğu ama birbirlerini tanıdıkça bu endişelerinin gideceği şeklinde yorum yapmışlardır. Buna karşın az sayıda muhtar da güvenliğin gelecekte kentleşme, nüfus artışı, ekonomik sorunlar vs sebeplere bağlı olarak olumsuz yönde değişeceği yorumunu yapmışlardır.

Tablo 11: Oturduğunuz Mahalleye Kıyasladığınızda Başka Bir Mahallede Oturmanız Sizde Güvenliğinizi Nasıl Etkiler?

Cevaplar	Sayı	(%)
Daha güvenli olur	4	5,3
Daha az güvende hissederim	28	36,8
Güvenliğim konusunda herhangi bir değişiklik olmaz	36	47,4
Güven ortamım kaybolur	8	10,5
Toplam	76	100

Tablo 11 incelendiğinde, muhtarların yarısına yakını (% 47,4) *güvenliğim konusunda herhangi bir değişiklik olmaz* şeklinde cevap vermişlerdir. Bu sonucun aslında kentin ve mahallelerinin güvenli olarak görüldüğünden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte aynı soruya (% 36,8) oranında kendimi *daha az güvende hissederim* cevabının çıkması aslında insanların alıştıkları, tanıdıkları ve güvendikleri çevrede ve insanlar arasında kendilerini güvende hissettikleri, bu çevreden çıktıklarında yabancılik hissiyle birlikte ortamı güvensiz olarak göreceklere düşüncesiyle açıklayabiliriz. Bu düşünceye sahip insanların yeni yerleştikleri ortam daha güvenli bile olsa güvensizlik hislerinin bir süre devam edeceği muhakkaktır.

3. 2. 4. Mahallede Meydana Gelen Asayiş ve Güvenlik Sorunları

Burada muhtarların mahallede meydana gelen asayiş ve güvenlik olayları ile olayları kentin bir sorunu olarak görüp görmedikleri sorularına verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir.

Tablo 12: Mahallenizde Ne Kadar Sıklıkta Asayiş ve Güvenlik Sorunları Yaşanıyor?

Cevaplar	Sayı	(%)
Her gün	1	1,3
Haftada 1- 2	3	3,9
Haftada 1	5	6,6
İki haftada 1	15	19,7
Ayda 1	52	68,4
Toplam	76	100

Tablo 12 incelendiğinde, (% 68,4) oranındaki mahallede *ayda bir*, (% 19,7) oranındaki mahallede ise *iki haftada bir* olay meydana geldiği, iki oran birlikte değerlendirildiğinde mahallelerde sık sık asayiş ve güvenlik olayları olmadığı görülmektedir. Bu sonuç muhtarların mahallelerini güvenli bir yer olarak görmelerine sebep olmaktadır. Fakat bazı mahallelerde daha sık olay meydana geldiği gözden kaçırılmamalıdır. Bu aslında çarşıda ve çarşıya yakın mahallelerin genel problemidir.

Tablo 13: Mahallenizde Güvenlik Sorunları Olması Durumunda, Bunu Kentin Ortak Bir Sorunu Olarak Görüyorsunuz?

Cevaplar	Sayı	(%)
Evet	48	63,2
Hayır	20	26,3
Kısmen	8	10,5
Toplam	76	100

Tablo 13 incelendiğinde, (% 63,2) oranında muhtar mahallede meydana gelen asayiş ve güvenlik sorunlarının kent güvenliğini etkileyeceğini, (% 26,3) oranında

muhtarda etkilemeyeceğini söylemiştir. Bu sonuçlara göre mahallede meydana gelen olaylar kent güvenliğini etkilemez diyen muhtarların, genel bir düşüncenin ürünü olarak değil de, yaşadıkları mahallenin kente uzak olduğunu düşünerek bu cevabı verdikleri ileri sürülebilir.

3. 2. 5. Kent ve Mahalle Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle Düzeyinde Neler Yapılmalıdır?

Burada kent ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde neler yapılması gerektiği hususunda muhtarların görüşleri değerlendirilecektir.

Tablo 14: Sizce Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Mahalle Düzeyinde Öncelikle Neler Yapılmalıdır?*

Görüşler	Sayı	(%)
Mahalleli kendi güvenlik tedbirini almalıdır	8	5,2
Komşularla işbirliği yapılmalıdır	18	11,7
Emniyetle işbirliği yapılmalıdır	57	37
Mahalleye yerleşmek isteyenler iyice araştırılmalıdır	26	17
Güvenlik konusunda herkes duyarlı olmalıdır	45	29,1
Toplam	154	100

*Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri iki şık işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 14 incelendiğinde, öncelikle (% 37) oranında *Emniyetle işbirliği yapılmalıdır* cevabı verilmiştir. Günümüzde kent ve mahalle güvenliğini sağlamada tek başına yetkili ve görevli olan kolluk birimlerinin bu durumu göz önünde bulundurulduğunda bu oran aslında düşük bir oran olarak değerlendirilebilir. Burada ayrıca kent güvenliğinin sağlanması sürecinde, vatandaşın işbirliği ve yardımı olmadan kolluk birimlerinin kendi çabalarıyla belli bir noktaya kadar başarılı olacağı sonucu da çıkarılabilir. Günümüzde kolluk birimleri tarafından vatandaşın işbirliği ve yardımı çok önemli görüldüğünden, kolluk ile vatandaş işbirliğini geliştirmeye yönelik birçok proje uygulanmaktadır.

Tarihsel süreçte kent güvenliğinin sağlanmasında önemli unsurlar arasında görülen her bireyin duyarlı olması gerektiği görüşü muhtarlar tarafından da (% 29,1) oranında önemli görülmüştür.

Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir husus *mahalleli kendi güvenlik tedbirini almalıdır* görüşünün (% 5,2) oranında değer kazanmasıdır. Bu hususla ilgili muhtarlar tedbir olarak sadece fiziki tedbir yani pencerelere parmaklık, kamera, alarm v.b. olabilir ama her birey aktif olarak kolluk hizmetlerine kalkışırsa daha büyük güvenlik zafiyeti ortaya çıkar yorumunda bulunmuşlardır.

Tablo 15: Sizce Güvenli Bir Mahalle İçin Neler Gereklidir?

Görüşler	Sayı	(%)
Mahallede devamlı görev yapan polis veya bekçi olmalı	49	21,7
Oturanlar eğitilmiş olmalı	48	21,3
Mahalleli arasında sosyal kontrol	13	5,7
Mahalle nüfusu belli bir büyüklüğü geçmemeli	9	4
Oturanlar birbirlerini tanımalı	29	12,3
Mahallede kamera (MOBESE) olmalı	30	13,15
Mahalle sakinleri asayiş konusunda duyarlı olmalı	46	20,1
Mahalle sakinleri genelde aynı yörenin insanı olmalı	4	1,75
Toplam	228	100

*Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri üç şık işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 15 incelendiğinde, muhtarların mahalle güvenliği için (% 21,5) oranında *mahallede devamlı görev yapan polis ve bekçi olması* gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir. Diğer görüşlerin bütün içerisindeki oranları da dikkate alındığında bu oran, Tablo 14 açıklanırken belirtildiği gibi, aslında düşük bir orandır. Aynı zamanda kent güvenliğinde tek sorumlu olarak görülen kolluk birimlerinin aslında güvenliği sağlamada tek unsur olmadığını göstermesi açısından da önemli bir sonuçtur.

Muhtarlar *oturanların eğitilmiş olmasını* (% 21,5) ve *mahalle sakinleri asayiş konusunda duyarlı olmasını* (% 20,1) oranında gerekli görürken aslında bu iki görüşü birlikte değerlendirerek eğitilmiş insanların suç işlemeyeceği ve asayiş ve güvenlik konusunda gösterecekleri duyarlılık noktasında gerekli olduğu yorumunu yapmışlardır.

Mahalle sakinleri genelde aynı yörenin insanı olmalı gerektiği görüşü mahalle güvenliği için çok gerekli görülmediğinden (% 1,75) oranında değer kazanmıştır. Bugün pek uygulanmasa da İslam kentlerinde güvenlik amacıyla mahallelerin aynı kabile veya aileden oluştuğunu gösterir örnekler mevcuttur.

Ayrıca *Mahalle nüfusu belli bir büyüklüğü geçmemeli* (% 4) görüşü de mahalle güvenliğinin sağlanması açısından gerekli görülmemiştir. Muhtarlar mahalle büyüklüğünün güvenliğinin sağlanması açısından çok önemli olmadığı yorumunu yapmışlardır.

3. 2. 6. Kent Güvenliği Açısından Nasıl Bir Mahalle Yönetimi Olmalıdır?

Burada kent güvenliği açısından nasıl bir mahalle muhtarlığı sistemi olması gerektiğiyle ilgili sıralanan görüşleri muhtarların nasıl değerlendirdiği incelenecektir.

Tablo 16: Kent Güvenliği Açısında Sizde Nasıl Bir Mahalle Yönetimi Olmalıdır?*

Görüşler	Sayı	(%)
Mahalle bir mahalli idare birimine dönüştürülmeli	22	14,3
Her mahalleye bir karakol yapılmalı	8	5,2
Mahalleye yerleşenlerin güvende olması için (GBS) oluşturulmalı	48	31
Kent güvenliğinin sağlamasında mahalle muhtarlarının görüş ve yaklaşımları dikkate alınmalı	73	47,5
Diğer	3	2
Toplam	154	100

*Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri üç şık işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 16 incelendiğinde, muhtarların yarısına yakını (% 47,5) *kent güvenliğini sağlamada muhtarların görüş ve yaklaşımları dikkate alınması gerektiği*

görüşündedir. Gerçektende kent güvenliği sağlanırken veya polisiye politikalar belirlenirken yerel ölçekte insanları en iyi tanıyan ve bizzat o ortamda yaşayan bir kişinin görüş ve yaklaşımlarının alınmadan ne kadar başarı sağlanacağı tartışmalı bir konudur.

Mahalleye yerleşenlerin güvende olması için (GBS) oluşturulmalı görüşünü muhtarlar (% 31) oranında desteklemiştir. Günümüzde mahalle düzeyinde insanlar birbirlerini pek tanımadığı gibi aynı sokakta oturup birbiri tanımayan birçok insan olduğuna şahit olmaktayız. Nitekim bugün mahalleye yerleşmek isteyen bir kişinin izin almasına veya kendisini tanımasına gerek bulunmamaktadır. Fakat özellikle suç işleme niyetinde olan veya kanundan kaçan insanların bir şekilde tespit edilerek mahalle güvenliğini tehlikeye düşürmemesi sağlanmalıdır.

Tablo incelendiğinde ankete katılan muhtarların *her mahalleye bir karakol yapılması* fikrini (% 5,2) oranında desteklemeleri hem her mahallede çok olay olmadığından hem de maddi külfetinden dolayı bu görüşü benimsemediklerini göstermektedir.

3. 2. 7. Toplum Destekli Polislik Uygulaması ve Etkinliğinin Ölçülmesi

Bu başlık altında ülkemizde yeni uygulanmaya başlanan Toplum Destekli Polislik uygulamaları hakkında muhtarların bilgi düzeylerini ölçmek ve uygulamanın etkinliği hakkında bilgi almak için sorulan soruların ve alınan cevapların değerlendirilmesi yapılacaktır.

Tablo 17: Toplum Destekli Polislik Uygulaması Hakkında Bilgi Düzeyinin Ölçülmesi.

Cevaplar	Sayı	(%)
Evet	67	88,2
Hayır	6	7,9
Fikrim yok	3	3,9
Toplam	76	100

Tablo 17’de incelendiğinde, ankete katılan muhtarlardan (% 88,2) oranında muhtarın Toplum Destekli Polislik uygulamalarından bilgilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bilgisi olmayan veya fikir beyan etmeyen muhtarların mahallelerinin ise anket yapıldığı sırada jandarma sorumluluğundan polis sorumluluğuna geçme sürecinde oldukları gözlenmiştir.

Tablo 18: Toplum Destekli Polislik Uygulamasının Etkinliğinin Ölçülmesi

Cevaplar	Sayı	(%)
Tamamen etkili olur	48	71,6
Kısmen etkili olur	16	23,9
Fikrim yok	3	4,5
Toplam*	67	100

* Bu soru 9 muhtar tarafından cevaplanmamıştır.

Tablo 18’ e göre; bu uygulamanın *tamamen etkili olacağı* görüşünde olan muhtarların oranı (% 71,6)’dır. Bu aslında uygulamadan bilgisi olan muhtarların tamamına yakınının bu uygulamanın etkili olacağı görüşünde olduğunu göstermektedir. Bu durum ayrıca, Toplum Destekli Polisliğin uygulamaya koyduğu projelerin ve güvenlik açısından toplumda ortaya çıkarmaya çalıştığı toplumsal değerlerin ve sosyal kontrolün halk tarafından ne kadar benimsendiğini ortaya koymaktadır. Yoksa halkla ilişkiler alanında kolluk birimleri birçok projeler üretmesine rağmen bu uygulama kadar etkili ve halkın sahip çıktığı başka bir proje bulunmamaktadır.

Bu uygulamanın etkinliği konusunda *kısmen etkili olur veya fikrim yok* cevabını verenlerin, genel olarak kente yeni entegre olan ve bu uygulamadan yeterince bilgisi olmayan muhtarlar olduğu gözlenmiştir.

3. 2. 8. Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Önermeler

Burada ankete katılan muhtarlara kent güvenliği açısından önemli görülen bazı önermeler verilerek önem dereceleri sorulmuştur. Alınan cevaplar ayrı tablolar yardımıyla açıklandıktan sonra tüm önermeleri içine alan bir tablo oluşturularak

genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 19: Kentin Güvenli Olması İçin Mahallelerin Güvenli Olması Gerekir.

Cevaplar	Sayı	(%)
1. derecede önemli	65	85,5
2. derecede önemli	10	13,2
3. derecede önemli	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo 19 incelendiğinde, muhtarların önemli bir kısmı (% 85,5) oranında *1. derecede önemli* demişlerdir. Bu muhtarların kent güvenliği açısından mahallenin önemli olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Bu sonuç Tablo 6 ve Tablo 7 de açıklanan verilerle örtüşme göstermektedir.

Tablo 20: Mahallenin Güvenli Olması Kentin Güvenli Olmasına Bağlıdır.

Cevaplar	Sayı	(%)
1. derecede önemli	54	71,1
2. derecede önemli	21	27,6
4. derecede önemli	1	1,3
Toplam	76	100

Önceki sorularda kent güvenliğini sağlamada mahallenin önemi araştırılırken bu önerme ile mahalle güvenliğini sağlamada kentin önemi araştırılmıştır. Nitekim ankete katılan muhtarlar (% 71,1) oranında *1. derecede önemli* ve (% 27,6) oranında *2. derecede önemli* cevabını vermişlerdir. Özellikle merkezdeki muhtarlar; mahallenin güvenli bir yer olması için tek başına mahallenin güvenli olmasının yetmeyeceği bunun yanı sıra kentinde güvenli olması gerektiği ve mahallenin kentten ayrı düşünülmemeyeceği şeklinde yorum yapmışlardır.

Tablo 21: Sadece Mahallemin Güvenli Olması Benim İçin Yeterlidir.

Cevaplar	Sayı	(%)
1.derecede önemli	3	3,9
2.derecede önemli	3	3,9
3.derecede önemli	5	6,6
4.derecede önemli	65	85,5
Toplam	76	100

Tablo 21 incelendiğinde, muhtarlar (% 85,5) oranında *4. derecede önemli* cevabı vermişlerdir. Bundan sadece mahallenin güvenli olmasının insanın şahsi güvenliği ve kent güvenliği için yeterli olmayacağı sonucu çıkarılabilir. Nitekim Tablo 19 ve Tablo 20’de açıklandığı gibi muhtarlar tek başına mahallenin veya kentin güvenli olamayacağı ve bunların birbiriyle bağlantılı olduğu görüşündedirler.

Tablo 22: Mahallenin Güvenli Olması İçin Mahalleye Gelen Gidenin Muhtarlar Tarafından Denetlenmesi Gerekir.

Cevaplar	Sayı	(%)
1.derecede önemli	44	57,9
2.derecede önemli	17	22,4
3.derecede önemli	12	15,8
4.derecede önemli	3	3,9
Toplam	76	100

Tablo 22 incelendiğinde, muhtarlar (% 57,9) oranında *1. derecede önemli* ve (% 22,4) oranında *2. derecede önemli* cevabı vermişlerdir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, mahalleye yerleşen veya ayrılanların belli düzeyde kontrol edilmesinin güvenlik açısından yararlı olduğu ileri sürülebilir.

Bu önermeye 3. veya 4. derecede önemli cevabı özellikle herkesin birbirini tanıdığı ve diğerlerine göre nispeten küçük olan veya mahallesi birkaç aileden oluşan mahalle muhtarlarının vermiş olduğu değerlendirilebilir. Nitekim kente entegre olan bazı mahalle muhtarlar tarafından mahallede sadece 3- 4 ailenin oturduğu şeklinde yorumlar yapılmıştır.

Tablo 23: Mahallede Emniyet Mensuplarının Oturması Mahallenin Güvenli Olmasına Katkı Sağlar.

Cevaplar	Sayı	(%)
1.derecede önemli	36	47,4
2.derecede önemli	28	36,8
3.derecede önemli	6	7,9
4.derecede önemli	6	7,9
Toplam	76	100

Tablo 23 incelendiğinde, muhtarlar (% 84,2) oranında mahallede emniyet mensuplarının oturmasının mahalle güvenliğine olumlu yönde katkı sağlayacağı görüşündedirler. Emniyet mensuplarının yoğun şekilde oturduğu veya polis- asker lojmanı olan mahallelerin muhtarları mahallelerini diğer mahallelere göre daha güvenli görmektedirler. Bunu da daha çok polis veya askerin evlerine geliş gidişlerinde sokaklarda görünmelerine bağladıkları yorumunu yapmışlardır.

Komşuluk anlayışı Türk milletinin dini ve kültürel değerleri arasında mevcuttur. Fakat burada üzerinde durmak istenilen konu bu değerlerin yanında mahalle güvenliğinin sağlanması noktasında komşuluktur. Gerçekten de mahallede sürekli polis devriye nöbeti tutsa iyi bir komşunun sağladığı yararı sağlayamaz. İyi komşuluk ilişkileri sayesinde komşular hem kendi hem de mahalle güvenliğinin sağlanmasında birbirlerine yardımcı olabilecekleri gibi birbirlerinin açıklarını da gönüllü olarak kapatabilirler. Tablo 24 incelendiğinde, bu önermeye muhtarların tamamına yakınının 1. derecede önemli cevabı vermeleri bu açıdan değerlendirilmelidir.

Tablo 24: İyi Komşuluk İlişkileri Mahalle Güvenliğinde Önemlidir

Cevaplar	Sayı	(%)
1.derecede önemli	69	90,8
2.derecede önemli	7	9,2
Toplam	76	100

Ayrıca buradaki sonuçla Tablo 14’de “komşularla işbirliği yapılmalıdır” görüşünün kabul görmemesi, cevaplar arasında bir tezat varmış gibi bir düşünceye sebep olabilir. Fakat Tablo 14’ün bütünü ve diğer görüşlerin önemi birlikte değerlendirildiğinde ortada bir tezatın olmadığı anlaşılacaktır.

Tablo 25: Kent Güvenliğinden Sadece Emniyet Birimleri Değil, Halk ve Diğer Kamu Kurumları da Sorumlu Olmalıdır.

Cevaplar	Sayı	(%)
1. derecede önemli	58	76,3
2. derecede önemli	15	19,7
3. derecede önemli	3	3,9
Toplam	76	100

Burada muhtarların (% 76,3) oranında *1. derecede önemli* ve (% 19,7) oranında *2. derece önemli* cevabı vermeleri aslında çok önemli bir göstergedir. Nitekim özellikle Osmanlı mahallesinde uygulanan ve işlenen suçlardan tüm mahalle sakinlerinin belli düzeyde sorumlu oldukları ilkesi, kent güvenliğinin sağlanmasında çok önemli bir unsur olmuştur. Günümüzde böyle bir sorumluluktan söz etmek mümkün olmasa da Toplum Destekli Polislik uygulamalarının temel prensiplerinden birisini oluşturmaktadır.

Tablo 26: Kent ve Mahalle Güvenliği Sağlanırken Emniyet Birimleri Yerel Sorunlara ve Halkın Önceliklerine Göre Tedbirler Almalı.

Cevaplar	Sayı	(%)
1. derecede önemli	55	72,4
2. derecede önemli	20	26,3
3. derecede önemli	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo 26’da muhtarlar (% 72,4) oranında *1. derecede önemli* cevabı verdikleri görülmektedir. Buna göre muhtarların, kentin veya mahallenin kendine özgü problemleri olacağı gibi çözüm yollarının da farklı olacağı düşüncesini paylaştıkları söylenebilir. Nitekim uluslararası bazı belgelerde ve kolluk birimlerinin bazı uygulamalarında bu görüşün izleri görülmektedir.

Tablo 27: Kent ve Mahalle Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Halka ve Yerel Örgütlenmelere Danışılmalı.

Cevaplar	Sayı	(%)
1. derecede önemli	39	51,3
2. derecede önemli	25	32,9
3. derecede önemli	8	10,5
4. derecede önemli	4	5,3
Toplam	76	100

Tablo 27 incelendiğinde, *1. derecede önemli* cevabının (% 51,3) oranında çıkması aslında düşük bir orandır. Fakat bu sonuç yerelin önemsiz görüldüğünden değil güvenliği sağlama işinin önemi ve ülkemizdeki sivil toplum kuruluşları ile yerel örgütlenmelerin halk nazarında nasıl görüldükleriyle alakalı bir durumdur. Nitekim sivil toplum kuruluşu denince insanların kafalarında soru işaretleri

belirmektedir. Bazı muhtarlarda Tablo 4’te görüldüğü gibi aslında bu örgütlere üye olmayarak bu endişelerini ortaya koymaktadır.

Tablo 28: Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Önermelerin Birlikte Değerlendirilmesi

Görüşler	Önem Derecesi	4. Derece	3. Derece	2. Derece	1. Derece	Toplam Puan	Önem Sırası
	A. K*	1 P	2 P	3 P	4 P		
Kentin güvenli olması için mahallelerin güvenli olması gerekir.	C. S	0	1	10	65	292	2
	P	0	2	30	260		
Mahallenin güvenli olması Kentin güvenli olmasına bağlıdır.	C. S	1	0	21	54	280	5
	P	1	0	63	216		
Sadece mahallemin güvenli olması benim için yeterlidir.	C. S	65	5	3	3	96	9
	P	65	10	9	12		
Mahallenin güvenli olması için mahalleye gelen gidenin muhtarlar tarafından denetlenmesi gerekir.	C. S	3	12	17	44	254	6
	P	3	24	51	176		
Mahallede emniyet mensuplarının oturması mahallenin güvenli olmasına katkı sağlar.	C. S	6	6	28	36	246	8
	P	6	12	84	144		
İyi komşuluk ilişkileri mahalle güvenliğinde önemlidir.	C. S	0	0	7	69	297	1
	P	0	0	21	276		
Kent güvenliğinden sadece emniyet birimleri değil, halk ve diğer kamu kurumları da sorumlu olmalıdır.	C. S	0	3	15	58	283	3
	P	0	6	45	232		
Kent ve mahalle güvenliği sağlanırken emniyet birimleri yerel sorunlara ve halkın önceliklerine göre tedbirler almalı.	C. S	0	1	20	55	282	4
	P	0	2	60	220		
Kent ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında yerel halka ve yerel örgütlenmelere danışılmalı.	C. S	4	8	25	39	251	7
	P	4	16	75	156		

* A. K: Ağırlık Katsayısı, 1- 4 sayıları arasında puanlardır.

Tablo 28 yardımıyla “Kent ve Mahalle Güvenliği İle İlgili Önermeler” başlığı altında incelediğimiz görüşlerin tek tablo içerisinde ve birlikte değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bunun için her görüş aldığı cevaplar oranında puanlamaya tabi tutularak ortaya çıkan puanlara göre önermeler arasında bir sıralama yapılmıştır.

Tablo 28 incelendiğinde, *iyi komşuluk ilişkileri mahalle güvenliğinde önemlidir* önermesi, kent ve mahalle güvenliği ile ilgili olarak ileri sürdüğümüz önermeler içerisinde en önemlisi olmuştur. Özellikle günümüzde komşuluk ilişkilerin

zayıflaması komşuluğun önemini daha da arttırmaktadır.

Kentin güvenli olması için mahallelerin güvenli olması gerekir önermesinin bu tabloya göre çok önemli olduğu görülmektedir. Kentlerin mahallelerden oluştuğu düşünülürse kentin güvenli bir yer olabilmesi için mahallelerin güvenli olması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Tabloda 3. sırada *kent güvenliğinden sadece emniyet birimleri değil, halk ve diğer kamu kurumları da sorumlu olmalıdır* görüşü önemli görülmüştür. Buna göre; kolluk birimlerinin kent güvenliğinin sağlanması sürecinde tek başına belli bir noktaya kadar başarı sağlanabileceği, fakat kent güvenliğinden belli düzeyde vatandaşa ve sivil toplum kuruluşlarına sorumluluk verilmesi halinde daha güvenli kentler oluşabileceği ileri sürülebilir.

Tabloda son sırada bulunan *sadece mahallemin güvenli olması benim için yeterlidir* görüşünün, kent ve mahalle güvenliği açısından önemli olmayan bir görüş olduğu ortaya çıkmıştır.

3. 2. 9. Güvenli Bir Kent ve Mahalle İle İlgili Yapılması Gerekenler

Burada mahalle muhtarlarına, güvenli bir kent ve mahalle için yapılması gerekenlerle ilgili ileri sürülen bazı görüşlerin önem dereceleri sorulmuştur. Alınan cevaplar ayrı tablolar yardımıyla incelenirken konunun sonunda tüm görüşleri de içine alan tek bir tablo oluşturularak genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 29: Toplumsal Bilinci Geliştirecek Semt ve Mahalle Toplantılarının Düzenlenmesi

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	1	1,3
Kısmen önemli	4	5,3
Önemli	35	46,1
Çok önemli	36	47,4
Toplam	76	100

Tablo 29 incelendiğinde, ankete katılanların (% 47,4) oranında *çok önemli* ve (% 46,1) oranında *önemli* cevabını vermeleri, kent güvenliği açısından toplumsal bilincin ne kadar önemli olduğunu ve bu bilinci ortaya çıkarmaya yönelik çalışmaların halk tarafından önemsendiğini göstermektedir. Günümüzde konuyu bu açıdan değerlendiren kolluk, Toplum Destekli Polislik kapsamında toplumsal bilici artırabilmek için toplantıların yanında çeşitli sosyal ve toplumsal içerikli projeler de uygulamaya çalışmaktadır.

Tablo 30: Emniyet Güçlerinin Mahalle Muhtarlarıyla Sürekli İletişim İçinde Olması

Cevaplar	Sayı	(%)
Kısmen önemli	5	6,6
Önemli	16	21,1
Çok önemli	55	72,4
Toplam	76	100

Aşağıda verilmiş olan Tablo 30 incelendiğinde, muhtarların tamamına yakınının kent güvenliğinin sağlanması sürecinde Emniyet birimlerinin muhtarlarla sürekli iletişim içerisinde olması gerektiği görüşünde birleştiği görülmektedir. Fakat bazı muhtarlar mahallenin gözünde muhbir durumuna düşmekten korktuklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 31: Mahalle Giriş Çıkışlarına Kamera Yerleştirilmesi

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	4	5,3
Kısmen önemli	15	19,7
Önemli	22	28,9
Çok önemli	35	46,1
Toplam	76	100

Tablo 31 incelendiğinde, kent güvenliği için mahalle giriş çıkışlarına kamera yerleştirmesi görüşü muhtarların büyük çoğunluğu tarafından olumlu görülmektedir. Bunun yanında bazı muhtarlar, insanların mahrem alanlarına müdahale ve insan hakları ihlali olacağı düşüncesiyle bu konuya olumsuz yaklaşmışlardır.

Tablo 32: Mahallede Mahalle Bekçisi veya Özel Güvenlik Birimlerinin Bulundurulması

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	8	10,5
Kısmen önemli	23	30,3
Önemli	20	26,3
Çok önemli	25	32,9
Toplam	76	100

Tablo 32 incelendiğinde, (% 32,9) oranında *çok önemli* ve (% 26, 3) oranında *önemli* cevapları verilmesi mahallede mahalle bekçisi veya özel güvenlik birimlerinin bulundurulması gerektiği görüşünün önemli olduğunu göstermektedir. Fakat bunun yanında (% 30,3) oranında *Kısmen önemli* ve (% 10,5) oranında *önemsiz* cevapların ağırlık kazanması aslında bu konuda bir kararsızlığın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33: Mahallede Sürekli Bir Polis Ekibinin Görev Yapması

Cevaplar	Sayı	(%)
Kısmen önemli	12	15,8
Önemli	24	31,6
Çok önemli	40	52,6
Toplam	76	100

Tablo 33 incelendiğinde, muhtarların (% 52,6) oranında *çok önemli* ve (% 31,6) oranında *önemli* cevabı vermesi, muhtarların güvenliğinin sağlanması açısından mahalle de polisin görev yapmasını önemli gördüğünü göstermektedir. Ayrıca Tablo 32’de çıkan sonuçlar tekrar değerlendirildiğinde muhtarların polis ile diğer güvenlik birimlerini ayrı tuttuğu görülmektedir.

Tablo 34: Toplum Destekli Polis Uygulamasının Etkinleştirilmesi

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	1	1,4
Kısmen önemli	6	8,6
Önemli	15	21,4
Çok önemli	48	68,6
Toplam*	70	100

* Bu soruya 6 muhtar cevap vermemiştir.

Tablo 34 incelendiğinde, muhtarların (% 68,6) oranında *çok önemli* ve (% 21,4) oranında *önemli* cevabı verdiği görülmektedir. Toplum Destekli Polislik uygulamasından bilgisi olan tüm muhtarların bu uygulamanın kent güvenliğinde etkili olacağını düşündükleri gibi kent güvenliği için bu uygulamanın etkinleştirilmesi gerektiğini de aynı oranda düşünmektedirler. Özellikle bu uygulamanın mahallede canlandırmaya çalıştığı sosyal kontrol ve halkı bilinçlendirmek kapsamında yapılan toplantılar, sosyal ve toplumsal projeler ve bu birimin muhtarlarla sürekli iletişim içerisinde olması, muhtarların bu uygulamadan memnun olmasına ve başarısına inanmalarına sebep olmaktadır.

Aşağıda verilmiş olan Tablo 35 incelendiğinde, ankete katılan muhtarların bu görüşü (% 80,3) oranında *çok önemli* ve (% 17,1) oranında *önemli* olarak değerlendirdiği görülmektedir. Muhtarlar tarafından önemli görülen insanların adres bilgilerinin kayıt altına alınması uygulaması Osmanlı mahallesinden beri uygulanarak günümüze kadar gelmiş ve halen önemini koruyan bir uygulamadır.

Fakat günümüzdeki uygulamayla ilgili muhtarların bazı endişeleri ve

şikâyetleri bulunmaktadır. 2007 yılından itibaren uygulamaya konulan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi bu tarihten önce muhtarlarla kolluğun birlikte tuttuğu adres kayıtlarını hükümsüz bırakmış ve ülke genelinde tüm vatandaşların adres bilgilerini tek veri tabanında bir araya getirmiştir. Temelde iyi olan bu sistemin uygulamasında bazı sorunlar mevcuttur. Muhtarlar mahalleye yerleşen kişilerin sadece nüfus dairelerine giderek işlemlerini yaptırdığı ve değişikliklerden muhtarla kolluğun haberinin olmadığı yorumunu yapmışlardır. Bu mahalle güvenliğini tehlikeye düşüren bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu sistemle birlikte nüfus dairelerinin vatandaşın istediği belgeleri vermeleri mahalle muhtarlarının devre dışı bırakıldığı şeklinde değerlendirilmiştir.

Tablo 35: İnsanların Adres Bilgilerinin ve Değişikliklerinin Kayıt Altına Alınması

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	2	2,6
Önemli	13	17,1
Çok önemli	61	80,3
Toplam	76	100

Aşağıda verilmiş olan Tablo 36 incelendiğinde, bu önermeye (% 48,7) oranında *önemsiz* ve (% 15,8) oranında *kısmen önemli* cevabı veren muhtarlar aslında mahalle düzeyinde toplumsal, sosyal ve dini açıdan farklılıkların kent güvenliği açısından önemli olmadığı belirtmek istemişlerdir. Bunun yanında (% 13,2) oranında *çok önemli* cevabının verilmesi bazı muhtarların mahallenin güvenli olabilmesi için toplumsal ve sosyal farklılıkların önemli olduğu görüşünde oldukları görülmektedir.

Bu sonuçlar Osmanlı mahallesinde olduğu gibi Antakya mahallesinde de heterojen bir toplumsal yapı olmasına rağmen mahalle düzeyinde insanların güven ve huzur içerisinde yaşayabildiklerini göstermektedir.

Tablo 36: Mahalle Tespiti Sırasında Toplumsal ve Sosyal Farklılıklar Göz Önünde Bulundurulmalı.

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	37	48,7
Kısmen önemli	12	15,8
Önemli	17	22,4
Çok önemli	10	13,2
Toplam	76	100

Aşağıda verilmiş olan Tablo 37 incelendiğinde, (% 34,2) oranında *kısmen önemli* cevabı en yüksek yüzdeyi oluştururken, (% 27,6) oranında *önemli* cevabı ondan sonra geldiği görülmektedir. Diğer cevapların yüzdeleri de hesaba katılınca aslında bu konuda muhtarların farklı düşüncelere sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum ülkemizdeki hukuk sistemi ve vatandaşın aktif görevler almasıyla ortaya daha fazla karışıklık çıkacak düşüncesiyle açıklanabilir.

Tablo 37: Mahalle Güvenliği İçin Oturanlara Aktif Görevler Verilmeli

Cevaplar	Sayı	(%)
Önemsiz	14	18,4
Kısmen önemli	26	34,2
Önemli	21	27,6
Çok önemli	15	19,7
Toplam	76	100

Bununla birlikte güvenli bir kent ve mahallenin sağlanması sürecinde Osmanlı mahallesinde mahalle sakinlerine aktif bazı görevler verilmiş hatta mahalle sakinleri mahallede olan olaylardan sorumlu tutulmuşlardır. Ayrıca bu uygulamanın benzeri Toplum Destekli Polislik uygulamaları kapsamında ülkemizde ve

İngiltere’de mahalle gözetleme (komşu kollama) gibi uygulamalarla hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 38: Güvenli Bir Kent ve Mahalle İle İlgili Yapılması Gerekenlerin Birlikte Değerlendirilmesi

Görüşler	Önem Derecesi	Önemsiz	Kısmen Önemli	Önemli	Çok Önemli	Toplam Puan	Önem Sırası
	A. K*	1 P	2 P	3 P	4 P		
Toplumsal bilinci geliştirecek semt ve mahalle toplantılarının düzenlenmesi	C. S	1	4	35	36		3
	P	1	8	105	144	258	
Emniyet güçlerinin mahalle muhtarlarıyla sürekli iletişim içinde olması	C. S	0	5	16	55		2
	P	0	10	48	220	278	
Mahalle giriş çıkışlarına kamera yerleştirilmesi	C. S	4	15	22	35		5
	P	4	30	66	140	240	
Mahallede mahalle bekçisi veya özel güvenlik birimlerinin bulundurulması	C. S	8	23	20	25		6
	P	8	46	60	100	214	
Mahallede sürekli bir polis ekibinin görev yapması	C. S	0	12	24	40		4
	P	0	24	72	160	256	
Toplum Destekli Polis uygulamasının etkinleştirilmesi	C. S	1	6	15	48		7
	P	1	12	45	152	210	
İnsanların adres bilgilerinin ve değişikliklerinin kayıt altına alınması	C. S	2	0	13	61		1
	P	2	0	39	244	285	
Mahalle tespiti sırasında toplumsal ve sosyal farklılıklar göz önünde bulundurulmalı.	C. S	37	12	17	10		9
	P	37	24	51	40	152	
Mahalle güvenliği için oturanlara aktif görevler verilmeli	C. S	14	26	21	15		8
	P	14	52	63	60	189	

* A. K: Ağırlık Katsayısı, 1- 4 sayıları arasında puanlardır.

Tablo 38 yardımıyla “Güvenli Bir Kent ve Mahalle İle İlgili Yapılması Gerekenlerin Birlikte Değerlendirilmesi” başlığı altında incelediğimiz görüşlerin tek tablo içerisinde ve birlikte değerlendirmesi yapılacaktır. Bunun için her görüş aldığı cevaplar oranında puanlamaya tabi tutularak, ortaya çıkan puanlara göre görüşler arasında bir sıralama yapılmıştır.

Bu bağlamda Tablo 38 incelendiğinde, güvenli bir kent ve mahalle için *İnsanların adres bilgilerinin ve değişikliklerinin kayıt altına alınması gerektiği* görüşü en önemli görüş olmuştur. Gerçektende Osmanlı döneminde mahalle düzeyinde uygulanan ve günümüze kadar farklı şekillerde uygulanarak gelen bu uygulama sayesinde uzun zaman kent güvenliği mahalleli tarafından sağlanmıştır.

Emniyet güçlerinin mahalle muhtarlarıyla sürekli iletişim içinde olması görüşünün sıralamada 2. olması kent güvenliğini sağlamada muhtarın ve halkın görüşlerini almanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplumsal bilinci geliştirecek semt ve mahalle toplantılarının düzenlenmesi görüşünün 3. olması, kent güvenliğini sağlanması sürecinde mahalle sakinlerinin bilinçli ve duyarlı olması ile bu sürece çok önemli katkılar sağlayacağından önemli bulunmuştur.

Mahallede sürekli bir polis ekibinin görev yapması görüşünün sıralamadaki yeri, kent güvenliğini sağlamada kolluğun görevli ve yetkili olduğu ve kolluk haricindekilerin yapacağı tek şeyin kolluğa yardımcı olmaktan ibaret olduğu düşüncesinin geçerli olmadığını göstermesi açısından önemlidir.

Ayrıca mahalle tespiti sırasında toplumsal ve sosyal farklılıklar göz önünde bulundurulmalı görüşünün sıralamanın sonunda yer alarak toplumsal ve sosyal farklılıkların kent güvenliğini sağlanmasında bir engel olmadığını göstermektedir.

3. 3. Mahallenin Farklı Yönleri ve Sorunları

Burada mahallelerin farklı yönleri ile kent ve mahalle düzeyinde görülen sorunlarla ilgili sorduğumuz soruların değerlendirilmesi yapılacaktır.

3. 3. 1. Mahalleye Yerleşmek İsteyen Mahallenin Hangi özelliğini Ön Planda Tutuyor?

Burada ankete katılan muhtarlara, mahalleye yerleşmek isteyen insanların mahallenin hangi özelliğini ön planda tuttuklarını ortaya çıkarmak için sorulan soru ve alınan cevaplarla ilgili değerlendirmeler yapılacaktır.

Tablo 39 incelendiğinde, insanların bir mahalleye yerleşirken ilk önce (% 29,3) oranında mahallenin *emniyet ve asayişini* göz önünde bulundurdıkları anlaşılmaktadır. Bu insanlar için güvenliğin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

İkinci ve üçüncü olarak (% 22,2) oranında *alt yapının iyi olmasını* ve (% 18) oranında *eğitim düzeyi ve zenginliği* ön planda tutmalarını ise insanların rahat ve kaliteli bir yaşam alanı istemeleri şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca bütün içerisinde çok önemli görünmese de (% 12) oranında *akraba ve hemşerilerin olup olmadığını* ve (% 9,3) oranında *oturanların arasında dini ve mezhepsel birlikteliği* göz önünde tutmaları, insanların bu konuya yine güvenlik boyutlu bakmalarının göstergesidir.

Eğlence merkezlerinin olup olmadığını göz önünde bulunduranların oranı ise (% 2,2) olarak en düşük seviyededir. Buna göre insanların mahalleye yerleşirken eğlence merkezi olup olmadığını göz önünde bulundurmadıkları sonucu çıkarabilir.

Tablo 39: Mahallenize Yerleşmek İsteyenler, Sizce Hangi Unsuru Daha Çok Ön Planda Tutuyorlar?*

Görüşler	Sayı	(%)
Emniyet ve asayiş	66	29,3
Eğitim düzeyi ve zenginliği	40	18
Eğlence merkezlerinin olup olmadığını	5	2,2
Alışveriş merkezlerinin olup olmadığını	16	7
Akraba ve hemşerilerin olup olmadığını	27	12
Oturanların arasında dini ve mezhepsel birlikteliği	21	9,3
Alt yapının iyi olmasını	50	22,2
Toplam	224	100

*Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri üç şık işaretlemeleri istenmiştir.

3. 3. 2. Mahalle ve Kent Düzeyinde Önemli Görülen Sorunlar

Ankete katılan muhtarlara mahalle ve kent düzeyinde hangi sorunları önemli gördükleri sorulmuş ve alınan cevaplar bu başlık altında ayrı tablolar yardımıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 40'a göre mahalle düzeyinde en önemli sorunlar (% 22) oranında *Park-yeşil alan*, (% 18) oranında *Alt yapı* ve (% 17) oranında *İmar sorunları* olduğu göze çarpmaktadır. Aslında bunlar insanların yaşam kalitelerini, çevre düzenlenmesi ve alt yapıyı ilgilendiren sorunlardır. Mahalle düzeyinde bu sorunların ön plana çıkması

günlük hayatı çok ilgilendirmeleri ve durağan bir yapıya sahip olmaları yüzündendir. Ayrıca bu sorunlar belediyenin çözmesi gereken sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mahallede *güvenlik* ve *sağlık* sorunları diğer sorunların yanında (% 7,2) oranında önemli görülmektedir. Buna göre insanların güvenlik ve sağlık ihtiyacının diğer ihtiyaçlarından önce karşılanmakta olduğu söylenebilir.

Tabloya göre *eğitim* (% 5,6) oranında değer kazandığından mahalle düzeyinde eğitimin sorun olarak görülmediğini söyleyebiliriz.

Tablo 40: Sizce Mahallenizdeki En Önemli Sorunlar Nelerdir?*

Görüşler	Sayı	%
Alt yapı	39	18
Park- yeşil alan	48	22
Güvenlik	16	7,2
Temizlik	28	13
Ulaşım Yol- kaldırım	23	10
Eğitim	12	5,6
İmar sorunları	38	17
Sağlık	16	7,2
Toplam	220	100

* Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri üç şık işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 41 incelendiğinde, kent düzeyinde en önemli sorunlar (% 20,5) oranında *İmar sorunları*, (% 19,6) oranında *Alt yapı* ve (% 18,3) oranında *Ulaşım Yol- Kaldırım* sorunları olduğu görülmektedir. Mahalledeki sorunlarla paralellik gösteren bu sorunların durağan bir yapılarının olması ve günlük hayatı ilgilendirmelerinden dolayı kent düzeyinde de önemli sorunlar olarak görülmelerine sebep olmuştur.

Kent düzeyinde *güvenlik* (% 4,5) ve *eğitim* (% 3,6) oranında sorun olarak görülmüştür. Buna göre diğer sorunların yanında güvenliğin ve eğitimin önemli sorunlar olmadığı söylenebilir.

Tablo 41: Sizce Kentinizdeki En Önemli Sorunlar Nelerdir?*

Görüşler	Sayı	(%)
Alt yapı	44	19,6
Park- yeşil alan	40	17,8
Güvenlik	10	4,5
Temizlik	19	8,5
Ulaşım Yol- kaldırım	41	18,3
Eğitim	8	3,6
İmar sorunları	46	20,5
Sağlık	16	7,2
Toplam	224	100

*Bu soru kapsamında ankete katılanlardan uygun gördükleri üç şık işaretlemeleri istenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tarihsel süreçte kent güvenliği ve kent güvenliği açısından mahalle hemen her dönemde önemli olmuştur. Nitekim kent güvenliğinin sağlanmasının ilk şekillerini de yine ilk kentlerde görmekteyiz. Bireysel suçların pek yaşanmadığı dönemde kentlerde güvenlik, sadece dışarıdan gelen tehlikeler ve fiziksel tedbirlerle aşılacak niteliktedir. Bu kapsamda kentlerin ve kentleri oluşturan mahallelerin çevrelerinin duvarlarla çevrilmesi kent güvenliği açısından yeterli olduğu görülmüştür. Ayrıca bu sınırlı ve kentten yalıtılmış mahallelerde kabile, akraba ve aynı dini inancı paylaşan insanlar kümelenerek yaşamışlardır. Bu homojen toplumsal yapı içerisinde yaşayan insanlar kendi içlerinde dayanışma ve işbirliği ile kendi toplumlarının güvenliğini sağlamaya çalışmışlardır.

İlk kentlerde karşılaştığımız kent güvenliğinin yüksek duvarlarla ve kentten yalıtılmış toplumsal yapıyla sağlanması şekli İslam kentlerinde de uygulanmıştır. Nitekim İslam kentlerinde mahalle tam bir güvenlik ve savunma birimi görüntüsündedir. Kent yüksek duvarları ve geceleri kapanan kapıları olan mahallelerin oluşturduğu birbirinden bağımsız parçaların bir araya gelerek meydana getirdiği farklı kentçikler kümesi gibidir. Mahallelerin çevresine yapılan yüksek duvarlar insanların arasına yapılmış gibi toplumsal yapı kalın çizgilerle birbirinden ayrılmıştır.

Osmanlı kenti İslam kentlerinden etkilenmesine rağmen kent veya mahallede böyle bir durum söz konusu değildir. Osmanlıda kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle öne çıkmaktadır ama yüksek duvarları ve kapıları ile değil daha çok mahalleli arasında uygulanan sosyal kontrolü ve toplumsal değerleriyle öne çıkmaktadır. Osmanlı mahallesi oturanlara sunduğu hizmetleri, güven ve huzuru ile bu günde belli ölçülerde özlemine duyduğumuz tam bir yaşam alanıdır.

Osmanlı mahallesi faklı dinden, mezhepten, milletten insanlarıyla zengini-fakiri, saraylı- işçisi ile farklı insanların oluşturduğu toplumsal ve sosyal bir yapıya sahiptir. Mahallede herkes birbirini tanımakta ve birbirine güvenmektedir. Bu güven ve huzur ortamına dışarıdan müdahale olmadığı gibi yabancıların bu ortama katılması belli kurallara bağlanmıştır. Yeni yerleşmek isteyen her şeyden önce güvenilir bir insan olmalı ve mahalle sakinleri tarafından kefil olunacak kadar

tanınmalıdır. Ancak bu kefaletten sonra mahalleye yeni bir kişinin yerleşmesine izin verilmektedir. Bu uygulama ile hem suç işlenmesi hem de suç işleyenlerin kaçması engellenmektedir.

Mahalledeki bu huzur ve güven ortamı aslında insanların güvenlik konusundaki bilinç düzeylerine ve kolektif sorumluluk duygusuna bağlıdır. Meydana gelecek herhangi bir olayda mahalle sakinlerinin hepsi kolektif bir şuur içerisinde olayın sorumluluğunu paylaşmaktadır. Ayrıca bu yapıya uymayan veya tehlike oluşturan kişi mahalle sakinleri tarafından mahalleden uzaklaştırılmaktadır.

Mahallede insanları gayri meşru yollara götürecek tüm sebepler ortadan kaldırılmıştır. Fakir ve yardıma muhtaç olan kişilere hemen maddi anlamda destek olunmaktadır. Bu misyonu yerine getiren avarız akçası vakfı devletin zamansız istediği vergilerin ödenmesi için kurulmuşken mahallede paraya ihtiyacı olanların yardımına koşan bir hayır kurumu haline dönüşmüştür. Bunun yanında hemen hemen aynı işlevi gören sadaka taşları da fakirin yardımcısı olmuştur. Sadaka vermek isteyenlerin bir taş üzerine para bırakması ve muhtaç olanların gelerek kimse görmeden oradan ihtiyacı olan parayı almasıyla gerçekleşen olayda, alanda verende birbirini tanımadan yardımlaşma sağlanmıştır. Bu uygulamalar sayesinde bir ölçüde sosyal yardımlaşma sağlandığı gibi mala karşı işlenecek suçlarda önlenmiş olmaktadır.

Mahallenin yönetimi mahallede bulunan cami veya mescidin imamından sorulmaktadır. İmamın dini görevlerinin yanında mahalledeki güvenli ortamın devamını sağlamak en önemli görevleri arasındadır. Mahalle güvenliğini sağlamak için zabıta gibi çalışan imam aynı zamanda mahalledeki kontrol mekanizmalarını işletmektedir. İmam mahalleye yerleşmek niyetiyle gelen kişinin önce mürur tezkeresini kontrol eder, sonra güvenilir bir kişi olup olmadığına bakardı. Tezkerede bir sorun yoksa mahalleliden bir kefil göstermesi istenir, kişi mahalleli arasında kefil gösteremezse güvenilir olduğuna inandığı kişiye kendisi kefil olarak mahalleye yerleşmesini sağlardı. Tezkeresiz, sahte veya yanlış teskeresi olan veya güvenilir olduğuna inanmadığı kimselerin mahalleye yerleşmesine izin vermezdi.

Aynı şekilde mahalleden ayrılmak isteyen kişinin mazeretine bakar uygun görürse, kişinin seyahat etmesi için gerekli olan mürur tezkeresi almasını sağlayacak

mühürlü pusula verirdi. İmamın mahalle yönetimiyle ilgili bu görevleri mahalle muhtarlığı kurulduktan sonra muhtar tarafından yerine getirilmeye çalışılmıştır. Mahalle düzeyinde uygulanan bu sistem sayesinde ülkedeki gereksiz göçler, suçluların adaletten kaçması, serseri ve işsiz insanların kentlere ve güvenli mahallelere akın ederek güvenliği bozması önlenmeye çalışılmıştır.

Osmanlı mahallesindeki bu durum 19. yüzyıla kadar böyle devam etmiştir. Artan şiddet olayları ve karışıklık neticesinde kentlerin güvenliği tamamen bozulma aşamasına gelmiştir. Bu durumdan büyük oranda görevini tam olarak yapmayan imamlar sorumlu tutulmuş ve mahallede kaybolan güvenlik ve asayişin tekrar tesis edilmesi amacıyla 1829 yılında imamın yerine mahalle yönetimine muhtar atanarak mahalle muhtarlığı kurulmuştur. İlk olarak Bilad-ı Selase (İstanbul, Üsküdar ve Eyüp) mahallelerinde kurulan mahalle muhtarlığı 1833 yılında Kastamonu sancağında daha sonrada ülkedeki tüm mahallelerde kurulmaya başlanmıştır.

Mahalle muhtarlığının kurulması ilk etapta mahalledeki toplumsal ve sosyal yapıda herhangi bir değişiklik meydana getirmemiştir. Fakat 1864 yılında çıkarılan *Tuna Vilayeti Nizamnamesi* ile mahalle muhtarlığı hem yerel yönetim kademelerinden birisi haline dönüştürülmüş hem de seçme ve seçilme hakkına vergi verme şartı getirilmiştir. Bu yeni düzenlemeyle birlikte mahallenin sınıf ve statü farkına dayanmayan, heterojen ve bütüncül toplumsal yapısı değişime uğramıştır. Bu değişim mahalle sakinlerini bir arada tutan ve birbirine bağlayan toplumsal bağlarda çözülmeyi başlatmıştır. Bugünde mahalle düzeyinde yaşanan, insanların birbirine yabancılaşması ve uzaklaşmasının kökleri bu düzenlemeye dayanmaktadır.

Mahalle muhtarlığı için dönüm noktası 1908 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyet olmuştur. Mahalle muhtarının en önemli işleri arasında yer alan men-i mürur tezkeresi uygulamasındaki görevleri 2. Meşrutiyetle birlikte tezkere uygulamasının kaldırılmasıyla sona ermiştir. Bu gelişmeden sonra kent güvenliği açısından ciddi bir görevi kalmayan mahalle muhtarlığı eski önemini yitirmiştir. Nitekim 1864 tarihli *Tuna Vilayeti Nizamnamesiyle* tam bir yerel yönetim birimi haline getirilen mahalle muhtarlığı bu gelişme sonucunda 1913 yılında çıkarılan *İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu* ile hukuki olarak ortadan kaldırılmıştır. Fakat mahalle düzeyinde merkezi hükümetin işlerini yürütecek kimse olmayınca mahalle muhtarlığı hükümetlerin

izniyle 10 yıl Osmanlı 10 yıl da cumhuriyet döneminde fiilen varlığını devam ettirmiştir.

Yasal dayanağı olmadan uygulaması devam eden mahalle muhtarlığı yerel yönetimlerin tam olarak kurulmasının ardından 1 Ocak 1934 tarihi itibarıyla mahalle muhtarlığı fiilen de kaldırılmıştır. Muhtarlığın görevleri yerel yönetimler ve kamu kurumları arasında paylaştırılarak yerine getirilmeye çalışılmasına rağmen on yıl sonra hizmetlerin yürütülemediği tespit edilince, 1944 yılında tekrar kurulmuştur.

Mahalle muhtarlığının kamu yönetimi sistemi içerisinde belirsiz bir yeri vardır. Mülki idare tarafından denetlendiğinden ve kamu kurum ve kuruluşlarının mahalle düzeyindeki işlerini yaptığından mülki idare sistemine dahil bir birim gibi görülmektedir. Bunun yanında muhtarın ve ihtiyar heyetinin halkoyuyla seçilmesinden dolayı diğer yerel yönetim birimleriyle benzer özellikler göstermektedir. Fakat mahalle muhtarlığı bir yönetim birimi olmadığı gibi ihtiyar heyeti de bir karar organı veya meclis değildir. Mahalle muhtarlığının tüzel kişiliği, özerkliği, bütçesi ve personeli yoktur. 2005 yılında çıkarılan *Belediye Kanununa* kadar muhtarın mahalleyi temsil etme yetkisi de bulunmamaktadır.

Osmanlı mahallesinde başlayan toplumsal yapıda bozulmalar günümüzde hâlâ etkisini göstermektedir. İnsanlar kendi statü ve sosyal sınıf farklılıkları başta olmak üzere birçok farklılıktan dolayı mahalle düzeyinde birbirlerinden uzaklaşmıştır. Küçük yerleşim yerlerindeki mahalleler hariç kimse en yakın komşusundan başkasını tanımamaktadır. Durum böyle olunca eski komşuluk bilinci ve yardımlaşma ile sosyal kontrolde kaybolmuştur. Mahalle düzeyinde kimse güvenlik konusunda duyarlılık hissetmediği gibi herhangi bir sorumluluğu da kalmamıştır. İnsanların hareketlerini bir ölçüde sınırlayan sosyal kontrol mekanizmaları işlemediği için herkes dilediği gibi hareket etmektedir. Günümüz kentlerinde ve özellikle metropol kentlerde güvenlik problemlerinin yaşanmasının en önemli sebebi budur.

Avrupa Kentsel Şartı günümüzde kent güvenliğinin ve mahallenin uluslararası düzeyde nasıl görüldüğünü göstermesi bakımından önemli bir belgedir. Nitekim bu belgede kentlilerin hakları sayılırken ilk önce kent güvenliğinden bahsedilmekte, kent güvenliği sağlanmadıkça ve güvenlik endişesi giderilmedikçe

kent haklarından söz edilemeyeceği belirtilmektedir. Ayrıca kentlerde yaşanan güvenlik problemlerine vurgu yapılarak güvenliğin herkesin kaygısı olması gerektiği, güvenliğin sağlanmasında toplumsal ve sosyal politikalarıyla yerel yönetimlerin önemli rol oynaması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Avrupa Kentsel Şartının kent güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili olarak belirlediği ilkeler, günümüzde farklı bir güvenlik anlayışıyla uygulanmaya çalışılan Toplum Destekli Polislik uygulamasının da temel prensiplerini oluşturmaktadır. Bu ilkeler kısaca; kolluk birimleri yerel düzeyde güvenlik ve suç önleme politikaları belirlerken halkın, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının katılımını ve yardımını sağlamalı ve sorumluluk bunlar arasında paylaştırılmalı görüşünü içermektedir.

20. yüzyılın sonlarına doğru kentsel mekanlarda artan suç oranlarından dolayı kent güvenliğini sağlamakla görevli olanlar farklı bir güvenlik anlayışıyla yeni politikalar geliştirmek zorunda kaldılar. İsimleri ne olursa olsun bu uygulamaların temel çıkış noktasını; kent güvenliğini sağlamak sadece kolluk birimlerinin görevi olmadığı, bu süreçte halk, devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının da sorumlu oldukları ve bunların duyarlılığı, katılımı, yardımı ve işbirliği olmazsa kent güvenliğinin kolluk birimleri tarafından belli bir noktaya kadar sağlanacağı görüşü oluşturmaktadır. Bu anlayışla geliştirilen Toplum Destekli Polislik uygulaması, kent güvenliğinin sağlanmasında polisiye tedbirlerden daha çok mahalle düzeyinde güvenlik konusunda duyarlılığın, sosyal kontrolün ve sorumluluk bilincinin önemli olduğu görüşünü savunmaktadır.

Nitekim bazı yazarlar Amerikan kentlerinde artan düzensizlik ve suç oranlarının önlenmesi için mahallenin bu özelliğinin ön plana çıkarılması ve mahallenin, mahallede yaşayanlara kendilerini savunma olanak ve sorumluluklarını verecek şekilde dizayn edilmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir.

Toplum Destekli Polislik uygulamaları kapsamında mahallede meydana gelen en küçük güvenlik problemi ve düzensizlik bile sosyal ve toplumsal nedenlerine de inilerek, tüm kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte önlemeye ve düzeltmeye çalışılmaktadır. Çünkü toplumun küçük problemlere ve düzensizliklere

kayıtsız kalması, hem bunların tekrarı hem de daha büyük problemlerin doğması ihtimalini arttırmaktadır.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde uygulanan Toplum Destekli Polislik uygulamaları 15 Haziran 2006 tarihinden itibaren ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda toplum duyarlılığı ve güvenlik bilicinin geliştirilmesine yönelik birçok toplumsal ve sosyal projeler uygulanmaktadır.

Araştırmanın uygulama kısmı dikkate alındığında ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

- Mahalle muhtarlarının tamamının erkek olduğu ve kadınların siyasete daha uzak durduğu, muhtarların genel olarak 46 ve üzeri yaşlarda, ilkokul mezunu, esnaf veya emekli oldukları, çoğunluğunun çocukluktan beri aynı mahallede ikamet ettikleri gibi 11 yıldan aşağı bir sürede mahallede oturan hiç muhtarın olmadığı ve muhtarların yalnız yarısının sivil toplum kurumlarına üye olduğu ortaya çıkmıştır.
- Güvenli bir kent için mahallelerin güvenli olması gerektiği ve kent güvenliği ve mahallenin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği gibi kent güvenliğinin sağlanmasının temelde mahalle güvenliğine bağlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
- Mahallelerin yarısına yakınında son yıllarda güvenlik açısından herhangi bir değişikliğin olmadığı fakat bazı mahallelerde nüfusun artması ve kentin büyümesiyle birlikte insanların birbirlerini artık eskisi kadar tanımadığından sosyal kontrolün azaldığı ve güvenlik durumlarının bu yüzden değişme gösterdiği ortaya çıkmıştır.
- Muhtarların yarısı mahallede meydana gelen asayiş ve güvenlik sorunlarının kent güvenliğini etkileyeceğini fakat diğer yarısının mahallelerinin kentten uzak olduğundan etkilemeyeceğini düşündüğü ortaya çıkmıştır.
- Kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde öncelikle emniyetle işbirliği yapılması gerektiği, bunun sebebi olarak da vatandaşın işbirliği ve yardımı olmadan kent güvenliğini sağlamada kolluk birimlerinin kendi

çabalarıyla belli bir noktaya kadar başarılı olacağı düşüncesinin olduğu ortaya çıkmıştır.

- Kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde her bireyin duyarlı olması gerektiğinin önemli olduğu fakat mahalleli kendi güvenlik tedbirini almalıdır görüşünün önemli olmadığı ortaya çıkmıştır.
- Güvenli bir mahalle için gerekli olan unsurlar arasında mahallede devamlı görev yapan polis ve bekçi olması gerektiği, oturanların eğitimli ve asayiş ve güvenlik konusunda duyarlı olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.
- Güvenli bir mahalle için mahalle sakinlerinin genelde aynı yörenin insanı olması ve mahalle nüfusu belli bir büyüklüğü geçmemesi gerektiği görüşlerinin önemli olmadığı ortaya çıkmıştır.
- Mahalle yönetim sisteminde yapılacak bir değişiklik durumunda, kent güvenliği açısından muhtarların görüş ve yaklaşımlarının dikkate alınacak şekilde bir değişiklik yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.
- Günümüzde mahalle düzeyinde insanlar birbirlerini pek tanımadığı için yapılacak bir düzenleme ile mahalleye yerleşenlerin güvende olması için (GBS) oluşturulması gerektiği görüşleri öne çıktığı gibi her mahalleye bir karakol yapılmasının mahalle güvenliği için önemli olmadığı ortaya çıkmaktadır.
- Toplum Destekli Polislik uygulaması hakkında muhtarların tamamına yakınının bilgisi olduğu ve bu uygulamanın etkili olacağı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.
- Muhtarların tamamına yakını, kentin güvenli olması için mahallelerin güvenli olması ve aynı zamanda mahallenin güvenli olması içinde kentin güvenli olması gerektiği görüşünde birleşmişlerdir.
- Muhtarların tamamına yakını mahallenin güvenli olması için mahalleye gelen gidenin muhtarlar tarafından denetlenmesi gerektiği ve kent ve mahalle güvenliği sağlanırken emniyet birimlerinin yerel sorunlara ve halkın önceliklerine göre tedbirler alması gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır.

- Muhtarların büyük çoğunluğu mahallede emniyet mensuplarının oturması durumunda mahalle güvenliğine olumlu yönde katkı sağlayacağı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır.
- Kent güvenliğinin sağlanması sürecinde iyi komşuluk ilişkilerinin kolluk birimlerinin mahallede görev yapmasından daha önemli olduğu ve kent güvenliğinden sadece emniyet birimleri değil, halk ve diğer kamu kurumlarının da sorumlu olmaları gerektiği ortaya çıkmıştır.
- Toplumsal bilinci geliştirecek semt ve mahalle toplantılarının düzenlenmesinin ankete katılan muhtarların tamamına yakını tarafından önemli görülmesi, kent güvenliği açısından toplumsal bilincin ne kadar önemli olduğunu ve bu bilinci ortaya çıkarmaya yönelik çalışmaların halk tarafından ne kadar önemsendiğini göstermektedir.
- Muhtarların tamamına yakını emniyet güçlerinin mahalle muhtarlarıyla sürekli iletişim içinde olması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Mahalle güvenliğini sağlayan kolluk birimlerinin mahalleyi iyi bilen ve oturanları tanıyan kişilerden birisi olan muhtarla iletişim kurmadan, güvenliği sağlamaya çalışması belli bir notaya kadar başarılı olacağı ortaya çıkmıştır.
- Ankete katılan muhtarların tamamına yakını, oturanların adres bilgilerinin kayıt altına alınmasının kent güvenliği açısından önemli olduğu ve mahalle tespiti sırasında toplumsal ve sosyal farklılıklar göz önünde bulundurulmaması gerektiği görüşünü savunmaktadırlar.
- İnsanların bir mahalleye yerleşirken ilk önce mahallenin emniyet ve asayişini, daha sonra alt yapının iyi olmasını ve eğitim düzeyi ve zenginliği ön planda tuttukları ortaya çıkmıştır.
- Mahalle düzeyinde en önemli sorunlar Park- yeşil alan, Alt yapı ve İmar sorunları olduğu gibi kent düzeyinde en önemli sorunlar olarak İmar sorunları, Alt yapı ve Ulaşım Yol- Kaldırım sorunları olduğu ortaya çıkmıştır. Kent ve mahalle düzeyinde güvenliğin önemli bir sorun olarak görülmediği gibi ortaya çıkan sorunların genel olarak belediyenin sorumluluğunda olan konular olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmanın teorik çerçevesi ve uygulama kısmı birlikte değerlendirildiğinde ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır.

- ❖ Kentlerin kurulmasından itibaren örneklerine birçok medeniyetin kurduğu kentlerde rastladığımız, kent güvenliğinin kent ve mahalle çevresine yüksek duvarlar ve kapılar yaparak sağlanması uygulamasının günümüzde artık önemini yitirdiği ve uygulanmadığı gerçeğine ulaşılmıştır.
- ❖ Kent güvenliği sağlanması sürecinde insanların mahallelerde aynı kabile, aile veya dini inanışa göre, dışı kapalı ve homojen bir toplumsal yapı çerçevesinde yaşamlarının günümüzde gerçekliğinin kalmadığı ortaya çıkmıştır.
- ❖ İnsanların farklı sosyal statü, gelir düzeyi, etnik ve dini inanışlara sahip olsalar bile birlikte güven ve huzur içerisinde yaşayabildikleri gerçeğine ulaşılmıştır.
- ❖ Günümüz kentinde oturanların birbirlerini tanımadıklarından sosyal kontrolün ortadan kalktığı, bu yüzden insanların kentsel mekânlarda diledikleri gibi hareket etmeye başladığı ve bu durumun suç oranlarının artmasındaki en büyük sebeplerden birisi olduğu ortaya çıkmıştır.
- ❖ Kent güvenliğinin sağlanması sürecinde polisiye tedbirlerden ziyade mahalle düzeyinde güvenlik duyarlılığının, sorumluluğun ve sosyal kontrolün önemli olduğu, Toplum Destekli Polislik uygulamasının bu değerleri günümüz mahallesinde tekrar uygulanabilir hale getirmeye çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ Çağdaş güvenlik anlayışının temelinde; kent güvenliğini sağlamanın sadece kolluk birimlerinin görevi olmadığı, bu süreçte halk, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının da sorumlu oldukları ve bunların duyarlılığı, katılımı, yardımı ve işbirliğinin gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
- ❖ Kent güvenliğinin sağlanması sürecinde yerel sorunlara ve halkın, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınarak politikalar belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

- ❖ Kent güvenliği açısından toplumsal bilinci ve duyarlılığı geliştirecek projelerin toplumun tüm kesimlerine ulaştırılacak düzeyde hayata geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ Toplum Destekli Polislik anlayışının çok önemli olduğu ve tüm kolluk birimleri tarafından etkin bir şekilde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ Kent güvenliği açısından mahallenin geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın teorik çerçevesi ve uygulaması birlikte düşünüldüğünde şu öneriler ileri sürülebilir;

- ✓ Mahalle muhtarlığının yönetim sistemindeki belirsiz konumu değiştirilerek yerel yönetim birimi haline getirilmeli, görevleri günümüz şartlarına göre güncellenmeli, güvenlik politikaları belirlenirken inisiyatif ve aktif görevler verilmelidir. Ayrıca yaptığı iş oranında muhtarlara gelir sağlanarak mahalle sakinlerinin işlerini takip etme konusunda motive edilmelidir.
- ✓ Kent güvenliğinin sağlanması sürecinde kolluk birimleri toplumsal bilinci, duyarlılığı ve işbirliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmalıdır. Özellikle mahalle düzeyinde geniş katılımlı toplantılar, konferanslar vs düzenlenirken medya desteği de alınarak görsel programlar yapılmalıdır.
- ✓ Toplum Destekli Polislik uygulaması tüm kolluk birimlerinin yürüteceği düzeye getirilmeli, vatandaşların bilgisi olması sağlanmalı ve etkinliğinin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- ✓ Kent ve mahalle güvenliği sağlanması sürecinde, kolluk birimleri halkın, muhtarların, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini alarak ve onlara belli düzeyde sorumluluk yükleyecek şekilde güvenlik politikalarını belirlemelidir.

KAYNAKÇA

- ABEL, Işık T. (2002), “Osmanlı Döneminden Günümüz Türkiye’sine Bizim Mahalle”, <http://www.tarihvakfi.org.tr> (Erişim Tarihi: 27.01.2009).
- ABU-Lughod and Janet, L. (1987), “The Islamic City-Historic Myth, Islamic Essence, and Contemporary Relevance”, *International Journal of Middle East Studies*, 19 (2), s. 155- 176.
- AÇCI, Yunus (2008), *Hatay İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Gelişme Potansiyeli*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana:
- ADAIR, John (2003), *Etkili Motivasyon*, (Çev.: Salih Uyan), İstanbul: Babiâli Kültür Yayıncılığı.
- AKBULUT, İlhan (2003), “İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar”, *AÜHF Dergisi*, 52, (01), s. 167- 181.
- AKSU, Abdülkadir (2004), “Suçla Mücadele Yaklaşımımız Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti” *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 7- 8.
- AKSU, Mustafa (2008), *Toplum Destekli Polislik Organizasyonu ve Türkiye’deki Gelişmeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, <http://tez2.yok.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 28.07.2009).
- AL, Hamza (2008), “Çağdaş Kent Hizmetlerinin Sunumunda Vakıfların Rolü”, *Yerel Siyaset*, 25, s. 45-56, <http://www.yerelsiyaset.com>, (Erişim Tarihi: 31.12.2008).
- ALADA, Adalet B. (1989), *Osmanlı- Türk Şehrinde Mahalle*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ALADA, Adalet B. (1995), “Beledi Örgütlenmede İlk Basamak: Mahalle”, *Toplum ve Ekonomi*, (9), s. 93- 114.
- ALADA, Adalet B. (2000), “Dönüşüme Açılan Kapı: Mahalle”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, TODAİE Yayınları, s. 149- 166.

- ALAÇ, Ali E. (2004), “Halkın Katılımı ve Toplum Destekli Polislik Anlayışı Üzerine”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 23- 25.
- ALYOT, Halim (2008), *Türkiye’de Zabıta*, Ankara: EGM Polis Akademisi Türk Polis Tarihi Araştırmaları Merkezi Yayınları Nu. 1.
- APAN, Ahmet (2004), “Toplum Destekli Polislik”, *EGM Polis Dergisi*, (42),s.13-18.
- ARIK, Feda Ş. (1997), “Osmanlılarda Kadılık Müessesesi”, *OTAM Dergisi*, (8), s. 1-71.
- ARIKBOĞA, Erbay (1998), *Yerel Yönetimler, Katılım ve Mahalle Muhtarlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ARIKBOĞA, Erbay (1999), “Yerel Yönetimler Açısından Mahalle Muhtarlığına Bir Bakış”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, (8), s. 103- 125.
- ARIKBOĞA, Erbay (2000), “Boşluk Doldurucu ve Aracı Kurum: Mahalle Muhtarlığı”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, TODAİE Yayınları, s. 167- 176.
- ARSLAN, İsmail (2007), “XIX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda İmamlar, Muhtarlar ve Köylüler: Balıkesir Örneği”, *U.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), s. 235- 248.
- ASLANOĞLU, Rana A. (1998), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Bursa: Asa Kitabevi.
- AYDINER, Gökhan (2004), “Toplum Destekli Polislik Anlayışı ve Türk Polis Teşkilatında Uygulanması”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 11- 12.
- AYTAÇ, Fethi (1995), *Mahalle Muhtarının El Kitabı*, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- AYVERDİ, İlhan (2006), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- AYVERDİ, Sâmiha (2006), *Dünden Bugüne Ne Kalmıştır*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- BAL, Hüseyin (2006), *Kent Sosyolojisi*, Isparta: Fakülte Kitabevi.

- BASKICI, M. Murat (2002), “Ondokuzuncu Yüzyılda İstanbul’un Eski ve Yeni İtfaiye Teşkilatları ve Bir Yabancınnın Gözlemleri”, *Mülkiye Dergisi*, 26 (233), s 175- 189.
- BENEVOLO, Leonardo (1995), *Avrupa Tarihinde Kentler*, (Çev.: Nur Nirven), İstanbul: Afa yayıncılık.
- BEHAR, Cem (2003), *A Neighborhood in Ottoman İstanbul: Fruit Vendors and Civil Servants in The Kasap İlyas Mahalle*, Albany: SUNY Press.
- BEŞE, Ertan (2006), “Kırık Pencereler Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 8 (1), s. 1- 24.
- BULUT, Yakup ve Diğerleri (2000), “Mahalle Muhtarlarının Belediye Yönetimleri İle İlişkileri: Gaziantep ve Kahramanmaraş Örneği”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, TODAİE Yayınları, s. 177- 191.
- BULUT, Yakup (2001), “Mahalle Muhtarlığı Üzerine Bir Araştırma”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10 (3), s. 32- 51.
- BUMİN, Kürşat (1998), *Demokrasi Arayışında Kent*, İstanbul: İz yayıncılık.
- CANSEVER, Turgut (1997), *İslâm’da Şehir ve Mimarî*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- CEYLANLI, Şahin (2010), “Osmanlı Devletinde Celali İsyancıları”, *Osmanlı Araştırmaları*, <http://www.os-ar.com/>, (Erişim Tarihi: 16.06.2010).
- COŞKUN, Nihal (2004), *Yaşayan Organik Kent Bir Örnek: Üsküdar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ÇADIRCI, Musa (1970), “Türkiye’de Muhtarlık Teşkilâtının Kurulması Üzerine Bir İnceleme”, *Belleten*, 34 (135), s. 409- 420.
- ÇADIRCI, Musa (1980), “Tanzimat’ın İlânı Sırasında Anadolu’da İç Güvenlik”, *DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, 12/24, s. 45- 58.
- ÇADIRCI, Musa (1991), *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara: TTK Yayınları.

- ÇADIRCI, Musa (1993), “Türkiye’de Muhtarlık Kurumunun Tarihi Gelişimi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 2 (3), s. 3- 11.
- ÇAKAR, Enver (2003), “Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Humus Şehri”, *F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), s. 375- 392.
- CHILDE, Gordon (1990), *Tarihte Neler Oldu*, (Çev.: Mete Tunçay ve Alâeddin Şenel), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- ÇİFTÇİ, Cafer (2006), “Osmanlı’da Mahalle Avârız Vakıfları: Bursa Örneği (1749-1784)”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (29), s. 51- 69.
- ÇİTCİ, Oya (1989), *Yerel Yönetimlerde Temsil- Belediye Örneği*, Ankara: TODAİE Yayınları No: 226.
- DARCAN, Emirhan (2004), “Toplum Destekli Polisliğin Gerekliliği”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 39- 47.
- DEMİREL, Fazlı (1987), “Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları”, *Türk İdare Dergisi*, (376), s. 145- 166.
- DOĞRU, Halime (1995), *XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Görüntüsü*, Eskişehir: A.Ü Yayınları No: 872.
- DÜZBAKAR, Ömer (2003), “Osmanlı Döneminde Mahalle ve İşlevleri”, *U.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), s. 97- 108.
- ERDEM, Mehmet (2007), “Toplum Destekli Polislik Felsefesi ve Azerbaycan Polis Yapısı İçerisinde Uygulanması”, *EGM Polis Dergisi*, (52), s. 27- 32.
- ERDOĞAN, Emine (2005), “Tahrir Defterlerine Göre Ankara Şehri Yerleşmeleri”, *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), s. 249- 262.
- ERGENÇ, Özer (1984), “Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine”, *Osmanlı Araştırmaları*, (4), s. 69- 78.
- ERGENÇ, Özer (1981), “Osmanlı Şehirlerindeki Yönetim Kurumlarının Niteliği Üzerinde Bazı Düşünceler”, *VIII. Türk Tarih Kongresi, II. Cilt’den ayırtım*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 1265- 1274.

- ERGİN, Osman N. (1936), *Türkiye’de Şehirciliğin Tarihi İnkışafı*, İstanbul: İ.Ü.H.F. İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Neşriyatı No: 3.
- ERGİN, Osman N. (1944), *Türk İmar Tarihinde Vakıflar Belediyeler Patrikhaneler*, İstanbul: Siyasi İlimler Mecmuası Yayını.
- ERYILMAZ, Bilal (1988), “Türkiye’de Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, *Türk İdare Dergisi*, (378), s. 465- 475.
- ESEN, Adem (2008), *Kent Sohbetleri*, İstanbul: Okutan Yayınları
- FAROQHI, Suraiya (2000), *Osmanlı’da Kentler ve Kentliler*, (Çev.: Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Baskı.
- GERAY, Cevat (1995), “Kent Yönetimi İçin Yeni Yaklaşımlar Ve Komşuluk (Mahalle) Biriminin Önemi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 4 (6), s. 27- 38.
- GÖKKAYA, Sami ve DOĞAN, Mehmet (2009), “Kamu Düzeni Polisliği Ve Türkiye’de Toplum Destekli Polislik Uygulamaları”, *EGM Polis Dergisi*, (59- 60), s. 38- 47
- GÜL, Muammer (2001), “İslam Şehrinin Doğuşu”, *B. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), s. 78- 87.
- HARPUT, Şehabettin (2004), “Suçla Çok Kurumlu Mücadele”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 9- 10.
- HUOT, Jean- Louis ve Diğerleri (2000), *Kentlerin Doğuşu*, (Çev.: A. Bektaş Girgin), Ankara: İmge Kitabevi.
- İÇLİ, Tülin G. (2004), “Toplum Destekli Polislik Amaçları ve Etkinliği”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 124- 127.
- İNTERNET (2010), <http://www.hatay.gov.tr>,
- İNTERNET (2010), [http:// www.mevzuat.gov.tr](http://www.mevzuat.gov.tr),
- İNTERNET (2010), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay>,
- İSBİR, Eyüp G. (1991), *Şehirleşme ve Meseleleri*, Ankara: Gazi Büro Yayınları.

- KARA, Adem (2005), “XIX Yüzyılın İlk Yarısında Antakya’da Yerleşme ve Nüfus”, *OTAM Dergisi*, (17), s. 1- 14.
- KAYA, Erol (2008) “Kent Güvenliğinin Sağlanması” *Yerel Siyaset Dergisi*, (28), s. 19- 22
- KAYA, Erol ve Diğerleri (2008), *Modern Kent Yönetimi-I*, İstanbul: Okutan Yayınları.
- KAYA, Kemal (2006), “19.Yüzyılda Anadolu’da İç güvenlik sorunları ve Voyvodalar”, *A. Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (19), s: 239- 255.
- KAYGALAK, Sevilay (2005), “Osmanlı’da Kentsellik ve Kentler”, *Mülkiye Dergisi*, 29 (249), s. 19- 35.
- KELEŞ, Ruşen (1998), *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge Kitabevi
- KELEŞ, Ruşen (2002), *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.
- KOÇBERBER, Seyit (2005), “Yeni Belediye Yasası İle Mahalle Yönetimi”, *Sayıştay Dergisi*, (56), s. 103- 114
- KHOURY, Philip S. (2004), “The Quarters of Damascus”, A. H. Hourani, P. S. Khoury and M.C. Wilson (Ed.), *The Modern Middle East: A Reader*, London: I. B. Tauris Publishers, s. 429- 467.
- KURT, Hacı (2003), *Türkiye’de Kent- Köy Çelişkisi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- KURTULUŞ, Tamer (2004), “Toplum Destekli Polislik (Japonya Örneği)”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 274- 276.
- LABORIT, Henri (1990), *İnsan ve Kent*, (Çev.: Bertan Onaran), İstanbul: Payel Yayınları.
- LAYCOCK, Gloria and TILLY, Nick (1995), “Policing And Neighbourhood Watch: Strategic Issues”, *Police Research Group Crime Detection & Prevention Series Paper 60*. <http://www.popcenter.org>. (Erişim Tarihi: 28.06.2010)

- MERT, Özcan (2003), “Tanzimat Döneminde Çeşme Kocabaşlıları (1839- 1876)”, A. Ü. *DTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22 (35), s. 139- 154.
- MUMFORD, Lewis (2007), *Tarih Boyunca Kent*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ORTAYLI, İlber (2000), *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Ankara: TTK Yayınları VII. Dizi– Sayı: 178.
- ORTAYLI, İlber (2006), *Son İmparatorluk Osmanlı*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- ORTAYLI, İlber (2008), *Osmanlı’yı Yeniden Keşfetmek*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- OWENS, E. J. (2000), *Yunan ve Roma Dünyasında Kent*, (Çev.: Cânâ Bilsel), İstanbul: Homer Kitabevi.
- ÖZEMRE, Ahmet Y. (2007), *Hasretini Çektiğim Üsküdar*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- ÖZER, İnan (2008), *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- ÖZKALP, Enver ve KIREL, Çiğdem (2007), *Örgütsel Davranış*, Eskişehir: A.Ü Yayını No: 1468.
- ÖZSOY, Osman (1998), “Osmanlı Toplumunda Mahalleliler Arası Münasebetler”, *Tarih Araştırmaları Vakfı Tarih Dergisi*, s. 59- 62. <http://www.os-ar.com>. (Erişim tarihi: 30.06.2009).
- PALABIYIK, Hamit ve ATAK, Şermin (2000a), 21. *Yüzyıla Girerken Mahalle Yönetimi*, (Ed.: Zerrin Toprak), İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını.
- PALABIYIK, Hamit ve ATAK, Şermin (2000b), “İzmir Büyükşehir Bütününde Mahalle Yönetimi”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, TODAİE Yayınları, s. 193- 201.
- PALABIYIK, Hamit ve ATAK, Şermin (2002), “Türkiye’de Mahalle Yönetimi”, (Ed.: B. Parlak- H. Özgür), *AB İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler*, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 331- 371.

- PAMİR, Aybars (2005), “İslâm ve Osmanlı Hukuku’nda Kasame Müessesesi”, *AÜHF Dergisi*, 54 (4), s. 343- 359.
- PEKER, Ömer ve AYTÜRK, Nihat (2002), *Yönetim Becerileri*, Ankara: Yargı Yayınevi
- PIRENNE, Henri (2006), *Ortaçağ Kentleri*, (Çev.: Şadan Karadeniz), İstanbul: İletişim Yayınları.
- RICH, John (1999), *Geç Antik Çağda Kent*, (Çev.: Suna Güven ve Ertuğrul Güven), İstanbul: Homer Kitabevi.
- RODRISUEZ, Matt L. (2004), “Esnek Bir Yapıyla Uyum: Amerika Birleşik Devletlerinde Sosyal Kontrolün Yeni Yansımaları”, (Çev.: Yakup Yılmaz), *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 288- 293.
- SAYDAM, Abdullah (1997), “Kamu Hizmeti Yaptırma ve Suçu Önleme Yöntemi Olarak Osmanlılarda Kefalet Usulü”, *Tarih ve Toplum*, (164), s. 4- 12.
- SEZER, Hamiyet (2003), “Osmanlı İmparatorluğu’nda Seyahat İzinleri (18.- 19. Yüzyıl)”, *A. Ü. DTCTF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 21 (33), s. 105- 124.
- SEZER, Hamiyet ve KILIÇ, Selda (2005), ‘Tanzimat Arifesinde Kadılık- Naiplik Kurumu’, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24 (38), s. 31- 53.
- SÖNMEZ, Ali (2005), “Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850)”, *A. Ü. DTCTF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24 (37), s. 259- 275.
- ŞAHİN, Eyüp (2004), “Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Suç Ve Suçluluğun Kontrolüyle Hükümlü Ve Sanıkların Yakalanması”, *EGM Polis Dergisi*, (41), s. 39- 62.
- ŞEKER, Güven (2005), “Kent Güvenliği Örgütlenmesinde Mahalle ve Çarşı ve Mahalle Bekçileri”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 7, (4), s. 59- 90.

- ŞİMŞEK, Hüseyin (2004), “İngiltere ve Amerika Deneyimleri Işığında Toplum Destekli Polisliğin Felsefesi& Uygulaması ve Türkiye İçin Öneriler”, *EGM Polis Dergisi*, (42), s. 79- 90.
- TAYLAN, Ertuğrul (1992), “Mahalle Muhtarlığı Sorunları”, *Türk İdare Dergisi*, (395), s. 53- 74.
- TAYLAN, Ertuğrul (1999), *Mahalle Muhtarlığı ve Açıklamalı Kanunu*, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.
- TMMOB (2009), “Mahalle Sorunlarına Yönelik Muhtar Anketi”, *İzmir Kent Sempozyumu*, İzmir: TMMOB yayınları, s: 483- 501.
- TOK, Özen (2005), “Kadı Sicilleri Işığında Osmanlı Şehrindeki Mahalleden İhraç Kararlarında Mahalle Ahalisinin Rolü (XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Kayseri Örneği)”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), s. 155- 173
- TORAMAN, Ömer (2003), “XIX. yy. Başlarında Osmanlı Taşra İdaresinde Yenilik Teşebbüsleri”, *Türk İdare Dergisi*, (438), s. 263- 278.
- TOKER, Boran (2007), “Demografik Değişkenlerin İş Tatminine Etkileri: İzmir’deki Beş ve Dört Yıldızlı Otelere Yönelik Bir Uygulama”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (8), s. 92- 107
- TÜRK, Tarık (2008), “Adrese Kayıt Sistemi İle Kent Bilgi Sistemlerinin Bütünleştirilmesi”, *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, (99), s. 13- 22.
- UYSAL, Osman (2007), “XIX. Yüzyılda Osmanlı’da İç Güvenlik ve Asayişin Temini Açısından Kefalet Sistemi”, *B. Ü. Karesi Tarih Kulübü Bülteni*, 2007/1, s. 1- 30.
- WEBER, Max (2003), *Şehir, Modern Kentin Doğuşu*, (Çev.: Musa Ceylan), İstanbul: Bakış Yayınları.
- WEITEKAMP, Elmar G.M. and Others, (2003), “Problem Solving Policing: Views of Citizens and Citizens Expectations in Germany”, *Social Work & Society*, 1(1), <http://www.socwork.net>. (Erişim Tarihi: 23. 10. 2009).

WILSON James Q. And KELLING, George L. (2010), “The Police And Neighborhood Safety Broken Windows”, http://www.manhattan-institute.org/pdf/atlantic_monthly-broken_windows.pdf. (Erişim Tarihi: 29.06.2010).

YALÇINDAĞ, Selçuk (1998), “Yerel Demokrasinin Örgütlenmesi ve Yerinden Yönetimin Geliştirilmesi Açısından “Muhtarlık” Kurumu”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 7 (3), s. 37- 56.

YILDIRIM, Erhan (2008), “Adana Muhtarlar Anketi ve Değerlendirilmesi”, *Adana Kent Sorunları Sempozyumu*, Adana: TMMOB Yayınları, s. 1- 25.

ZEKİ, Yasin (2006), “*Toplum Destekli Polislikte Yurttaş Odaklı Yönetim Anlayışı*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, <http://tez2.yok.gov.tr/>. (28.07.2009).

EKLER: Anket Formu**KENT GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MAHALLENİN ÖNEMİ
KONUSUNDA ANKET UYGULAMASI**

Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde Doç. Dr. Yakup BULUT denetiminde “Kent Güvenliği Açısından Mahallenin Önemi: Hatay’da Bir Uygulama” konulu Yüksek Lisans Tez çalışmasına ilişkin bir anket uygulanmaktadır. Anket sorularına doğru cevap vermeniz araştırmanın sağlıklı sonuçlanmasını sağlayacaktır. Araştırmada kimlik bilgileriniz kesinlikle kullanılmayacaktır. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Mehmet KARA
Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç. Dr. Yakup BULUT
Tez Danışmanı

KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN SORULAR

- 1-Adınız? (İsteğe bağlı)
- 2-Cinsiyetiniz? Erkek Kadın
- 3-Yaşınız? 25- 35 36- 45 46- 55 56- 64 65 yaş üstü
- 4-Eğitim durumunuz? Okur- Yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
- 5-Mesleğiniz? Esnaf Serbest Meslek Çiftçi İşçi Emekli
- 6-Muhtarlıktan başka bir işle uğraşıyor musunuz? Hayır Evet
- 7-Muhtarlık yaptığınız mahallenin adı?
- 8-Kaç yıldan beri bu mahallede oturuyorsunuz?
- 1- 10 11- 20 21- 30 Çocukluktan beri
- 9-Kaç dönemdir muhtarlık yapıyorsunuz? 1 2 3 4 5 6 ve üstü
- 10-Herhangi bir sivil toplum kurumuna (dernek, vakıf, kulüp v.s.) üye misiniz?
- Evet Hayır

KENT VE MAHALLE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ SORULAR

- 1-Sizce yaşadığımız kent güvenli bir kent mi? Evet Hayır Kısmen
- 2-Sizce yaşadığımız mahalle güvenli bir mahalle mi? Evet Hayır Kısmen
- 3-Bugün mahallenizin güvenliği için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
- Tam Güvenli Orta derecede güvenli Az güvenli Güvensiz
- 4- Mahallenizin şimdiki durumu ile geçmişteki durumu kıyaslandığında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
- Çok daha güvenliydi Güvenliydi Daha az güvenliydi Çok daha güvensizdi

5- Sizce gelecekte mahallenizin güvenliği hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- Bugünden daha güvenli olacaktır Bugün kadar güvenli olacaktır
 Güvenliğin azalacağı söylenebilir Daha fazla güvensizlik olacaktır.

6- Oturduğunuz mahalleye kıyasladığımızda başka bir mahallede oturmanız sizce güvenliğinizi nasıl etkiler?

- Daha güvenli olur Daha az güvende hissederim
 Güvenliğim konusunda herhangi bir Güven ortamım kaybolabilir.
değişim olmayacağını düşünüyorum

7-Sizce mahallenizin güvenli bir yer olması yaşadığımız kentin de güvenli olmasını sağlar mı?

- Evet Hayır Kısmen

8-Güvenli bir kent için mahallelerin güvenli olması sizce ne kadar önemli?

- Çok önemli Kısmen önemli Önemsiz Fikrim yok

9-Güvenli bir mahalleyi tarif etmek gerekirse, sizce nasıl tarif edilmeli?

.....

10-Güvenli bir kenti tarif etmek gerekirse, sizce nasıl tarif edilmeli?

.....

11-Sizce güvenli bir mahalle için neler gerekli? (Lütfen sadece uygun gördüğünüz üç şikkı işaretleyiniz).

- Mahallede devamlı görev yapan polis veya bekçi olmalı
 Oturanlar eğitilmiş olmalı
 Mahalleli arasında sosyal kontrol

- Mahalle nüfusu belli bir büyüklüğü geçmemeli
- Oturanlar birbirlerini tanımalı
- Mahallede kamera (MOBESE) olmalı
- Mahalle sakinleri asayiş konusunda duyarlı olmalı
- Mahalle sakinleri genelde aynı yörenin insanı olmalı

12-Mahallenize yerleşmek isteyenler, sizce hangi unsuru daha çok ön planda tutuyorlar? (Lütfen sadece uygun gördüğünüz üç şıkkı işaretleyiniz).

- Emniyet ve asayişi
- Eğitim düzeyi ve zenginliği
- Eğlence merkezlerinin olup olmadığını
- Alış veriş merkezlerinin olup olmadığını
- Akraba ve hemşerilerin olup olmadığını
- Oturanların arasında dini ve mezhepsel birlikteliği
- Alt yapının iyi olmasını

13-Sizce mahallenizdeki en önemli üç sorun nedir? (Lütfen sadece uygun gördüğünüz üç şıkkı işaretleyiniz).

- Alt yapı
- Ulaşım yol- kaldırım
- Sağlık
- Park- yeşil alan
- Eğitim
- İmar sorunları
- Güvenlik
- Temizlik

14-Sizce kentinizdeki en önemli üç sorun nedir? (Lütfen sadece uygun gördüğünüz üç şıkkı işaretleyiniz).

- Alt yapı
- Ulaşım yol- kaldırım
- Sağlık
- Park- yeşil alan
- Eğitim
- İmar sorunları
- Güvenlik
- Temizlik

15- Mahallenizde ne kadar sıklıkta asayiş ve güvenlik sorunları yaşanıyor?

- Her gün
- Haftada 1-2
- Haftada bir
- İki haftada bir
- Ayda bir

16-Mahallenizde güvenlik sorunları olması durumunda, bunu kentin ortak bir sorunu olarak görüyor musunuz?

Evet Hayır Kısmen

17-Emniyet Müdürlüğü güvenli bir kent için “Toplum Destekli Polis” (TDP), isimli yeni bir uygulama başlattı. Toplum Destekli Polis uygulamasından bilginiz var mı?

Evet Hayır Fikrim yok

18-Cevabınız “Evet” ise sizce bu tür uygulamalar kent ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında ne kadar etkili olur?

Tamamen etkili olur Kısmen etkili olur Hiç etkili olmaz Fikrim yok

19-Aşağıdaki görüşleri dikkate alarak belirtilen düşüncelerin önem derecelerini lütfen belirtiniz? (İlgili boşluğa X işareti koyulmalıdır).

Görüşler	Birinci derece önemli	İkinci derece önemli	Üçüncü derece önemli	Dördüncü derece önemli
Kentin güvenli olması için mahallelerin güvenli olması gerekir.				
Mahallenin güvenli olması Kentin güvenli olmasına bağlıdır.				
Sadece mahallemin güvenli olması benim için yeterlidir.				
Mahallenin güvenli olması için mahalleye gelen gidenin muhtarlar tarafından denetlenmesi gerekir.				
Mahallede emniyet mensuplarının oturması mahallenin güvenli olmasına katkı sağlar.				
İyi komşuluk ilişkileri mahalle güvenliğinde önemlidir.				
Kent güvenliğinden sadece emniyet birimleri değil, halk ve diğer kamu kurumları da sorumlu olmalıdır.				
Kent ve mahalle güvenliği sağlanırken emniyet birimleri yerel sorunlara ve halkın önceliklerine göre tedbirler almalı.				
Kent ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında yerel halka ve yerel örgütlenmelere danışılmalı.				

20- Kent güvenliği açısından sizce nasıl bir mahalle yönetimi olmalıdır? (Lütfen sadece uygun gördüğünüz iki şıkkı işaretleyiniz).

Mahalle bir mahalli idare birimine dönüştürülmeli

- Her mahalleye bir karakol yapılmalı
- Mahalleye yerleşenlerin güvende olması için güvenlik bilgi sistemi oluşturulmalı
- Kent güvenliğini sağlamada mahalle muhtarlarının görüş ve yaklaşımları dikkate alınmalı
- Diğer

21-Sizce güvenli bir kent ve güvenli bir mahalle için aşağıdaki görüşleri dikkate alarak uygun gördüğünüz kısma X işareti koyunuz.

Görüşler	Önemsiz	Kısmen önemli	Önemli	Çok önemli
Toplumsal bilinci geliştirecek semt ve mahalle toplantılarının düzenlenmesi				
Emniyet güçlerinin mahalle muhtarlarıyla sürekli iletişim içinde olması				
Mahalle giriş çıkışlarına kamera yerleştirilmesi				
Mahallede mahalle bekçisi veya özel güvenlik birimlerinin bulundurulması				
Mahallede sürekli bir polis ekibinin görev yapması				
Toplum Destekli Polis uygulamasının etkinleştirilmesi				
İnsanların adres bilgilerinin ve değişikliklerinin kayıt altına alınması				
Mahalle tespiti sırasında toplumsal ve sosyal farklılıklar göz önünde bulundurulmalı.				
Mahalle güvenliği için oturanlara aktif görevler verilmeli				

22-Sizce kent güvenliğinin sağlanmasında mahalle düzeyinde öncelikle neler yapılmalıdır? (Sadece uygun gördüğünüz iki şıkkı işaretleyiniz?)

- Mahalleli kendi güvenlik tedbirini almalıdır
- Komşularla işbirliği yapılmalıdır

- () Emniyetle işbirliği yapılmalıdır
- () Mahalleye yerleşmek isteyenler iyice araştırılmalıdır
- () Güvenlik konusunda herkes duyarlı olmalıdır

23-Sorulmasını istediğiniz veya eklemek istediğiniz herhangi bir konu varsa lütfen belirtiniz?

.....

.....

.....

.....